

Pojetí tělesnosti a sexuality v křesťanském myšlení

Bc. Eva Baniová

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Eva BANIOVÁ**
Osobní číslo: **H128082**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Pojetí tělesnosti a sexuality v křesťanském myšlení**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky budou pravidelně konzultovány s vedoucím práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na porovnání přístupu k tělesnosti a sexualitě v katolické církvi v minulosti a dnes;
- na zdokumentování přístupu k tělesnosti a sexualitě z pohledu jiné křesťanské církve;
- na analýzu argumentace pro pojetí tohoto přístupu a proti němu;
- na sociálně-pedagogické vyhodnocení etických důsledků jiného pojetí tělesnosti a sexuality.

V praktičtěji zaměřené části práce bude využita metoda analýzy dokumentů zaměřená na studium literatury a argumentů vztahujících se k tématu.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Praha: Česká katolická charita, 1987.

Daniel, A. Homosexuální. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995.

Dawkins, R. Boží blud. Praha: Academia, 2009.

Jan Pavel II. Teologie těla. Praha: Paulínky, 2005.

Katolický katechismus – Život z víry. Praha: Česká katolická charita, 1984.

Paulus PP VI. Humanae vitae. Vaticana: Liberia Editrice, 1968.

Další literatura bude obsažena v projektu diplomové práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Mgr. Antonín Dolák, Ph.D.**

Katedra společenských věd

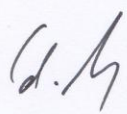
Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2012**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2014**

V Brně dne 30. listopadu 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PhDr. Eduard Radvan, CSc.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

EVA BANIOVÁ

Jméno, příjmení studenta

V Brně 16. 3. 2014

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávajíc zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídnou k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá pojetím tělesnosti a sexuality v křesťanském myšlení. Toto pojetí v průběhu dějin ovlivňovalo evropskou kulturu. Současná etika a morálka podléhá silnému tlaku hédonistické společnosti, která ovlivňuje integritu člověka i harmonický rozvoj společnosti. Tato práce pojednává nejen o historickém pohledu a důsledcích, ale také o vyhodnocení současného stavu a snaží se nabídnout i možná východiska.

Klíčová slova: křesťanství, tělesnost, manželství, rozvod, potrat, sexualita, sexuální revoluce, homosexualita, gender ideologie, bioetika.

ABSTRACT

This thesis deals with understanding of corporeality and sexuality in Christian thought. This understanding has influenced the European culture throughout history. The contemporary ethics and morality is under strong pressure from hedonistic society which affects the integrity of person and harmonious development of society. The thesis includes not only historical perspective and consequences but also evaluation of the current state and tries to offer possible solutions.

Keywords: Christianity, corporeality, marriage, divorce, abortion, sexuality, sexual revolution, homosexuality, gender ideology, bioethics.

Boj o duši člověka se svádí na poli pravdy o jeho těle: „*Nepřítel není hlupák. On ví, že tělo a sex mají hlásat božské tajemství... Spojení muže a ženy jako zdroj rodiny a života samého se nachází ve středu velké bitvy mezi dobrem a zlem, mezi životem a smrtí, mezi láskou a tím, co lásce odporuje.*“¹

Chci vyjádřit poděkování vedoucímu práce panu doktoru Dolákovi za jeho cenné rady a trpělivé vedení této práce. Dále chci poděkovat Mgr. Otu Holečkovi, Mgr. Marku Titěrovi a Mgr. Jiřímu Kabíčkovi, kteří projevíli ochotu spolupracovat se mnou při zpracování praktické části. A závěrem chci poděkovat svému manželovi a rodině za zázemí, pomoc a trpělivost, kterou mně po celou dobu studia poskytovali.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

¹ WEST, Christopher. *Teologie těla pro začátečníky*, Praha: Paulínky, 2006, s. 19. ISBN 80-86949-18-4

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 TĚLESNOST A SEXUALITA.....	13
1.1 KŘESŤANSTVÍ A CHRISTIANIZACE EVROPY.....	15
1.2 OBECNÝ POHLED NA POJETÍ TĚLESNOSTI A SEXUALITY	19
2 KATOLICKÁ CÍRKEV A JEJÍ UČENÍ O TĚLESNOSTI A SEXUALITĚ.....	26
2.1 UČENÍ PRVOTNÍ CÍRKVE.....	26
2.2 VÝKLAD DNEŠNÍHO UČENÍ KATOLICKÉ CÍRKVE	33
2.3 AKTIVITA KŘESŤANSKÝCH Hnutí	42
II PRAKTICKÁ ČÁST	44
3 ARGUMENTACE.....	45
3.1 ARGUMENTY PRO KŘESŤANSKÉ POJETÍ.....	46
3.2 ARGUMENTY PROTI KŘESŤANSKÉMU POJETÍ.....	55
3.3 VYJÁDŘENÍ KŘESŤANSKÝCH CÍRKVÍ K DANÉ PROBLEMATICE.....	60
3.4 VYHODNOCENÍ POSTOJŮ JEDNOTLIVÝCH VYJÁDŘENÍ	72
4 SOCIÁLNĚ-PEDAGOGICKÉ VYHODNOCENÍ ETICKÝCH DŮSLEDKŮ NEKŘESŤANSKÉHO POJETÍ	75
4.1 VYHODNOCENÍ STANOVENÝCH HYPOTÉZ	79
4.2 VLIV NA INTEGRITU OSOBNOSTI	82
4.3 DŮSLEDKY PRO HARMONICKÝ ROZVOJ SPOLEČNOSTI.....	89
4.4 MOŽNÁ VÝCHODISKA	95
ZÁVĚR	99
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	100
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	105
SEZNAM PŘÍLOH.....	107

ÚVOD

1. Zdůvodnění vybraného tématu diplomové práce

V dnešní době jsme svědky rychlých a dalekosáhlých změn nejen v oblasti technologických možností, ale zároveň změn v morálním světě téměř každého jednotlivce. Dalo by se říct, že tyto změny jdou ruku v ruce. Morální myšlení celých generací se tak téměř převrátilo naruby během posledních dvou tří generací. I samo křesťanství, které silně morálně ovlivňovalo život lidí, zažilo během své historie rozkoly v nauce a odolává tlaku v přístupu k tělesnosti a sexualitě. Je tedy patrné, že tělesnost a sexualita a přístup k ní významně ovlivňuje lidský morální postoj a úzce souvisí s realizací a začleněním jedince ve společnosti. Najdou se však i argumentace, které význam křesťanského morálního pojetí sexuality a tělesnosti banalizují a posouvají do roviny sekulární. Toto téma významně ovlivňuje i hodnotový systém člověka, který za poslední tři generace doznal rovněž významných změn.

Každá církev je složená z lidí, kteří jsou jejími jednotlivými údy. Z historie i současnosti víme, že člověk je tvor nedokonalý a chybující. Proto jak v osobní, tak církevní oblasti života docházelo k selháním, která mohou být do jisté míry tabu. V dnešní době se můžeme setkat s tzv. detabuizováním, kdy se církev k těmto selháním staví otevřeně a přebírá za ně odpovědnost. Doba technického pokroku stále přináší nové etické a morální problémy, které jako by neměly hranice. Proto právě v této oblasti se snaží církev navrátit důstojnost člověku zdravému, nemocnému či s tělesným nebo mentálním postižením, a to od početí až do smrti. Tělesnost a sexualita v sobě kromě aspektu fyzického zahrnuje rovněž aspekt odpovědnosti, odříkání, oběti a sebezapření, což jsou pro současného konzumně založeného člověka pojmy hodně vzdálené, ne-li cizí. Konzumnímu způsobu života, úzce spjatému s hédonismem, postupně čelí každý jednotlivec společnosti, křesťany nevyjímaje. Proti němu stojí morální učení církve, jež zahrnuje i přístup k sexualitě a tělesnosti.

Je dobrým znamením, že mezi dnešní mládeží se můžeme setkat se zájmem o morální a etický přístup k člověku a jeho důstojnosti. Kromě církví jsou mezi námi i jednotlivci a organizace, které pracují pro širokou veřejnost v duchu tohoto morálního a etického přístupu.

2. Cíl diplomové práce

Hlavním cílem této diplomové práce bude **zdokumentování přístupu k tělesnosti a sexualitě z pohledu křesťanského myšlení**. Důležitý je pohled z obecného křesťanského hlediska. Mezi křesťanské církve patří řada církví, jejichž historický původ je společný. Navzájem se liší ve věrouce a liturgii. Mají však i rozdílný náhled na pojem sexuality a tělesnosti člověka? Jaké stanovisko zastávají např. v otázce panictví, rozvodů, manželství na zkoušku, antikoncepce, potratů, zmrazování embryí, umělého oplodňování a homosexuality? Ovlivňuje jejich učení v této oblasti tlak soudobého světa? Existuje shoda alespoň v základních etických otázkách týkajících se tělesnosti a sexuality?

Hypotéza H1: Křesťanské církve se shodují v základních etických a morálních principech důstojnosti lidského života.

Dílčím cílem bude **porovnání přístupu k tělesnosti a sexualitě v katolické církvi v minulosti a dnes**.

Morální a etický přístup dnešní společnosti k lidským hodnotám se změnil a neměl by nikoho nechat chladným. Opak je však pravdou. Většina společnosti podlehla konzumnímu způsobu života a úvahy o morálnosti či amorálnosti toho či onoho jednání přenechává médiím a veřejnému mínění. Katolická církev v čele s papežem však takový nezodpovědný přístup neschvaluje. Musela církev bojovat proti neetickým problémům i v minulosti? A co bylo za neetické či nemorální jednání považováno? Anebo byly tyto otázky z pohledu katolické církve tabu? Mění snad v dnešní době katolická církev přístup k určitým etickým problémům? Na tyto otázky a mnohé jiné související s tématem budu hledat odpověď studiem příslušné literatury a dokumentů.

Hypotéza H2: Katolická církev zachovává neměnný postoj k důstojnosti lidského života.

Dalším dílčím cílem práce bude souhrn **argumentace pro pojetí tohoto přístupu a proti němu**. Obhajoba morálních a etických hodnot patří k základním křesťanským pilířům. Tomuto tématu se věnují i neziskové organizace, které se snaží tyto hodnoty prezentovat mezi širokou veřejností. Existuje však i druhá strana, která se snaží tato morální učení vyvracet argumenty na podkladě vědeckých výzkumů, které se snaží hranice etiky a morálky posunovat. Jak najít hranici toho, co ještě etické je a co už nikoliv? Kdo má

vlastně právo takovouto hranici stanovit? V této oblasti dochází k názorovým střetům. Je vůbec možné kompromisní řešení?

Hypotéza H3: Morálka a etika je určována vědeckým poznáním.

Posledním neméně významným cílem práce bude **sociálně-pedagogické vyhodnocení etických důsledků pojetí tělesnosti a sexuality jiného, než křesťanského pojetí**. Tato část je důležitá s ohledem na budoucnost, vývoj a důsledky, které jiné pojetí než křesťanské, může mít pro celou společnost. Již v současné době se s určitými důsledky setkáváme (např. důsledky regulované porodnosti v Číně, vymírání Evropy).

Hypotéza H4: Křesťanské pojetí sexuality a tělesnosti je základem zdravé společnosti.

3. Metodologie diplomové práce

Pro zpracování tématu diplomové práce jsem si zvolila metodu analýzy dokumentů. Tato metoda bude nosná a bude vyžadovat kvalitní materiál ke studiu. Aby mohlo být toto téma zpracováno a naplněny cíle diplomové práce, bude důležitý výběr literatury a dokumentů a jejich následné studium. Pro časovou náročnost metody si stanovím časový harmonogram. Nejprve bude zpracována část teoretická zabývající se historickými údaji, obecným pohledem na problematiku, prvotním učením i současným výkladem. Na tomto základě bude možné realizovat část praktickou, ve které provedu analýzu argumentů pro a proti pojetí křesťanského přístupu. Praktická část bude zahrnovat kvalitativní výzkum a v jejím závěru provedu sociálně pedagogické vyhodnocení problematiky.

4. Metodika výzkumu

Pro metodu analýzy dokumentů jsem si zvolila zatím předběžně vybrané literární tituly. V souvislosti s tématem budou literatura a dokumenty ke studiu nadále doplňovány. Kvalitativní výzkum bude spočívat v oslovení duchovních představitelů alespoň tří nejvýznamnějších křesťanských církví působících v naší republice. Bude záležet na možnostech a komunikačních dovednostech, zda v rámci kvalitativního výzkumu bude reálná spíše forma písemné komunikace anebo rozhovoru. Pro výzkum vytvořím polostrukturovaný rozhovor tak, aby respondenti odpovídali na stejné otázky, ale zároveň měli možnost otevřeného vyjádření. Kvalitativní výzkum bude sloužit jako doplňující

metoda pro analýzu dokumentů, zda vyhodnocení z nastudované literatury odpovídá reálnému pojetí a vnímání v současném světě.

5. Analytická jednotka

Objektem zkoumání bude především **pojetí a přístup** k tělesnosti a sexualitě, a to z pohledu katolického smýšlení v minulosti a dnes, dále z pohledu jiných křesťanských církví a rovněž těch, kteří se snaží toto pojetí vyvrátit. I když se na první pohled může zdát význam pojetí tělesnosti a sexuality jako ryze osobní a nevýznamný, opak je pravdou. Toto pojetí ovlivňuje etické a morální fungování jednotlivců společnosti a tím společnost jako takovou.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TĚLESNOST A SEXUALITA

Tělesnost a sexualita patří neodmyslitelně ke každé lidské bytosti. Jak bude z následujícího textu zřejmé, její význam je mnohem větší než bychom předpokládali a dokonce má charakter veřejného zájmu.

Aby bylo možné se blíže zabývat tímto tématem, je nutné si definovat obecné pojmy.

Pojem **tělesnost** lze chápat jako tělesné sebepojetí a za základní se uvažuje teorie Jamese.² William James v díle *Principles of Psychology* (1890) rozlišil dva základní aspekty self „I“ jako subjekt, který vykazuje vědomí jedinečnosti osobních zkušeností vedoucí k odlišení jedince od ostatních a „Me-self“, které je souhrnem všeho, co člověk považuje za sebe. Má rovnocenné části – konstituenty: materiální, sociální a duchovní. Vnímání vlastního těla zařadil James do materiálního self, které je základnou hierarchické struktury.

O pojmu tělesnost pojednává i konstituce Druhého vatikánského koncilu *Gaudium et spes* (čl. 14) následujícím vyjádřením: „*Člověk je jednota duše a těla. Jakožto tělesná bytost v sobě zahrnuje prvky hmotného světa; v něm dosahují svého vrcholu a pozvedají hlas k svobodnému chválení Stvořitele. (5/Srov. Dan 3,57-90.) Člověk proto nesmí pohrdat tělesným životem, nýbrž naopak je povinen považovat své tělo za dobré a hodné úcty, poněvadž bylo stvořeno Bohem a posledního dne má být vzkříšeno. Je však raněn hříchem a pociťuje odboj těla. Důstojnost člověka tedy vyžaduje, aby oslavoval Boha ve svém těle (6/Srov. 1 Kor 6,13-20.) a nedovolil mu přisluhovat nezřízeným náklonnostem jeho srdce. Člověk se nemýlí, když si o sobě myslí, že převyšuje hmotnou skutečnost, a když se nepovažuje za pouhou část přírody nebo za bezejmennou jednotku lidské společnosti.*“³

Podobně se o pojmu tělesnost vyjadřuje i Anzenbacher zabývající se křesťanskou sociální etikou, když říká: „*Duch v těle. Na jedné straně je člověk jakožto tělesná, vegetativně žijící a animální bytost částí hmotné přírody. Na druhé straně není na rozdíl od zvířete na tuto materiální přírodu omezen, nýbrž žije v sebe-vědomí rozumové*

² *Levret.cz* [online publikace, časopisy]. Dostupné z: <http://www.levret.cz/publikace/casopisy/mb/2005-8/?pdf=74> [cit. 2014-02-27]

³ *Pastorání konstituce o církvi v dnešním světě* [online]. Dostupné z: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_cs.html [cit. 2014-03-04]

subjektivity (*bytí u sebe*) duchovním životem. “⁴ Právě sjednocením těchto dvou stránek lidské personality vzniká lidská důstojnost, jež se rovná imago Dei.

A konečně další náhled na tělesnost má Michal Kaplánek, vedoucí katedry pedagogiky TF JU: „*Tělo už není považováno jen za nástroj ducha. Stává se stále více nositelem identity, vyjádřením vlastního já. Proto jsou vyhledávány silné smyslové zážitky, a to zejména v následujících oblastech: sport, sex, tanec, hudba, péče o vlastní tělo, meditace.*“⁵

Pro pojem tělesnost bychom zřejmě našli mnohem více definicí. Budu tedy vycházet z toho, co mají uvedené citace o pojmu tělesnost společné: člověk jako jednota duše a těla je nositel identity, svého já.

Pojem **sexualita**, jak ho vysvětluje slovník dostupný na internetových stránkách⁶, v českém názvosloví označuje především soubor vlastností a jevů, které vyplývají z pohlavních rozdílů. K sexualitě patří:

- anatomické, hormonální a reprodukční rozdíly mezi mužem a ženou
- souhrn projevů chování a citění (resp. reaktivity, tedy dispozice k určitému chování a citění) vyplývajících z tělesných i psychických rozdílů mezi pohlavími, včetně reprodukčních jevů a aktivit
- erotické projevy a chování se pod pojem sexuality zpravidla zahrnují i tehdy, nejsou-li pohlavně specifické
- rozdílné sociální role

Zatímco anatomické rozdíly genitálu a k nim příslušné reprodukční schopnosti pohlaví člověka v moderní kultuře právně definují, mnohé další projevy považované za typicky mužské nebo typicky ženské, zejména psychologické, jsou většinou specifické pouze statisticky, tj. u jednoho pohlaví jsou výrazně nebo i jen mírně častější nebo v průměru

⁴ ANZENBACHER, Arno. *Křesťanská sociální etika*, Brno: CDK 2004, s. 181. ISBN 80-7325-030-6

⁵ *Portál pro zážitkovou pedagogiku*. [online]. Dostupné z: <http://www.gymnasion.org/archive/article/telesnost-smyslnost> [cit. 2014-02-27]

⁶ *Wikipedie* [online otevřená encyklopedie]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Sexualita> [cit. 2014-02-

silněji zastoupené. Rozdíly v sociálních rolích se kriticky zabývá relativně mladý obor gender studies, čerpající z tradice feminismu.

Józef Augustyn, polský kněz a psycholog, volí pro definování sexuality citaci V. E. Frankla: „*Lidskou osobnost lze nahlížet na třech úrovních: duchovní, psychické a fyzické, které jsou hierarchicky uspořádány. Každá z nižších úrovní v člověku se otevírá směrem k vyšší. Celek se pak podrobuje vedení duchovní osoby, kterou charakterizuje svoboda a zodpovědnost. To, co je v člověku nižší, může být usměrňováno a zušlechťováno duchovní osobou a může se pozvednout výše.*“⁷

A konečně pohlavnost neboli sexualita je definována v katolickém katechismu takto: „*Pohlavnost ovlivňuje všechny stránky lidské osoby v jednotě jejího těla a její duše. Týká se zvláště citů, schopnosti milovat a plodit a všeobecněji způsobilosti navázat vztahy společnosti s druhými... Každý člověk, ať muž či žena, musí uznat a přijmout svou vlastní pohlavnost. Tělesné, mravní a duchovní odlišení i vzájemné doplňování je zaměřeno na dobro manželství a rozvoj rodinného života.*“⁸ Křesťanské pojetí pojmu sexualita lze tedy shrnout následujícími slovy: sexualita představuje jedinečné obdarování člověka od Boha. Obdarování, jehož účelem je nejen plodit potomstvo, ale zároveň být zdrojem radosti a obohacení vztahu muže a ženy v biologické i psychologické oblasti.

Definování těchto pojmů má svoji důležitost pro správné nazírání a pochopení tématu této diplomové práce.

1.1 Křesťanství a christianizace Evropy

Pojem křesťanství, viděný očima dnešního člověka, v něm nevyvolává pocit hodný následování. Tento dojem vyvolává především medializování určitých kauz spojených s církevními představiteli, některá historicky rozporuplná jednání v samotné církvi a konečně málo či skrytě prožívaná víra jednotlivých křesťanů. Možná by však křesťanství vyvolávalo naprosto odlišný dojem, kdyby média věnovala alespoň tolik času pozitivním aktivitám ze strany církve jako mnohdy zveličeným kauzám, kdyby zároveň

⁷ *Víra na internetu* [online]. Dostupné z: <http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/Sexualita.html> [cit. 2014-02-27]

⁸ *Katechismus katolické církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 568 - 569, (odstavec 2332, 2333). ISBN 80-7192-488-1

s odsuzováním historicky rozporuplného jednání církve byl připomínán význam kulturní a morální a konečně kdyby se o skutečných křesťanech mezi námi více mluvilo jako o příkladech a nikoli jako o ortodoxních fanaticích jenom proto, že zachovávají svoji víru. Právě proto se tito lidé nestaví na odiv tomuto světu, protože jejich život a názory jsou světskou společností nepochopeny, zesměšňovány a v současné době i zákonem postihovány.

Co je tedy křesťanství a kde se vzalo? Křesťanství je monoteistické a univerzální náboženství, které je soustředěno kolem života a učení Ježíše Krista z Nazaretu. Chápe ho jako mesiáše (tj. pomazaného), Božího syna, který je spasitelem světa. Křesťanství vzniklo z židovství na území Palestiny, kde Ježíš působil. Je tedy staré asi 2000 let. Toto působení a počátky křesťanství zachycuje Nový zákon, mladší část Bible. Křesťanství se do světa rozšířilo skrze misijní působení. Jedním z prvních misionářů byl apoštol Pavel, který se pak ve svých listech obrací na křesťanské obce, jež byly právě díky jeho působení založeny. Křesťané to již od počátků budování své církve neměli jednoduché. V samotném počátku byli považováni za sektu. Proto byli jen těžce přijímáni ve svém okolí. Přesto se jejich učení šířilo a stoupenců přibývalo. Obecně od počátku pronásledovali křesťany všichni římské císařové, ale snad k největšímu pronásledování křesťanů došlo za vlády římského císaře Diokleciána (3. stol. n. l.). Za jeho vlády byla Římská říše na pokraji úpadku, a proto usilovala o obnovení úcty jejich bohům, která měla zajistit, aby se říši opět dařilo. Protože křesťané odmítali vzdávat úctu jiným bohům, došlo téměř k jejich vyhlazení. „*Pokud nemohli utéci do pouště, křesťané raději umírali po tisících, než by zapřeli svoji víru,*“⁹ těmito slovy dokumentuje toto období Fröhlich, německý znalec církevních dějin. Ke změně postavení křesťanů došlo už za vlády císaře Konstantina (počátek 4. stol. n. l.), který r. 313 milánským ediktem zařadil křesťanství mezi dovolená náboženství a Konstantinův nástupce Theodosius I. je roku 380 prohlásil za státní náboženství. Centrem křesťanství se už od dob Pavlových stal Řím. V západní Evropě se křesťanství dostává do povědomí postupně od 8. století za vlády franského panovníka Karla Velikého. Důležitým mezníkem je korunovace Karla Velikého za císaře římského, čímž dochází i ke svazku mezi papežem a císařem. Zároveň tak došlo k provázání moci světské s mocí církevní. Postupem času byla církev stále více ovlivňována panovníky

⁹ FRÖHLICH, Roland. *Dva tisíce let dějin církve*. Praha: Vyšehrad 2008, s. 22. ISBN 978-80-7021-964-5

a ztrácela svou nezávislost. Jak ve středověku, tak v novověku dochází k různým rozkolům v církvi. V současné době většina křesťanů patří k jednomu ze tří směrů: západní katolictví, východní pravoslaví a reformované protestantství.

Nebylo by však správné vidět křesťanství pouze v rozměru teologickém. Bylo to právě křesťanství, které v Evropě, jež byla do té doby ovládána převážně Franky, Barbary, Kelty a Germány, pomohlo vybudovat civilizaci a kulturu. „*Západní civilizace dala světu zázraky moderní vědy, blahobyt pramenící z ekonomiky založené na volném trhu, bezpečnost zakotvenou v zákonech, rovnost před zákonem, jedinečný smysl pro lidská práva a svobodu, dobročinnost a charitu jako ctnost, nádherné umění, filozofii zakořeněnou v rozumu a bezpočet dalších darů, které naše civilizace – nejvyspělejší v lidské historii – bere jako samozřejmost. Odkud však vyvěrá toto bohatství?*“¹⁰ Tuto otázku si klade páter Pavel Zahradníček v příspěvku křesťanského měsíčníku. Odpověď na tuto otázku nám dává autor knihy „*Jak katolická církev budovala západní civilizaci*“, Thomas E. Woods jr. Kniha dokumentuje přínos křesťanství ve všech možných sférách společnosti. Patří k nim především tyto oblasti lidského života:

charita - zpočátku výhradně patřila do oblasti působení církve. Mnoho světců v minulosti, ale i v nedávné současnosti zasvětilo život právě této oblasti (sv. Basil Veliký, sv. František s Assisi, sv. Vincenc z Pauly, bl. Matka Tereza z Kalkaty a mnoho dalších).

vzdělání - především kláštery a církve budovaly a zřizovaly školy a zároveň umožňovaly studium i chudobným. Vzdělání úzce souviselo s rozvojem vědy, která by nebyla možná bez univerzitního systému a nejen jeden představitel církve byl zároveň i vědcem, např. anglický minorita Roger Bacon, který už ve 13. stol. objevil zákon o odrazu světla a lomu paprsků, německý biskup a učitel církve Albert Veliký, filozof, teolog a přírodní vědec, jenž žil rovněž ve 13. stol., a Gregor Johann Mendel, zakladatel genetiky a objevitel základních zákonů dědičnosti, který působil v 19. stol.

umění a architektura - zde dochází ke střetům mezi samotnými křesťany, podle nichž přílišná okázalost není v souladu s křesťanstvím. Sv. Jan Damašský však dokázal krásu umění obhájit pro všechna budoucí pokolení následujícími slovy: „*Neuctívám hmotu,*

¹⁰ *MILUJTE SE!*, časopis pro novou evangelizaci, 28/2014, VIII. ročník, Praha: Res Claritatis, str. 31.

*uctívám toho, kdo hmotu stvořil, kdo se Vtělením stal hmotou kvůli mně a svolil pobývat v hmotě a skrze hmotu pracoval na mém spasení, a já neustanu ctít hmotu, skrze níž se pracovalo na mém spasení...*¹¹ Díky tomuto přístupu dnes můžeme obdivovat architektonickou nádheru katedrál, dílo Rafaelovo, Michelangelovo a jiných umělců.

ekonomie - písemné práce ekonomického charakteru z pera katolických učenců zaznamenáváme už od 14. století, jednalo se např. o práci rektora pařížské univerzity Jeana Buridana.

zákonodárství - počátky církevního zákonodárství byly silně ovlivňovány osobou panovníka, který významně zasahoval do církevních záležitostí, dokonce jmenoval laiky do církevních funkcí. Gregoriánská reforma, jež nese pojmenování po papeži Řehoři VII., znamenala oddělení církve od státu. Král již neměl žádné pravomoci zasahovat do církevních záležitostí. V církvi vzniklo kanonické právo, které se jako první systematický soubor zákonů v Evropě stalo modelem pro jiné právní systémy. Kanonické právo dovedl ke konečné podobě do formy *Decretum* mnich Gracián. Toto právo uvádí do života zavedení racionální soudní procedury a nahrazuje magické ordálie a zvykové právo.

morálka – mnoho z nejdůležitějších principů západní mravní tradice je odvozeno z katolické ideje posvátnosti lidského života. Odmítáním sebevražd, pomocí starým a bezmocným, ochranou deformovaných novorozeňat, odsouzením gladiátorských zápasů, odmítáním válek, tak se snažila církev formovat morálku v každém jednotlivci. Pozitivně tak ovlivnila morální myšlení v celé Evropě. Dnes jsme však svědky procesu, který započal francouzskou revolucí. Je to proces morálního úpadku, který nesl tak honosný název: volnost, rovnost, bratrství. Zdání svobody zavedlo morálku současné Evropy do slepé uličky.

Závěr této kapitoly lze vyjádřit slovy našeho současného kardinála Dominika Duky, který význam křesťanství pro Evropu vyjádřil v úvodním slovu ve Woodsově knize: „*Hovoříme o křesťanských kořenech našeho státu a kontinentu, aniž bychom si vždy hlouběji uvědomovali, o čem že to hovoříme. Možná se někomu titul knihy a její text bude*

¹¹ WOODS, Thomas E., *Jak katolická církev budovala západní civilizaci*. Praha: Res Claritatis, 2008, str. 97. ISBN 978-80-904143-0-3

*jevit apologetický až triumfalistický, avšak již 250 let trvá snaha popřít jakýkoliv pozitivní podíl křesťanství, respektive Římskokatolické církve na vývoji naší kultury a civilizace.*¹²

1.2 Obecný pohled na pojetí tělesnosti a sexuality

Pohled na toto téma do novodobých dějin přináší ve svém díle soudobý francouzský filosof a historik M. Foucault. Rozebírá dění posledních tří století v jejich neustálých proměnách. Sám o tom ve své knize píše: „*Okolo sexu a kvůli sexu propukla úplná exploze diskursivních aktivit.*“¹³ Zrození záměru zahrnout do diskursu sexualitu vidí již v 17. století: „*Západní člověk je již tři století připoután k úloze říkat vše o svém sexu.*“¹⁴ Ve svém díle se Foucault zabývá hlubším studiem tohoto tématu. Zjišťuje, že přibližně počátkem 18. století se zrodil politický, ekonomický a technický podnět mluvit o sexu. Sex není něco, co se soudí, ale co je spravováno. Objevují se systematické kampaně, které zkoušejí z pohlavního chování páru vytvořit ekonomicky a politicky koordinovanou činnost. Dochází tedy k závěru: „*Asi žádný jiný typ společnosti nikdy nesoustředil v tak reálně krátkém dějinném období takové množství diskursů o sexu.*“¹⁵

Foucault vidí, že jednotný diskurs okolo tématu těla a praxe pokání byl rozložen a zformoval se v demografii, biologii, medicíně, psychiatrii, psychologii, morálce, pedagogice, politické kritice. Jako možný cíl tohoto dění se jeví uspořádání ekonomicky užitečné apoliticky konzervativní sexuality: „*Legitimní pár se svou regulérní sexualitou má právo na víc soukromí.*“¹⁶ V průběhu jednoho století se však objeví periferní specifická dimenze protipřirozené sexuality. Podle Foucaulta existují dva historicky významné postupy produkování pravdy o sexu. První z nich je rozšířen především ve východním světě - umění erotiky (ars erotica), zatímco druhý ve světě západním - doznání (scientia sexualis). Doznání je v západním světě chápáno jako jedna z nejvýše hodnocených technik produkce pravdy. Doznáváme se dobrovolně anebo se doznání vymáhá. „*Doznání bylo*

¹² WOODS, Thomas E., ref. 11, str. 7

¹³ FOUCAULT, Michel, 1999, *Dějiny sexuality I Vůle k věděni*. Praha: Hermann & synové, s. 23. ISBN 80-238-5090-3

¹⁴ FOUCAULT, Michel, ref.12, s. 30.

¹⁵ FOUCAULT, Michel, ref.12, s. 41 – 42.

¹⁶ FOUCAULT, Michel, ref.12, s. 48.

a dodnes zůstává obecnou matricí, která řídí produkci pravdivého diskursu o sexu“¹⁷, říká Foucault. I sexualita podléhá patologickým procesům a vyžaduje uvedení do normálního stavu pomocí terapeutických zákroků. Sexualita si zaslouží zkoumání, protože se jeví jako mimořádně vytížený bod. Dle Foucaulta se vyvinuly čtyři strategie: hysterizace ženského těla, pedagogizace dětské sexuality, socializace prokreačního chování a psychiatrizace perverzních slastí. Během 18. století překryl původní dispozitiv manželského svazku dispozitiv sexuality. Dispozitiv manželského svazku je řízen homeostázou společenského těla a jeho privilegovaným vztahem k právu doby reprodukce. Naproti tomu dispozitiv sexuality vidí svůj smysl v inovování, vynalézání ve svém vlastním množení. Foucault tvrdí, že úlohou rodiny je: „...sexualitu zakotvit a zajistit její trvalou podporu“.¹⁸ Rodina je tak místem emocí, citů a lásky. Rodiče - manželé se tak stávají hlavními činiteli dispozitivu sexuality a vztahy manželského svazku jsou psychologizovány.

S tématem sexuality souvisí i téma smrti. Foucault se ve svém díle zabývá i touto otázkou a říká: „...dávné právo udělit smrt či nechat žít nahradila moc udělit život či odmítnout život ve smrti.“¹⁹ Panovníkova moc rozhodovat o životě a smrti tak byla zatlačena do pozadí pěstováním těla a racionální správou života. Dle Foucaulta: „Tímto se otevírá éra biomoci,“²⁰ nastává exploze zajišťující podrobení těla a kontroly populace. Důsledkem vývoje biomoci je narůstající význam normy na úkor právního systému zákona, právní instituce se stále víc integrují do aparátů (medicínských, právních atd.). Právo na život, na tělo, na zdraví se stalo politickým cílem. A s tím neodmyslitelně i sex, který je přístupem jak k životu těla, tak i druhu.

Tento morální problém vnímá i Gabriele Kuby, německá socioložka a poslankyně Evropského parlamentu, a říká: „Preto potrebujeme meradlo pre to, čo je správne a nesprávne. Takéto meradlo pre sexualitu, ktoré bolo po stáročia záväzné, sa láme a má byť zlomené aj tam, kde sa to ešte nestalo.“²¹ Ve své knize se odkazuje na výzkum anglického antropologa J. D. Unwina, který zkoumal vztah mezi sexualitou a kulturou. Zkoumal jak společnosti „necivilizované“, tak s vysokou kulturou (například Babylóňany, Sumery, Atéňany, Římany, Anglosasy), a to s cílem zodpovězení otázky: jaký vliv mají

¹⁷ FOUCAULT, Michel, ref.12, s. 75.

¹⁸ FOUCAULT, Michel, ref. 12, s. 127.

¹⁹ FOUCAULT, Michel, ref.12, s. 161.

²⁰ FOUCAULT, Michel, ref. 12, s. 163.

²¹ KUBY, Gabriele, 2013, *Globálna sexuálna revolúcia*. Bratislava: Lúč, s. 21. ISBN 978-80-7114-922-4

sexuální normy ve společnosti na výšku její kultury? Dospěl k závěru, že čím vyšší sexuální omezování, tím vyšší kulturní úroveň společnosti.

Sledujeme-li historickou osu zpět od moderní doby přes křesťanství až po antiku, vyvstává otázka, proč je sexuální chování a činnosti s ním spojené předmětem morálního zájmu, proč je důvodem „problematizace“? Foucault vidí úkol dějin myšlení takto: „...*definovat podmínky, v nichž lidská bytost ‚problematizuje‘ to, čím je, co dělá, a svět, ve kterém žije.*“²² Silnou kontinuitu lze spatřit mezi prvními křesťanskými naukami a antickou morální filosofií. „*Již zde vidíme jisté spojení sexuální aktivity a zla, pravidlo monogamizace za účelem plození, odsudek vztahu mezi jedinci téhož pohlaví, velebení zdrženlivosti,*“²³ čteme u Foucaulta, který vidí v dějinách trvalost těchto témat, jež poznamenaly křesťanskou etiku a morálku moderních evropských společností.

Podíváme-li se do historie, podle Foucaulta myšlení filosofů a lékařů, jako jsou Rufus, Seneca, Plútarchos, Epikrét či Marcus Aurelius, během prvních dvou století obrací společnost k přísnosti vůči tělesným slastem: „...*nedůvěřují slastem, zdůrazňují účinky jejich nemírného užívání na tělo i duši, vynášeje sňatek a manželské povinnosti a zaujímají chladný vztah k duchovním významům, jež se připisují lásce k chlapcům.*“²⁴ Uvědomují si morální a etické hodnoty, které ovládání sebe sama přináší.

Ve starém Řecku i Římě byl manželský sňatek chápán jako soukromá transakce, obchod uzavřený mezi dvěma hlavami rodiny, do něhož veřejná moc nezasahovala. Ve světě helénistickém však manželství postupně vstupuje do veřejné moci. Ve vyšších vrstvách měl manželský svazek spíše soukromý cíl – přenést dědictví na potomka, udržovat kastu občanů, manželství mělo ráz dynastický, politický i ekonomický. I v chudých vrstvách převažují ekonomické důvody – děti a manželka byly užitečnou pracovní silou, avšak muž byl povinen ženu i děti ekonomicky zajistit. Postupem času se tyto strategie uzavírání sňatku vytrácejí a manželství se stále více jeví jako: „...*dobrovolně uzavřené spojení mezi dvěma partnery, jejichž nerovnost se do jisté míry oslabuje, aniž však zcela zaniká.*“²⁵ Sňatek nabývá formy jasné smlouvy z vůle obou partnerů, kteří se jí

²² FOUCAULT, Michel, 2003, *Dějiny sexuality II Užívání slasti*. Praha: Hermann & synové, s. 18. ISBN 80-239-1187-2

²³ FOUCAULT, Michel, ref.14, s. 23.

²⁴ FOUCAULT, Michel, 2003, *Dějiny sexuality III Péče o sebe*. Praha: Hermann & synové, s. 53. ISBN 80-239-1186-4

²⁵ FOUCAULT, Michel, ref.15, s. 102.

osobně zavazují. „*Manželské smlouvy teď zasazují manžela i manželku do systému povinností či závazků, jež sice nejsou zcela rovné, avšak podílejí se na nich oba,*“²⁶ uvádí Foucault. Soudobé texty nám ukazují postavení muže v takovémto svazku, který má řídit své chování nejen na základě postavení a domácích privilegií a funkcí, ale i ve vztahu ke své ženě, poukazují na jeho roli nejen ve vzdělávání, výchově a řízení, ale i vzájemné závislosti a citové reciprocity. Manželství tak plní nejen účel plodivý, ale především vzájemnou pospolitost. Aristoteles kladl velký důraz na vztah mezi manžely, ovšem po jejich analýze dává přednost rodovým vztahům rodič - dítě. Podle Musonia je naopak manželství: „...*projev nejvyšší, nejdůležitější a nejdůstojnější. Manželství svou intenzitou překonává vztah mezi přáteli, vztah mezi sourozenci i vztah dítěte k rodičům.*“²⁷ Manželský svazek je tedy promyšlen jako vztah podstatnější a užší než kterýkoliv jiný a slouží k definování celého způsobu bytí. V prvních stoletích se tak i sexuální aktivita přesunuje do manželství. Manželský stav a sexuální aktivita musejí být ve shodě. To vede k formulaci dvou zásad:

1. je třeba se vyhnout každému sexuálnímu vztahu, pokud k němu nedochází v rámci legitimního manželství (platí tedy i pro nesezdané). Tato zásada se však dodržovala jen zřídka, a to jak u svobodných, tak u ženatých. Manželka tak trpěla ztrátou svého postavení.
2. princip symetrické manželské věrnosti. Podvádění a přikojí v manželství bylo totiž záležitostí výhradně mužskou, ze strany ženy dochází k cizoložství právně a morálně nepřijatelnému. Ze strany ženy tak dochází k porušení manželských práv. Symetrická věrnost vytváří pevné pouto manžela k ženě a opatrnost manželky vůči svému muži. „*Hledání mimomanželské slasti už nebude chápáno jako projev mužovy statutární nadvlády, nýbrž jako projev jisté slabosti, kterou by měl manžel co nejvíce omezovat a manželka přece jen tolerovat, čímž možná uchová čest a také dokáže sílu svého citu.*“²⁸

Platón vidí zahrnutí všech sexuálních slastí do manželské struktury za účelem dodávat obci děti pro přežití a udržení postavení, zatímco v křesťanství sex s sebou nese znamení hříchu, zla a pádu a pouze manželství mu může poskytnout legitimitu.

V antice byl několikrát způsob náhledu na *afrodisia* (úkony, pohyby, dotyky skýtající určitou formu slasti – tělesnou, vnímanou zrakem, sluchem a čichem). Na rozdíl

²⁶ FOUCAULT, Michel, ref.15, s. 104.

²⁷ FOUCAULT, Michel, ref. 15, s. 210, (Musonius, Reliquiae XIV, s. 74-75)

²⁸ FOUCAULT, Michel, ref. 15, s. 231 – 232.

od toho *akolasia* (nevázanost) se týkala pouze slastí tělesných. V křesťanství již lze zaznamenat, že tělesnost sebou nese projev temné a hroživé síly. Již u Platóna se v první knize *Zákonů* dočteme, jak uvádí Foucault: „...že Platón zde proti sobě zcela jasně staví ‚přirozený‘ vztah, jenž spojuje muže a ženu za účelem plození, a ‚protipřirozený‘ styk muže s mužem a ženy s ženou.“²⁹ Dokonce v Hippokratově přísaze se lékař zavazoval k tomu: „...že si v každém obydlí, do něhož vstoupí, odřekne *erga afrodisia* s jakoukoli osobou, ženou, svobodným mužem či otrokem.“³⁰ Je tedy zřejmé, že mravní problematizace slastí probíhala již v antice. I v Aristotelově díle se setkáváme s touto problematikou. V úvaze o užívání slastí odhaluje zájem o trojí strategii – potřeby (Diogenes), vhodné chvíle (příležitost a okolnosti – *kairos*) a postavení samotného jedince (*erótikos* - věk, pohlaví, postavení). Foucault píše: „...chápe antická morálka sexuální morálku jako součást určitého způsobu života, jenž je sám určen zděděným postavením a životními cíli.“³¹ Další pojem z dob starého Řecka je *enkrateia* – sebevztah nezbytný pro morálku slastí. Vyznačuje se aktivní podobou sebeovládání, které umožňuje odolávat, bojovat, upevňovat nadvládu v oblasti slastí a žádostí. Zahrnuje v sobě výkon odolávání, boj se sebou samým, vítězství nad sebou samým, model uměřenosti. Jak dále říká Foucault: „...téma *askésis* jako praktického výcviku, nezbytného k proměně jedince v morální subjekt, hraje v klasickém řeckém myšlení důležitou úlohu.“³² Mít volné mravy tedy znamenalo být pod vládou svých žádostí. Pokud se týká řecké bisexuality, byla považována do určitého věku muže za běžnou. Současnou touhu po muži i ženě považovali za přírodou vloženou do lidského srdce. „Bylo by mylné se domnívat, že když Řekové tento druh vztahu nezakazovali, neznepokojovali se ani nad jeho implikacemi.“³³ Erotiku lze však chápat jako reflektované umění lásky nejen k tělu, ke zdraví, vztahu k ženě jako instituci manželství, vztahu k chlapci a jeho budoucímu mužství, ale jako vztah k pravdě. „Od 4. století se setkáváme s velmi jasnou formulací myšlenky, že sexuální aktivita je sama o sobě dosti nebezpečná a nákladná a je spojena se ztrátou životní substance.“³⁴

²⁹ FOUCAULT, Michel, ref. 14, s. 61 – 62. (Platón, *Zákony* I,636c.)

³⁰ FOUCAULT, Michel, ref. 14, s. 66.

³¹ FOUCAULT, Michel, ref. 14, s. 82.

³² FOUCAULT, Michel, ref. 14, s. 106.

³³ FOUCAULT, Michel, ref. 14, s. 299.

³⁴ FOUCAULT, Michel, ref. 14, s. 330.

V dnešní době jsme svědky opačného trendu, a to destrukce manželství vlivem společensky přijímaných norem. Rovněž pohled na sexuální aktivity mimo manželství není společensky odsuzován. Proto se tradiční rodina ocitá ve velkém ohrožení a je jen málo těch, kdo se k její obhajobě odváží. Dokonce je však málo těch, kdo o soužití v tradiční rodině usilují. A to je právě výsledek sexualizace doby, která ovlivnila nejen společenské dění, ale i normativní nařízení a celou kulturu současné společnosti.

Český sexuolog Radim Uzel se vyjadřuje k tématu sexualizace doby a říká, že máme za sebou hned tři sexuální revoluce. Tu první řadí do doby šíření křesťanství v prvním tisíciletí. K tomu říká: „...první revoluce zavedla přísnou monogamii párové rodiny, zakázala incest a ostře se vymezila proti homosexualitě. Odlišila takzvané legitimní (manželské) a nelegitimní (nemanželské) děti. Postupně prosadila úplný monopol manželství na sex a nerozlučitelnost manželského svazku. ...Druhá sexuální revoluce z přelomu druhé poloviny 16. století se vyznačuje novou sexuální otevřeností. Přinesla do života lidí takzvaný hédonismus. Je to vlastně tělesné rozkošnictví a smyslové požitkářství. Vysoké hodnocení sexuality našlo výraz zejména v renesančním umění. Je zajímavé, že to prý vedlo dokonce k výraznému zvýšení počtu nemanželských porodů s vrcholem v roce 1590. Třetí sexuální revoluce proběhla v 60. a 70. letech dvacátého století. Vyznačovala se emancipací i zvýšeným vzděláním žen a účinnou antikoncepcí. Odmítla monopol manželství na sex a hodně oddělila sex od rozmnožování. Další vývoj přineslo experimentování s formami sexuálních vztahů. Soužití nesezdaných začalo nabývat na významu. Také jsme se dozvídali o sexuálních výstřelcích: o skupinovém manželství, skupinovém sexu nebo o výměně sexuálních partnerů. V médiích měly značnou publicitu, ale šlo o poměrně vzácné jevy. Třetí sexuální revoluce přinesla i uznání nemanželských dětí. Dnes už nenesou stigma vyvržence lidské společnosti. Jsou s manželskými zcela rovnoprávné. Revoluce uznala také práva homosexuálů. Konec dvacátého století poznamenala zvýšená sexuální zodpovědnost. Zejména u mladých lidí. Ve srovnání s počátkem třetí revoluce, který byl spjat s takzvaným hnutím hippies, dochází ke snížení výskytu promiskuity a volné lásky. Možná to způsobil vir HIV/AIDS. Někdy se hovoří dokonce o takzvané sexuální kontrarevoluci.“³⁵ Radim Uzel je lékař a popularizátor sexuologie a zároveň je členem rady Společnosti pro plánování rodiny

³⁵ Novinky.cz [online]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/192346-radim-uzel-mame-za-sebou-tri-sexualni-revoluce.html> [cit. 2014-02-17].

a sexuální výchovy, která se zaměřuje na populační zdraví a plánování rodiny jako základní lidské právo a podporuje výchovu k partnerským vztahům a rovným příležitostem.

K sexuální revoluci se vyjadřuje i anglický historik Faramerz Dabhoiwala v knize *Původ sexu: dějiny první sexuální revoluce následujícími slovy: „Zapomeňte na šedesáté roky, hippies a volnou lásku. Skutečnou sexuální revoluci lidstvo zažilo v osmnáctém století. Tehdy se společnost vymanila z vězení sexuální disciplíny a pozvala sex do svého života.“*³⁶ Právě tehdy, v osmnáctém století, se zrodil západní koncept, podle něhož je sexualita něčím výlučně osobním, záležitostí osobní identity a soukromí.

Tématu sexuální revoluce se obšírněji věnuje i Kuby. Její kniha s názvem *„Globálna sexuálna revolúcia“* pojednává nejen o vzniku, průběhu a důsledcích této sexuální revoluce, ale zároveň je výzvou pro současnou společnost. Otevřeně nesouhlasí se současnou gender ideologií, která postupně podmaňuje evropský kontinent. Odvolává se na křesťanské kořeny Evropy, které se současná společnost snaží ignorovat. Z pohledu socioložky se k danému tématu vyjadřuje následujícími slovy: *„Globálna sexuálna revolúcia sa týka každého: muža i ženy, mladého i starého, našej osobnej existencie i budúcnosti spoločnosti.“*³⁷ Toto téma považovala za tak aktuální, že je autorkou knihy zabývající se sexualizací společnosti a formou přednášek se snaží veřejnost upozornit na nebezpečí v ní ukryté. Její postoj je diametrálně odlišný od postoje sexuologa Radima Uzla.

Ve své knize Kuby uvádí autora díla *New World* (Překrásný nový svět), Aldouse Huxleye, který se už v roce 1932 snažil popsat svět, v němž se potěšení stává smyslem života a sex centrálním každodenním potěšením starých i mladých. Sám uvádí, že opravdová revoluce se odehrává pouze v duších a tělech lidí. Mělo se jednat o utopii, ovšem už v roce 1949 se vyjádřil následujícími slovy: *„...že utópia nám je oveľa bližšie, než sme si to vedeli predstaviť ešte pred dvadsiatimi rokmi...Dnes sa zdá celkom dobre možné, že nám táto hrôza padne na hlavu už v priebehu jedného storočia.“*³⁸ Čeho se Huxley obával, stalo se realitou.

³⁶ *iDNES.cz* [online zprávy]. Dostupné z: http://xman.idnes.cz/sexualni-revoluce-03x-/xman-styl.aspx?c=A120625_131255_xman-styl_fro [cit. 2014-02-17]

³⁷ KUBY, Gabriele, ref. 13, s. 21.

³⁸ KUBY, Gabriele, ref. 13, s. 33.

2 KATOLICKÁ CÍRKEV A JEJÍ UČENÍ O TĚLESNOSTI A SEXUALITĚ

Křesťanství u nás reprezentuje největším zastoupením katolická církev. Význam a důležitost pojmů tělesnost a sexualita si uvědomují i představitelé katolické církve. Toto téma zaměstnávalo křesťanské myslitele již od prvopočátků církve. Právě křesťanští teologové, kteří stavěli na antické filosofii, dali základ evropské kultuře. Na mnoha místech Bible, a to už ve Starém zákoně nacházíme moudrost, která je aktuální až do dnešních dnů. I papežové se ve svých encyklikách a exhortacích obracejí k věřícím i celému světu a reagují na aktuální problémy své doby. Následující kapitola pojednává o učení katolické církve ve svých počátcích i učení současném. Definování pojmu tělesnost a sexualita jsem uvedla v kapitole 1 na straně 13. a 15.

2.1 Učení prvotní církve

Už na samém začátku církevních dějin je zmínka o lidské tělesnosti a sexualitě: „*Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem. Oba dva byli nazi, člověk i jeho žena, ale nestyděli se.*“³⁹ Teprve po vyhnání z ráje si uvědomili svoji nahotu a s tím spojenou tělesnost a žádostivost. Ztráta milosti Boží vede člověka k neustálému boji se sebou samým. Ne vždy je tento boj úspěšný, po celá staletí je člověk zmítán neustálým pokušením. Sám sv. Augustin prožil část života v neřestech a teprve Boží milost ho z těchto otrockých okovů žádostí těla pomohla osvobodit. Sv. Augustin vysvětlil: „*že poznání správnosti získáváme z nahlížení věčných pravd a reflexe vůle nad sebou a že hřích přichází s nižšími žádostmi, jestliže se nižší rozum nenechá vést vyšším rozumem, jež nahlíží věčné pravdy.*“⁴⁰ Proto sv. Augustin viděl sexuální aktivitu jako hříšnou. Dokonce byl nějakou dobu stoupencem manicheismu. Po dlouhých vnitřních bojích se nechal pokřtít sv. Ambrožem a po čase přijal i kněžské a biskupské svěcení. Věnoval se teologii a filosofii a svými spisy ovlivnil celou tehdejší dobu. Dobu augustiniánskou později vystřídal tomismus na základě učení sv. Tomáše Akvinského.

³⁹ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Praha: Česká katolická charita, 1987, První Mojžíšova 2, 24 - 25, s. 23.

⁴⁰ AKVINSKÝ, Tomáš, 2010. *Otázky o svědomí*. Praha: Krystal OP, vydání 1., s. 50. ISBN 978-80-87183-19-9

Došlo k tomu skoro o tisíc let později. Sv. T. Akvinský, učitel církve nám říká: „*Nejvyšším přirozeným cílem člověka je štěstí.*“⁴¹ Toto své učení dále rozvíjí slovy: „*Člověk je na rozdíl od živočicha svobodný. To znamená, že jeho výběr věcí není determinován jejich užitečností, libostí či škodlivostí.*“⁴² Nicméně, jak říká dál: „*Člověk ve všem svém jednání sleduje to, co vidí jako dobré, a odmítá to, co se mu jeví jako zlé.*“⁴³ Podle Akvinského je předmětem lásky poznané dobro, které je předmětem nejen lásky, ale i touhy (žádosti) a potěšení (radosti). Lidská láska je tak úkon snaživosti (apetitivní mohutnosti), a to smyslové nebo rozumové (vůle).

Mezi základní principy Akvinského teorie lásky patří:

1. „*Můžeme milovat jen to co je naším dobrem.*“⁴⁴ Tento princip vypovídá o tom, jaké povahy je dobro, které člověk může milovat. Akvinský rozlišuje dobro ušlechtilé (bonum honestum), dobro příjemné (bonum dlectabile) a dobro užitečné (bonum utile).
2. „*Každá věc miluje to, co je s ní jedno.*“⁴⁵ Úkon lásky závisí na milujícím subjektu a žádoucím dobru.

Akvinský rozlišuje dvě formy lásky, tzv. jednoduchá láska je jednak přizpůsobením smyslové snaživosti žádoucímu dobru, ale také tíhnutím k žádoucímu dobru a zalíbení v něm, ale hlavně jednota mezi milujícím a milovaným. Nejvyšším stupněm je tzv. úplná láska, o které Akvinský říká: „*Úkon lásky vždycky směřuje k dvěma věcem: totiž k dobru, které někdo chce pro někoho, a k tomu, pro něhož chce to dobro.*“⁴⁶ Totéž vyjadřuje následujícími slovy: „*Milovat neznamená nic jiného, než chtít někomu dobro.*“⁴⁷ Velikost neboli intenzita lásky se dle Akvinského zakládá na míře spojení či jednoty mezi milujícím a milovaným. Rovněž důležitou součástí Akvinského teorie lásky je jeho nauka o přirozené lásce, která má různé formy. Mluví-li o přirozené lásce k Bohu, pak zde jasně říká, že každý tvor miluje Boha víc než sebe, což plyne z tvrzení, že každá věc miluje to, co s ní tvoří jednotu. V *Sumě Teologika* se mluví nejen o lásce, ale i o vášni. Řeší otázku, zda

⁴¹ AKVINSKÝ, Tomáš, ref. 19, s. 35.

⁴² AKVINSKÝ, Tomáš, ref. 19, s. 37.

⁴³ AKVINSKÝ, Tomáš, ref. 19, s. 48.

⁴⁴ AKVINSKÝ, Tomáš, 2005, *O Lásce, výběr otázek z teologické sumy*. Praha: Krystal OP, s. 12., (ST II – II 26,3). ISBN 80-85929-71-6

⁴⁵ AKVINSKÝ, Tomáš, ref. 20, s. 13, (ST I 60,4).

⁴⁶ AKVINSKÝ, Tomáš, ref. 20, s. 16, (ST 20,1).

⁴⁷ AKVINSKÝ, Tomáš, ref. 20, s. 18, (ST 20,3).

každá vašeň duše je mravně špatná. Akvinský se kloní k názoru, že: „...*všechno, co vede ke hříchu, má charakter zla.*“⁴⁸ Zabývá se tedy otázkou, zda je láska vašeň, co je příčinou lásky i účinky lásky. V *Sumě Teologika* II-II najdeme úvahy o lásce samotné, předmětu lásky, o jejích úkonech, ale i neřestech. Láska může být vnímána jako ctnost a Akvinský řeší otázku, zda láska je ctnost získaná nebo vlitá Bohem. Jak vyplývá z úvahy o předmětu lásky (*charitas*), máme milovat Boha, bližního, naše tělo a sebe sama. Zabývá se etickým problémem, zda a koho milovat více, zda je lásce více vlastní být milován než milovat. Akvinský lásku definuje jako: „...*kladný, silný, emocionální vztah k jiné osobě, ideji, věci, k sobě samému.*“⁴⁹ Teologická suma I pojednává o Boží lásce a odkazuje na Písmo. Akvinský nám poskytuje hluboký náhled na lásku v kontextu poznání doby, v níž žil. Láska není pouze vztah mezi Bohem a člověkem, ale zároveň vztah mezi lidmi, jenž přechází do vztahu nejintimnějšího - mezi mužem a ženou.

V křesťanské tradici se pojmy erotika a sexualita často směřovaly. Svým původem by se však tyto dva pojmy neměly stavět na roveň. Slovy Anselma Grüna se dá říct, že erotika sexualitu zlidšťuje. U Platóna je *erós* síla, která podněcuje. Aristoteles nazývá *erós* kosmickou silou, která vše protikladné v člověku sjednocuje. V době sv. Augustina se erotika jeví jako sebeláska. Anselm Grün dále říká: „*Sexualita je výraz těla, a tedy i výraz celé osoby člověka. Můj vztah ke Kristu se týká i toho, jak se svým tělem zacházím. Proto se má spiritualita dotýká i toho, jak zacházím se sexualitou.*“⁵⁰ Tento autor se zabývá spiritualitou, která je úzce spjata se sexualitou. Tato technika v jiných náboženstvích se nazývá tantra, v křesťanství pojem pro spirituální dimenzi sexuality není. S tímto jevem se však setkáme u mystiků, kteří líčí sjednocení člověka s Bohem erotickým jazykem (např. sladké objetí, polibek ducha, vzal mě zcela do svých rukou...)

Téma tělesnosti a sexuality úzce souvisí s několika oblastmi lidského bytí. Především je to manželství, do kterého by měli vstupovat věřící na celý život. Co o manželství říká Bible? Studium tohoto tématu se zabýval Schwartz. Ve své knize píše: „*Manželství se objevuje jako přirozené vyústění lásky na první pohled a na četné potomstvo se nahlíží jako na Boží požehnání.*“⁵¹ Dále uvádí: „*Manželství bylo žádoucím*

⁴⁸ AKVINSKÝ, Tomáš, ref. 20, s. 57.

⁴⁹ AKVINSKÝ, Tomáš, ref. 20, s. 9.

⁵⁰ GRÜN, Anselm, 2011, *Co žije lásku*. Praha: Portál, s. 54 - 55. ISBN 978-80-262-0015-4

⁵¹ SCHWARTZ, Marco, 2002, *Láska v Bibli*. Praha: Ikar 2002, s. 38. ISBN 80-7202-960-6

*stavem pro muže i pro ženu.*⁵² Pro starověké Izraelity stejně jako pro okolní národy bylo manželství ryze občanskou záležitostí. V té době bylo manželství jako: „...*soukromá smlouva mezi rodinami, hebrejsky brit.*“⁵³ O dceřině manželství rozhodoval její otec nehledě na její názor, muž mohl vstoupit do manželství zamilovaný. V Bibli se setkáváme i s tzv. levirátním manželstvím. Levirátní zákon přikazuje: „*Žijí-li bratři spolu - z týchž rodinných zdrojů - a jeden z ženatých bratrů zemře bez syna, některý z bratrů se musí s vdovou oženit, aby mu zajistil potomky.*“⁵⁴ Účelem levirátního manželství bylo dát zemřelému bratrovi dědice a připoutat tím jeho majetek k rodinné skupině. Na příběhu Judy a Támar vidíme, jak se vdova na základě nenaplnění tohoto zákona domohla zplození dědice. Přestože byla obviněna z cizoložství a byla odsouzena k upálení, bylo jí nakonec na základě tohoto nenaplněného zákona odpuštěno. Ve Starém zákoně se setkáváme i s manželstvím z povinnosti, a to v případě, kdy muž znásilnil nebo svedl svobodnou dívku. Zákonem byl pak donucen se s touto dívkou oženit, zaplatit otcí odpovídající *mohar* a v případě znásilnění jí nesměl po celý život zapudit.

Svatba jako taková byla vstupem do manželství. Vstupovala-li do manželství svobodná nevěsta, podléhala zkoušce panenství. „*Zákon se ujímá dobrého jména ženy i neprovdané dívky.*“⁵⁵ Kněz mohl vstoupit do manželství pouze s pannou. Přestože nabýváme dojem, že panenství mělo velkou vážnost, staropanenství bylo považováno za prokletí ženy, protože nedala rodu děti. Manžel měl právo ženu zapudit, a to v případě: „...*neboť na ní shledal něco odporného.*“⁵⁶ Obvykle však z majetkových i společenských důvodů k takovým zapuzením nedocházelo příliš často. Žena právo na rozvod neměla. S postupem času dochází k odsouzení zapuzení, což je obdoba současného rozvodu, a to jak ve Starém zákoně: „*Každý at' nenávidí rozvod,*“⁵⁷ tak v Novém zákoně: „*Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.*“⁵⁸

V reálném životě se však často setkáváme i s manželstvími, která jsou smíšená (věřící/nevěřící). Bible nám představuje rodinu jako základní článek společenství. Dívka po provdání odcházela do domu svého manžela a jeho rodiče se stávali i jejími rodiči,

⁵² SCHWARTZ, Marco, ref. 22, s. 38.

⁵³ SCHWARTZ, Marco, ref. 22, s. 39.

⁵⁴ SCHWARTZ, Marco, ref. 22, s. 47.

⁵⁵ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona, ref. 18, Deuteronomium 22, 13-21, s. 178.

⁵⁶ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona, ref. 18, Deuteronomium 24, 1-4, s. 179.

⁵⁷ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona, ref. 18, Malachiáš 2,16, s. 862.

⁵⁸ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona, ref. 18, Marek 10, 7-9, s. 51.

naopak mládenec zůstával v otcovském domě. Toto rodinné společenství však sebou přinášelo manželské i rodinné problémy a musely být vydávány zákony týkající se cizoložství, rozvodu, mnohoženství a dělení majetku mezi syny. Například matky upřednostňovaly některého syna, tchán zatoužil po manželce svého syna, synové žárlili mezi sebou o přízeň rodičů (příběh Josefa) atd. Naopak příkladem jednotné a šťastné rodiny byla rodina zbožného Jóa. Plodnost ženy byla důležitá pro zachování rodu. Proto pokud se žena jevila jako neplodná, mohla svému muži nabídnout místo sebe pro početí potomka svoji otrokyni. Příkladem nám může být Sáráj (později Sára), která svému muži Abramovi (později Abrahámovi) nabídla svoji otrokyni Hagar. V Novém zákoně situaci, kdy nevěřící muž, nebo žena nechce žít v manželství s věřícím, řeší Apoštol Pavel a k tomu říká: „*Má-li někdo z bratrů ženu nevěřící a ona je ochotna s ním zůstat, ať ji neopouští. A má-li která žena muže nevěřícího a on je ochoten s ní zůstat, ať ho neopouští. Nevěřící muž je totiž posvěcen manželstvím s věřící ženou a nevěřící žena manželstvím s věřícím mužem, jinak by vaše děti byly nečisté, jsou však přece svaté! Chce-li nevěřící odejít, ať odejde. Věřící nejsou v takových případech vázáni.*“⁵⁹ Manželství nesmí být zneužito k zotročení druhého, neboť Bůh povolal věřící k pokoji. Jsou případy, kdy se věřícímu nepodaří získat nevěřícího pro unesitelné manželství. Pak platí výše uvedená výjimka Pavlova. Jak uvidíme v následujících kapitolách, tento Pavlův výrok je aktuální v církvi stále.

V Bibli se setkáme i s jinými pojmy souvisejícími s tímto tématem. Mezi ně patří i nahota, která byla zprvu podle biblického podání přirozeným stavem lidstva. Po hříchu prvních lidí v Edenu se však k nahotě přistupuje odmítavě. Nechat nepřítele nahého bylo pro něho největší pokoření. Sexuální život obvykle probíhal v noci a byl spoután množstvím přísných norem. Odsuzovala se homosexualita: „*Nebudeš obcovat s mužem jako s ženou. Je to ohavnost.*“⁶⁰ Takovýto čin byl trestán smrtí. Že homosexualita existovala už v dávných dobách, o tom nelze pochybovat. Otevřeně však o tom Bible nehovoří, spíše mluví o tom: „*...abychom je poznali.*“⁶¹ Toto *poznali* je třeba chápat po sexuální stránce. S podobným výrazem se můžeme setkat na více místech starozákonních textů. Příkladem za všechny může být Sodoma a Gomora, které: „*... se*

⁵⁹ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona, ref. 18, Korintským 7, 11-15, s. 162.

⁶⁰ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona, ref. 18, Leviticus 18, 22, s. 114.

⁶¹ SCHWARTZ, Marco, ref. 22, s. 190.

staly v průběhu staletí symbolem neřestí a sexuálních nevázaností.⁶² Dále se odsuzovala masturbace a onanie, po nichž následoval obřad očišťování. Zde nacházíme na příběhu Ónana původ slova onanie. Ónan byl donucen v levirátním manželství si vzít ženu po svém zemřelém bratrovi. Přestože na samém počátku je pravzorem manželského svazku monogamie, setkáme se u Izraelského národa i s mnohoženstvím. To se ospravedlňovalo tím, že manželství plnilo především roli plození potomstva. V Bibli můžeme nalézt hodně takových manželství, příkladem je král David, jeho syn Šalamoun i vnuk Rechabeám. Protože manželství s více ženami předpokládalo zaplacení *moharu* za každou z nich, pro prosté lidi nebyla snadnou příležitostí. V židovském zákoně se nesetkáme se zákazem polygamie, přesto se manželství s jednou ženou prosadilo jako jediný model manželství. To především z důvodu soupeřivosti mezi ženami a s tím souvisejícím neklidem v rodině i rodovými střety. Polygamní manželství sebou přinášelo nesváry při dědění. Rovněž ve Starém zákoně najdeme zákaz smíšených manželství, které se týkalo zákazu ženit a vdávat se za příslušníky určitých národů (Chetejců, Kenaanců atd.) a vytvářet s nimi příbuzenské svazky. Odsouzení zasloužila i zoofilie: „*Je to zvrhlost.*“⁶³

V Deuteronomiu, páté Mojžíšově knize, čteme: „*Nesesmilníš*“ a „*Nebudeš dychtit po ženě svého bližního.*“⁶⁴ Tato příkázání desatera mluví o cizoložství, které bylo zakázáno a trestáno smrtí už mnohem dříve: „*Nebudeš obcovat se ženou svého bližního a neposkvrníš se s ní.*“⁶⁵ S odsouzením cizoložství se však setkáváme i v jiných tehdejších kulturách, například babylonský Chammurapiho zákoník odsuzoval cizoložníky ke shození do řeky, ale od trestu je mohlo zachránit manželovo odpuštění. Asyrský zákon nechával konečné rozhodnutí v rukou manžela. Tóra nepřipouští slitování, i když prokázání nevěry nebylo snadné. Jednak se vyžadovali dva svědci a navíc bylo-li nařčení nepravdivé, svědky stihl stejný trest, jaký hrozil obviněným. Navíc manžel mohl ženu zapudit, proto se v praxi trest smrti za cizoložství uplatňoval jen vzácně. V biblickém vyprávění jsme však svědky i toho, jak odmítnutí cizoložství mohlo „stát i hlavu“, například Josefa v Egyptě po odmítnutí Potífarovy ženy. Známý je i příběh krále Davida, který se dopustil cizoložství s Bat-šebou, ženou vojevůdce jeho vojska.

⁶² SCHWARTZ, Marco, ref. 22, s. 191.

⁶³ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona, ref. 18, Leviticus 18, 23, s. 114.

⁶⁴ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona, ref. 18, Deuteronomium 5, 18-21, s. 165.

⁶⁵ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona, ref. 18, Leviticus 18, 20, s. 114.

K cizoložství se vyjadřuje i 100 let stará Katolická misionární knížka: „*Sotva jest hříchu ohavnějšího nad cizoložství; je to hřích dvojí: smilstva a nespravedlnosti, a podkopává se jím rodinné blaho.*“⁶⁶ Již v té době poukazuje na více témat spojených s tělesností a sexualitou, neopomíjí čistotu před sňatkem, upozorňuje na důležitost věrnosti zachovávané v manželství, pro chlapce i dívky má konkrétní doporučení jak se nečistoty vyvarovat a předcházet jí. Zároveň poukazuje na vznikající riziko doby: „*Poněvadž za naší doby svobodomyslnost chce nám odchovati děti bez Boha, bez víry, beze všeho náboženství.*“⁶⁷ Jedná se o rok 1910, a sami vidíme důsledky, které svobodomyslnost za 100 let napáchala.

O prostituci se od Schwartze dozvídáme: „*Pohlavní styk se ženami za peníze nebo naturálie byl ve starověkém Izraeli běžný.*“⁶⁸ Přesto však mladší starozákonní verše spíše muže nabádají, aby jejich služby nevyhledával. V tehdejší době se na prostituci nevztahovalo žádné zákonné omezení. Ve Starém zákoně se dokonce prostitutka Ráchab stala hrdinkou a byla při obléhání Jericha uchráněna před smrtí. V biblických dějinách se můžeme setkat pouze s bojem proti kultické prostituci, která dosáhla svého vrcholu za vlády krále Amóna a dostala se až do chrámu. O reformu se pokusil král Jóšijáš a vrcholem bylo vyvrácení Judska vojskem babylonského vládce Nabukadnesara – Nabuchodonozora.

Další oblastí je incest, který je ve starozákonních textech zmiňován hned na několika místech. Nejobšírněji se tímto problémem zabývá Leviticus, třetí Mojžíšova kniha, která ve své 20. kapitole varuje před pohlavními zvrácenostmi. Přesto se i v Bibli setkáváme s životními příběhy lidí, kteří se takového skutku dopustili. Jako příklad uvádím Sárú a Abrahama, kteří byli manželé a zároveň nevlastní sourozenci, dále Lota a jeho dcery, které v zájmu zachování rodu otce opily a zneužily a dále Tamar, která podvedla svého tchána Judu rovněž ve snaze domoci se svého práva. Incest byl trestán smrtí obvykle pro oba nebo zákazem mít potomky.

Starý zákon dokonale postihuje všechny jevy, do té doby známé, související se sexualitou. Dnešní doba však přináší další jevy, které jsou důsledkem porušování Desatera.

⁶⁶ Redemptoristé, 1910, *Katolická misionární knížka*. Praha: Cyrilo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba, s. 151.

⁶⁷ Redemptoristé, ref. 23, s. 167.

⁶⁸ SCHWARTZ, Marco, ref. 22, s. 165.

2.2 Výklad dnešního učení katolické církve

Všeobecná morální teologie se zabývá etikou, jež v křesťanství existuje od začátku. Ve Starém zákoně lze morální teologii chápat jako společenskou morálku, jež obsahovala vnější mravní kodex i vnitřní postoje. Tehdejší Izraelité byli uchváteni velikostí a jedinečností Boha. V dnešní době se morální teologie zabývá lidskou etikou, řeší otázky týkající se lidského jednání, otázky svědomí či zdůvodnění etického nároku. Weber to vyjádřil slovy: „...výslovně popírá spojení teologie a morálky moderní ateismus.“⁶⁹ L. Feuerbach ukazuje Boha jako zbytečného a teologii omezuje na morálku. Stejně tak K. Marx a S. Freud hlásají škodlivost teologie i projekci Boha. Podle obou lze dosáhnout pravé lidskosti až po rozchodu s Bohem: „Morálka nepotřebuje Boha.“⁷⁰

Za jádro etiky lze považovat Desatero, jehož jednotlivá přikázání jsou jinak rozdělena v církvi katolické, protestantské i židovské. Desatero klade požadavky, vyjmenovává činy, jež konat nemáme, a snaží se zabránit bezpráví vyhýbáním se zlému. S Novým zákonem přichází nové etické poselství, a to především v Horském kázání, které povzbuzuje k dobrému, uvádí příslibení, jde o reakci slabších na bezpráví. Ježíšova etika hlásá přikázání lásky k bližnímu a povolání k následování. Z tohoto pohledu dnešní člověk chce slyšet nejen to, co má dělat, ale i proč to má dělat.

Základní postoj morálního učení církve, do něhož spadá i toto téma, jasně vyjadřuje Jan Pavel II. ve své papežské encyklice *Veritatis splendor* následujícími slovy: „Papežové vždy, hlavně však v posledních dvou staletích, buď sami nebo společně s biskupy, rozvíjeli a předkládali věřícím morální učení vztahující se na mnohé a rozličné oblasti lidského života.... Se zárukou pomoci Ducha pravdy přispívali k lepšímu pochopení mravních požadavků v oblasti lidské sexuality, rodiny jakož i společenského, hospodářského a politického života.“⁷¹ Tato papežská encyklika je reakcí na sílící nesoulad mezi tradičním církevním učením a novými teologickými stanovisky, které se týkají důležitých otázek pro křesťanský život podle víry.

⁶⁹ WEBER, Helmut, 1998, *Všeobecná morální teologie*. Praha: Vyšehrad, s. 13. ISBN80-7021-292-6

⁷⁰ WEBER, Helmut, ref. 24, s. 14.

⁷¹ JAN PAVEL II, 1994, *Veritatis splendor*. Encyklika Jana Pavla II. o základech morálního učení církve. Praha: Zvon 1994, s. 9. ISBN80-7113-114-8

„Morálnost určitého lidského skutku závisí především a zásadně na ‚předmětu‘, racionálně zvoleném svobodnou vůlí.“⁷² říká Jan Pavel II. a odkazuje na učení sv. Tomáše Akvinského. Proti tomuto učení se staví teleologické a proporcionalistické teorie, které stavějí do popředí svobodné rozhodnutí o určitém jednání nebo o určitých skutcích bez ohledu na úmysl, s nímž k rozhodnutí došlo anebo bez ohledu na celek předvídaných následků onoho skutku na všechny osoby, na něž se vztahuje. V tomto případě lze odkázat na slova Bible: „*A nevede to potom k tomu, co nám někteří pomlouváči připisují, jako bychom říkali: ‚Čiňme zlo, aby bylo dobro?‘ Ty čeká spravedlivé odsouzení!*“⁷³ Tato slova objasňují správné chápání dobrého skutku dosaženého nedobrymi prostředky.

Tento argument se snaží předkládat odpůrci křesťanské rodiny. Papežská encyklika *Casti connubii* pojednává o manželství a rodině a plně rozvíjí učení encykliky předchozí *Arcanum divinae sapientiae* z roku 1880 napsanou papežem Lvem XIII. Tato encyklika se opírá o učení sv. Augustina. Všechny tyto papežské encykliky mají za cíl jediné – posílit úlohu křesťanské rodiny, která je terčem útoků už celá dvě století.

Cílem manželství ve středověké teologii bylo především zrození potomstva a druhý cíl, personální jednota lásky dvou manželských partnerů, zůstával poněkud v pozadí. Návod pro manželství lze vidět v listu Efezským 5, 22-23. Zde se mluví o vzájemné podřízenosti, jejímž zdrojem je křesťanská pietas a jejím výrazem je láska. Jan Pavel II. k tomu ve své knize říká: „*Společenství nebo jednota, kterou mají oba vytvářet skrze manželství, se uskutečňuje prostřednictvím vzájemného sebedarování, jež je zároveň vzájemnou podřízeností.*“⁷⁴ Dokonce používá analogii, kdy Kristus vydal své tělo pro svou nevěstu církev, a křesťanští manželé se vzdávají sami sebe pro druhého z úcty ke Kristu. V duchu tradiční teologie je však primárním účelem manželství i nadále plození potomstva. I Christopher West, který se snaží zpřístupnit *Teologii těla* Jana Pavla II., objasňuje myšlenku srovnání rodiny s Trojicí Boží, když píše o tom, že Bůh stvořil muže a ženu, aby byli obrazem jeho lásky a stali se jeden druhému darem. „*Z tohoto upřímného darování vzejde ‚třetí‘ a sexuální láska se stává v jistém smyslu ikonou či pozemským*

⁷² JAN PAVEL II, *Veritatis splendor*, ref. 25, s. 85.

⁷³ Bible: *Písmo svaté Starého a Nového zákona*, ref. 18, Římanům 3,8, s. 146.

⁷⁴ JAN PAVEL II., 2005, *Teologie těla, Katecheze Jana Pavla II. o lidské lásce podle Božího plánu*. Praha: Paulínky, s. 406. ISBN 80-86025-99-3

obrazem vnitřního života Trojice.⁷⁵ West, a nejen on, vidí v *Teologii těla* Jana Pavla II. sexuální kontrarevoluci. Nemá však při tom na mysli: „*popírání sexuality, ale protiklad k sexuální revoluci minulého století, která oddělila sex od zodpovědnosti, předávání života i od skutečné lásky a štěstí.*“⁷⁶ Teprve II. Vatikánský koncil (1962-1965) pojal oba cíle manželství, plození potomstva a personální spojení v lásce, jako rovnocenné. O odpovědném rodičovství hovoří především dokument *Gaudium et spes*. Encyklika Pavla VI. *Humanae vitae* řeší etickou otázku používání konkrétních antikoncepčních metod a potvrzuje tradiční řešení předložené v encyklice *Casti connubii*. V encyklice Pia XI. (*Casti connubii*) se proto připouští: „*jako jediná eticky přípustná metoda kontroly početí, metoda využívající cyklu plodnosti a neplodnosti (Ogino-Knaus).*“⁷⁷ S rozvojem medicíny je i tato metoda postupně doplněna metodou z hlediska církve dovolenou a zároveň více spolehlivou. Jedná se o metodu PPR (přirozené plánování rodičovství), která využívá symptomů plodných a neplodných dní ženy. Potrat je z hlediska křesťanského nepřípustný, existuje však několik výjimek.

V dobách Římské říše byl potrat povolen, naproti tomu v křesťanské obci byl potrat od prvopočátku křesťanství zakázán. Také Tomáš Akvinský pokládá potrat za nedovolený, ale spíše proto, že dochází k zásahu do Božích práv, nikoli usmrcení člověka (podle něho má plod duši až kolem 2. měsíce těhotenství). K připuštění výjimky došlo ve 14. století, kdy dominikán Jan z Neapole povolil potrat v případě ohrožení života matky podle principu totality (celek má přednost před částí). V roce 1869 papež Pius IX. rozšířil církevní trest exkomunikace na všechny potraty. Filozofové a teologové od samého počátku řeší problém, od kterého okamžiku je plod člověkem, a s tím spojují přípustnost či nepřípustnost přímého potratu. Nejvyšší zásady encykliky *Casti connubii* praví: „*...manželství nebylo ustanoveno ani obnoveno lidmi, nýbrž Bohem; nebylo upevněno, potvrzeno a vyvýšeno zákony lidskými, nýbrž samým tvůrcem přirozenosti lidské, Bohem a jejím Vykupitelem Kristem Pánem; tyto zákony nemohou být tedy ovládány libovůlí lidskou ani zvráceny nějakou opačnou úmlouvou, byť i samých manželů.*“⁷⁸ Tato encyklika

⁷⁵ WEST, Christopher, ref. 1, s. 16.

⁷⁶ *MILUJTE SE!*, časopis pro novou evangelizaci, 23/2012, VI. ročník, Praha: Res Claritatis, s. 28.

⁷⁷ ONDOK, Josef Petr, 2005, *Biotechnika, biotechnologie a biomedicína*. Praha: Triton, s. 80. ISBN 80-7254-486-1

⁷⁸ PIUS XI., 1931, *Casti connubii – Encyklika J. Sv. papeže Pia XI. O manželství a rodině*. Praha: Spolek „Haléř sv. Vojtěcha“, s. 5.

reaguje na vzrůstající trend rozvodů a potratů, na negativní dopad průmyslové revoluce na rodinu. Vyjadřuje se i ke způsobu formování emancipace ženy, kterou vidí takto: „*Tato emancipace musí se prý projevití trojím způsobem: ve vedení domácnosti, v řízení věcí rodinných a zabraňování početí nebo zahubení plodu.*“⁷⁹ O jedno století později rovněž Papež Pavel VI. reagoval na silící vliv feminismu, který se snažil prolomit morální a etické hranice v roce 1968, následovně: „*Ať uváží především, jak by se tím otevřela široká a snadná cesta manželské nevěře a všeobecnému úpadku mravnosti... Je možno se též obávat, že muž, zvyklý na antikoncepční praktiky, časem ztratí úctu k ženě, přestane se starat o její tělesnou a psychickou rovnováhu a skončí tím, že ji bude považovat za pouhý nástroj sobeckého požitku a ne už za družku, které si váží a kterou má rád.*“⁸⁰

Je patrné, že každá papežská encyklika reaguje na problémy své doby. Učení o manželství musí znovu a důsledněji obhajovat. Manželství jako svátost předkládá katolický katechismus: „*Stav manželský ustanovil Bůh již v ráji a Pán Ježíš jej povýšil pro pokřtěné na svátost.*“⁸¹ V tomto katechismu najdeme nejen výklad pojmu manželství, ale zároveň se zabývá otázkou rozvodů, potratů, smilstva a tuto kapitolu uzavírá slovy: „*Šestáým a devátým přikázáním Bůh chrání velký poklad každého člověka, stud a mravní čistotu. Jen čistý je silný.*“⁸²

Encyklika *Humanae vitae* je reakcí na uveřejněnou obavu z přelidňování planety, kterou se snaží tehdejší společnost ospravedlňovat nové praktiky v regulaci populace (rozvoj antikoncepce, legalizace potratů). Pavel VI. čelí velkému tlaku světské společnosti. V této encyklice vyzdvihuje význam odpovědného manželství a jasně vymezuje nedovolené způsoby regulace porodnosti: „*...je nutno naprosto vyloučit jako dovolenou cestu pro regulaci porodnosti přímé přerušování reprodukčního procesu již započatého, a zvláště potrat zamýšlený a provedený třeba i z důvodů terapeutických...je nutno vyloučit, jak Magisterium církve již vícekrát prohlásilo, přímou sterilizaci buď trvalou nebo dočasnou jak muže, tak ženy...je vyloučen jakýkoliv zásah, který buď vzhledem k předvídanému manželskému styku, nebo při jeho uskutečňování, nebo v průběhu jeho přirozených následků zamýšlí jako cíl nebo jako prostředek znemožnit reprodukci*

⁷⁹ PIUS XI., *Casti conubii*, ref. 29, s. 37.

⁸⁰ PAVEL VI., 1968, *Humanae vitae*, Encyklika papeže Pavla VI. o správném řádu předávání lidského života. Vydává: Liturgická komise pastorační rady, s. 9.

⁸¹ TOMÁŠEK, František 1968, *Katolický katechismus*. Praha: Česká katolická charita, s. 83.

⁸² TOMÁŠEK, František, ref. 31, s. 115.

života.⁸³ Současná situace však nasvědčuje tomu, že dnešní katolíci vzešli z tradiční víry, nejenže neznají obsah papežských encyklik, boj, který vede církev za jejích práva, ale dokonce ani katolický katechismus, který je jejích průvodcem na cestě životem.

I papež Jan Pavel II. reaguje na silící tlak světské společnosti. Mluví o kultuře života, je-li pohlavní spojení zaměřeno k lásce a životu a budování rodiny. Je-li však sexuální akt zaměřen proti lásce a životu, rodí smrt a Jan Pavel II. to označuje za „kulturu smrti“. Jsme svědky toho, že ve 20. století byla křesťanská sexuální etika velmi oslabena.

Výstižně se k početí nového života vyjadřuje Ondok v *Bioetice*. Cituje ‚Chartu práv rodiny‘, která představuje pokoncilový dokument, jež blíže specifikuje katolický přístup k morální stránce potratu: „*Od okamžiku, kdy je vajíčko oplodněno, počíná vznikat nový život, který není ani otcův, ani matčin, nýbrž je to život nové lidské bytosti, která se vyvíjí samostatně. Nikdy se z něj nestane lidský život, jestliže jím nebyl hned od počátku.*“⁸⁴

Tlak světské společnosti útočí nejen na nenarozený život, ale na každého jedince již zrozeného. Snaží se člověku vnucovat představu, že je to on, kdo rozhoduje o svém životě, že Bůh je ten, kdo ho činí nesvobodným. Útoky jsou vedeny vůči všem lidským ctnostem. Jednou z nich je čistota. „*Čistota je ctnost neboli schopnost uchovávat vlastní tělo ve svatosti a úctě,*“ říká Jan Pavel II a pokračuje: „*Čistota je slávou lidského těla před Bohem.*“⁸⁵ Abychom mohli v čistotě růst, musíme podle papeže Jana Pavla II.: „*...se postupně vychovávat k sebekontrolě vůle, citů a emocí. Tato výchova se musí rozvíjet počínaje od nejprostších gest, jimiž je poměrně snadné vnitřní rozhodnutí uvést ve skutek.*“⁸⁶ Řeč je o pústu, který může mít spoustu podob a vede k růstu v ovládnání našich tužeb. Čistota je ctností celibátu a panenství. K celibátu církev nikoho nenutí. Toto rozhodnutí je pro církev dobrovolné. „*Někteří nežijí v manželství, protože jsou k tomu od narození nezpůsobilí; jiní nežijí v manželství, protože je nezpůsobilými učinili lidé; a někteří nežijí v manželství, protože se ho zřekli pro království nebeské,*“⁸⁷ řečeno slovy evangelisty Matouše. Z toho vyplývá osobní volba kněžského povolání. Někteří kněží mají totiž pocit, že jim byl celibát vnucen, proto horují za jeho zrušení. Celibát dokonce považují za příčinu sexuálních problémů i případů zneužívání u některých kleriků

⁸³ PAVEL VI., *Humanae vitae*, ref. 30, s. 7.

⁸⁴ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 96.

⁸⁵ JAN PAVEL II., ref. 26, s. 264.

⁸⁶ JAN PAVEL II., ref. 26, s. 564.

⁸⁷ *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, ref. 18, Matouš 19, 12, s. 29.

a dnešnímu světu se jeví jako absurdní. Celibát i manželství mají smysl, jsou-li v souladu s Božím záměrem. Obě povolání vedou k vykoupení z nadvlády žádostivosti. Celibát i panenství jsou stejně dobrá volba jako manželství, jen musím rozlišit, ke kterému mě Bůh povolal. O přímé úměře mezi vážeností celibátu a manželství mluví biskup Klaus Dick z Kolína nad Rýnem: „*Časy, ve kterých byl vysoce vážen celibátní způsob života, byly také dobré časy pro manželství.*“⁸⁸ Z toho vyplývá, že pokud je v krizi manželství, stejné krizi čelí i život v celibátu. Ostatně právě v Německu sílí aktivity za uvolnění celibátu nejvíce. Touto otázkou se zabýval i papež Jan Pavel II.: „*Aby si člověk mohl být plně vědom toho, co volí (zdrženlivost pro království), musí si také plně uvědomovat to, čeho se zříká.*“⁸⁹ Katolický katechismus to shrnuje velmi výstižně: „*Čistota znamená integraci sexuality v osobě. Vyžaduje, aby se člověk naučil ovládat.*“⁹⁰

Nejčastějším útokem na duchovní čistotu člověka je pornografie. Dříve společnost svoji dorůstající mládež před tímto jevem chránila. V současné době však už neexistuje žádné omezení, které by mládež chránilo. Setkáme se s ní i tam, kde to nečekáme, i tam, s čím naprosto nesouvisí. Ať už se jedná o televizi, tisk, reklamy a dokonce umění, všude je pornografie. Většinou se jedná o nahé ženské tělo, které tak ztrácí v očích diváka cenu a v mnohých vyvolává chtíč. West k tomu říká následující: „*Tvůrce pornografie má za cíl pouze v divákovi vyvolat chtíč, zatímco skutečný umělec (jako Michelangelo) nám pomáhá vidět plné osobní tajemství člověka.*“⁹¹ K tomuto tématu lze dodat to, co sám Jan Pavel II. prohlásil, že totiž Sixtinská kaple je svatyní teologie lidského těla. Stejně tak otázka prostituce se rovněž dotýká tohoto tématu. Obecně se říká, že toto ‚řemeslo‘ je stejně staré jako lidstvo samo. Musíme však podotknout slovy papeže Jana Pavla II. následující: „*...Práci má také přispívat k neustálému rozvoji vědy a techniky, a zvláště k ustavičnému vzestupu kulturní a mravní úrovně společnosti, ve které žije jako člen bratrského společenství.*“⁹² Tato lidská činnost v žádném případě nepřispívá k vzestupu mravní úrovně společnosti, proto by společnost měla zaujmout patřičné stanovisko. V současné době se diskutuje dokonce o legalizaci tohoto ‚řemesla‘ formou odvodu sociálního

⁸⁸ MILUJTE SE! 23/2012, ref. 27, s. 43.

⁸⁹ JAN PAVEL II., ref. 26, s. 370.

⁹⁰ *Katechismus katolické církve*, ref. 8, s. 583 (odstavec 2395).

⁹¹ WEST, Christopher, ref. 1, s. 52.

⁹² JAN PAVEL II., 1991, *Laborem exercens – O lidské práci*. Praha: Zvon, s. 7. ISBN 80-7113-007-9

a zdravotního pojištění do státní pokladny, jak to ostatně již v některých evropských státech funguje. Je však legalizace skutečně správné řešení?

Homosexualita je dalším etickým problémem. Není ještě přesně definována, rozlišuje však čtyři prvky sexuální identity: biologické pohlaví, rodová identita (gender identita), sociální role sexu a sexuální orientace. Dotýká se jak mužů, tak žen. Homosexualita není novodobým problémem, vyskytovala se již v nejstarších dobách lidstva. Odmítání homosexuality je patrné již v dobách raného křesťanství a podle T. Akvinského je to aktivita proti přírodě, protože přirozeným smyslem sexuální aktivity je plazení potomstva. Rovněž Kantův kategorický imperativ odmítá homosexualitu z důvodu nemožnosti zobecnění pro celé lidstvo. Přes řadu studií a výzkumů nejsou dosud příčiny homosexuálního chování známy. Židovsko-křesťanská tradice však hodnotí homosexuální aktivity jako porušení morálního řádu. V katolickém katechismu se o homosexualitě píše, že odporuje přirozenému zákonu a předávání života. Proto jsou tito lidé zvaní k čistotě. Současná legislativa v některých zemích dokonce umožňuje jakési „kvazi-manželství“ homosexuálních párů. Ondok se rovněž věnuje tomuto etickému problému. Ve své knize se odkazuje na papeže Jana Pavla II., který: „...*ve svém dopise ‚katolickým biskupům světa‘ r. 1986 varuje před takovýmto civilním schválením uzavírání partnerských svazků homosexuálů povoleným zákonem.*“⁹³ Touto problematikou se zabýval i francouzský kněz Daniel Ange, který upozorňuje na jistý novodobý fenomén: „*Stále častější jsou dnes bisexuálové, z nichž někteří objevují homosexualitu v pozdějším věku: luxusní novinka, rozkoš navíc...Je tedy důležitý rozdíl mezi těmi, kdo trpí nechtěnou homosexualitou a těmi, kdo ji svobodně volí občas jen z obyčejného snobství.*“⁹⁴ Tito lidé prožívají krizi osobnosti. Ange se snaží najít příčiny této orientace. Nachází jich hned několik: odmítání odlišnosti a strachu z ní, stírání rozdílu mezi mužem a ženou, tvrdost a brutálnost, předčasná sexualizace mládeže, prosazování homosexuality v dnešním světě. K těmto vnějším příčinám přidává i faktory osobní. Nezabývá se však pouze příčinami, nabízí hned několik způsobů pomoci. Nejdůležitější je snad přijmout tuto radu: „*Nemůžeš tedy za svou orientaci, ale musíš nést odpovědnost za své činy. Nenormalizuj (neospravedlňuj) svoji tendenci nebo stav. Nedělej z ní přirozenou, dobrou a bezproblémovou věc, i když tě k tomu*

⁹³ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 105.

⁹⁴ ANGE, Daniel, 1995, *Homosexuální*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, s. 7. ISBN 80-7192-049-5

vede převládající mentalita pod záminkou, že snad 10 – 15% populace je prý homofilní.“⁹⁵ Apoštolská církev vnímá jako nebezpečí pro harmonický rozvoj společnosti i problematiku diskutované homosexuality. Vyjadřuje se k tomu následovně: „*Homosexuální chování u mužského či ženského pohlaví představuje jednu z oblastí, které odrážejí alarmující úpadek národních morálních zásad. Nároky dnešních homosexuálů prokazují nebývalou smělost. Nicméně i mnozí z těch, kteří se osobně s touto úchylkou neztotožňují, se nakonec přece jen jedinců takto sexuálně orientovaných zastávají.*“⁹⁶ Jedním z důvodů, proč se křesťané touto problematikou tolik zabývají, je fakt, že tolerance či netolerance vůči homosexualitě svědčí o duchovním stavu národa. Tomáš Akvinský to před 750 lety formuloval následovně: „*Zaslepenost ducha je prvorodenou dcérou smilstva.*“⁹⁷

Hlubší náhled do života homosexuálních párů ukazuje na další problém, který se projeví postupem času. Homosexuální láska by chtěla být jako manželská, prožívá pocit nenaplněnosti vztahu, nemůže předat dar života. Proto dochází ze strany homosexuálních párů o snahu legalizace adopce dětí, pěstounství již u nás funguje několik let. Vyústěním v některých případech homosexuality je transsexualismus, kdy se osoba cítí jako „omyl přírody“. Chirurgie se snaží o změnu pohlaví těchto osob, avšak z pohledu teologického je jasné, že chirurgie neřeší sexuální normalitu ve smyslu plodnosti. V USA je známý případ transsexuální ženy, která podstoupila chirurgický zákrok, aby mohla plně prožívat své mužství. Jelikož vnitřní ženské orgány zůstaly zachovány, pomocí umělého oplodnění pak v těle muže prožívala těhotenství. Tento případ je názorným příkladem nerespektování přirozených morálních a etických zásad. Častým problémem homosexuálních lidí bývá i AIDS.

Jiný náhled na homosexualitu se snaží vyjádřit Helminiak. Využívá k tomu historicko-kritický přístup. Právě tento necelých dvě stě let starý přístup je opozicí biblického fundamentalismu. Tyto dva přístupy se neshodují ani v tom, co Bible učí, neboť interpretují Bibli rozdílně. Pro zpřesnění citlivosti tohoto nového přístupu Helminiak říká: „*Hranice, která rozděluje jednotlivé křesťanské církve, již zkrátka nevede mezi katolíky a protestanty, ale mezi těmi, kteří Bibli čtou doslovně, a těmi, kteří ji čtou historicko-*

⁹⁵ ANGE, Daniel, ref. 33, s. 23.

⁹⁶ *Apoštolská církev* [online]. Dostupné z: <http://www.apostolskacirkev.cz/zdroje/knihovnaclanku/temata-doby/64homosexualita/125-homosexualita-stanovisko-americkyh-assemblies-of-god> [cit. 2014-03-02]

⁹⁷ KUBY, Gabriele, ref. 13, s. 67.

*kriticky. Vede ovšem často i uprostřed jedné církve či denominace.*⁹⁸ Tuto metodu však mohou používat pouze odborníci. V praxi jsme však často svědky, kdy si Bibli vykládá každý sám po svém. Vrátime se ale k problému homosexuality, jak ho vidí právě historicko-kritická metoda. Snad nejlepším příkladem bude obecně známý příběh Sodomy, která byla potrestána pro svoji hříšnost, homosexualitu nevyjímaje. Tito hříšníci jsou nazýváni sodomité. Autor podle historicko-kritické metody říká následující slova: „*A tak jsou podle pojetí Bible zřejmě opravdovými ‚sodomity‘ právě ti, co utlačují homosexuály kvůli jejich údajnému, sodomskému hříchu.*“⁹⁹ Autor tak naráží na nepřijetí homosexuálů dnešní společností, nad jejich vyhazováním z práce, vystěhováváním z bytů, kritizováním a urážení veřejnými osobami, jejich zabíjením - to vše prý ve jménu náboženství a údajně židokřesťanské morálky. Nejen slova z Bible jako ohavnost, nečistota, čistota srdce či jiný výraz související s tělesností a sexualitou, ale i Ježíšův postoj podrobuje autor historicko-kritickému pohledu. V podstatě u problému homosexuality dochází k závěru, že takové jednání není hříšné a špatné, ale jen nečisté a společensky nepřijatelné. Autor reaguje i na Pavlův list adresovaný Římanům, kde homosexuální praktiky byly běžné, následujícím tvrzením: „*Ve svém uváženém pojednání o této věci totiž učí, že homogenitální aktivita je sama o sobě eticky neutrální.... Dlouholeté a naivní čtení Písma svedlo mnoho upřímných stoupenců Ježíše na scestí. Jsou proti homosexuálům a utlačují je ve jménu apoštola Pavla.*“¹⁰⁰ Jedná se o velmi odvážné tvrzení, které si však nachází stále více stoupenců. Autor dochází k dalšímu odvážnému tvrzení: „*Sex s mládeží nebyl ve starověkém světě považován za zneužívání dětí, jak jej chápeme my.... Skutečnost je prostě taková, že v Ježíšově době byla homogenitální aktivita běžnou záležitostí. Bezpochyby o ní věděl. Ale nemáme žádné zprávy o tom, že by ji kdy problematizoval, a to ani tehdy, když se s ní sám tváří v tvář setkal.*“¹⁰¹ Problematizaci homosexuality však nezpůsobili křesťané, ale jisté kruhy lidí ve veřejném životě, kteří si útlak homosexuálů ze strany církví převzali jako zástupný a historicko-kritický přístup tomu jenom nahrává. V nedávné minulosti byla vydána *Nová jeruzalémská Bible*, která překládá některé výrazy z hebrejštiny jiným způsobem a dává tak textům i pozměňující význam.

⁹⁸ HELMINIAK, Daniel A., 2007, *Co vlastně Bible říká o homosexualitě*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 33. ISBN 978-80-7325-122-2.

⁹⁹ HELMINIAK, Daniel A., ref. 35, s. 43.

¹⁰⁰ HELMINIAK, Daniel A., ref. 35, s. 93.

¹⁰¹ HELMINIAK, Daniel A., ref. 35, s. 119.

Existují však i jiné postoje v rámci křesťanských církví. Jedná se především o postkritický proud, který kritizuje modernu. Vnímá problémy dnešní doby, odklon od tradičních křesťanských hodnot a klade si následující otázky: jak dělat teologii dnes? Jak žít jako menšina ve společnosti, kde jsme kdysi byli většinou?

2.3 Aktivita křesťanských hnutí

Současná mládež vnímá prostředí, které útočí na jejich morální hodnoty. Vznikají proto různá hnutí a společenství, kde se mladí lidé, a nejen oni, navzájem morálně podporují. Jedním z nich je **Společenství čistých srdcí (SČS)**, které sdružuje mladé lidi, kteří: „...*se veřejně rozhodli usilovat o růst k ideálu čistého srdce a to ve všech směrech včetně dodržování života podle 6. a 9. přikázání Desatera (srov. KKC 2518).*“¹⁰² Jistě to tyto mladí lidé nemají jednoduché. Proto je právě toto společenství pro ně oporou. O co usilují především:

- jdou za ideálem čistého srdce (pojímáno široce, ne pouze z hlediska sexuality),
- snaží se chápat sexualitu jako Boží dar člověku a žít v souladu s 6. a 9. přikázáním Desatera,
- učí se znát učení Církve o těchto otázkách, pochopit jeho význam a přijmout jej, rozvíjet ve všech směrech ctnost čistoty a vydávat radostné svědectví o její hodnotě,
- rozvíjejí ostatní prvky autentického křesťanského života.

Toto společenství se inspirovalo v zahraničí (USA, Polsko) a u nás vzniklo v roce 2006 spojením dvou podobných společenství. Na podporu růstu ve svých křesťanských ctnostech pořádají duchovní cvičení, přednášky, kurzy (např. PPR), ale i ples, výlety...

Na toto společenství navazuje další větev, která sdružuje manžele. Především jde o ty lidi, kteří přicházejí ze společenství čistých srdcí už jako manželé. I v manželství jsou hodnoty, o které stojí usilovat: „...*věrnost, nezištná láska, obětavost, snaha o trvalý stav života v milosti posvěcující.*“¹⁰³

¹⁰² *Společenství čistých srdcí* [online]. Dostupné z: <http://www.spolcs.cz/>

[cit. 2014-03-04]

¹⁰³ *MILUJTE SE!*, časopis pro novou evangelizaci, 10/2009, III. ročník, Praha: Res Claritatis, s. 63

Dalším velmi významným křesťanským hnutím je **Hnutí pro život ČR**. Jedná se o registrovaný spolek, který má za cíl obnovit vědomí neměnné důstojnosti a nedotknutelnosti života každého člověka od jeho početí do přirozené smrti a uznání jeho plné právní ochrany. Jedná se o:

- zákaz zabíjení dětí před narozením (umělých potratů, abortivní antikoncepce, zabíjení lidských embryí při IVF),
- obnovení vědomí důstojnosti všech lidí, i nemocných a tělesně postižených (zákaz prenatální eugeniky, eutanazie),
- obnovení smyslu pro důstojnost lidské sexuality,
- podpora přirozené rodiny založené na nerozlučitelném manželství muže a ženy.

Od roku 1957 MUDr. Zdeněk Hejl založil ilegální skupinu s pro-rodinnou politikou jako reakci na přijetí potratového zákona. Hnutí Pro život navázalo na práci této skupiny a oficiálně je zaregistrováno od roku 1992.

Toto hnutí provozuje bezplatnou poradnu Aqua vitae, vydává informační oběžník, tiskne informační materiály na nástěnky, pořádá přednášky, pořádá Pochod pro život, který se koná každoročně v Praze, organizovali petici proti zavedení potratového přípravku RU-486. Hnutí reaguje prakticky na všechny podněty, které se snaží bagatelizovat význam početí nového lidského života.

Toto hnutí se podílí na uskutečnění série přednášek paní Gabriele Kuby, německé poslankyně Evropského parlamentu a tématem bude její kniha *Globální sexuální revoluce*, která v letošním roce bude vydána i u nás v Kartuziánském vydavatelství. Tato kniha objasňuje historii vzniku gender ideologie a seznamuje nás s postupným schvalováním různých zákonů na evropské úrovni. Sama nazývá gender ideologií a ne teorií, protože vidí lobby za prosazování názorů a teorií, které gender hlásá. Opačný trend zastává náš přední sexuolog Radim Uzel, který je ředitelem Společnosti pro plánování rodiny a sexuální výchovu.

Gender ideologie nepříznivě ovlivňuje dialog mezi církevními dobročinnými a sekulárními veřejně prospěšnými organizacemi.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 ARGUMENTACE

Primárním východiskem bude argumentace opírající se o principy filosofické etiky (obecné etiky) a také o teologické koncepcce. I na této úrovni existuje diskuse mezi jednotlivými autory. Způsob řešení bioetických problémů a metody odvozování bioetických zásad a norem zároveň ovlivňuje pluralistická společnost.

Pozitivistický přístup hledá empirickou cestu (jako přírodní vědy), nezávislou na nějaké filozofii. Vyjadřuje etickou normu jako morálně závaznou, připouští-li možnost všeobecné platnosti podobně jako modifikace Kantovy formální etiky - kategorický imperativ (morálně závazná zásada je ta, která může být přijata všemi lidmi). Další typ bioetiky je na bázi ontologické nebo antropologické a v neposlední řadě také teologická Aristotelova etika, která se rozvinula v morální teologii. Pokus o vymezení problémů spadajících do bioetiky najdeme u autora T. A. Shannona. Dalším významným autorem zabývajícím se bioetikou je E. Fromm, který spatřuje morální východisko v integritě mentálních a emocionálních funkcí. Mluví dokonce: „...o návratu k tradičnímu pojetí, v němž je pozornost soustředěna na poslání být sám sebou.“¹⁰⁴

Etika se úzce dotýká i profese lékaře. Ve starověkém Řecku měla určité rysy kněžské činnosti. Lékař byl do určité míry charismatikem. Ve středověku je lékařská praxe zaměřena spíše na péči o nemocné a umírající než na vlastní léčení. Dnes se lékařská etika vztahuje na oblast zdraví a lidské péče o ně. Etické požadavky obsahuje i Hippokratova přísaha pocházející ze 4. století př. n. l. Zde např. ve III. kapitole ve druhém článku čteme: „Nepodám nikomu smrt působící lék, a to ani tehdy, kdybych o to byl žádán, a neposkytnu o tom žádnou radu. Rovněž nedám žádné ženě prostředek k potratu.“¹⁰⁵ V novodobých dějinách byly do přísahy vloženy kapitoly týkající se klinických pokusů s terapeutickým zaměřením a klinických pokusů zaměřených ryze vědecky (Helsinská deklarace z r. 1964). Dnes je této přísaze vytýkáno především její individualistické zaměření na pacienty a nerespektování zájmu celé společnosti. Jedná se především o postoj k potratům a eutanázii, jejichž vykonání je v těžkém rozporu s touto přísahou. V dějinách však existovaly i jiné přísahy, např. Asafova přísaha (ve shodě s etikou talmudu – židovství).

¹⁰⁴ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 20.

¹⁰⁵ ONDOK, Josef Petr, ref. 28., s. 47.

3.1 Argumenty pro křesťanské pojetí

Papežská encyklika Jana Pavla II. *Veritatis splendor*, zabývající se základy morálního učení církve, nám předkládá odpovědi na otázky související s tématem této práce v obecném poznání významu svobody, pravdy a svědomí. Papež Jan Pavel II. v encyklice říká: „...přikázání nesmějí být chápána jako minimální mez, kterou nelze překročit, nýbrž jako cesta, otevřená pro morální a duchovní pouť k dokonalosti, jejíž dušička je láska.“¹⁰⁶ Často jsme svědky toho, že církev je vnímána jako prudérní, zaostalá, neschopná chápat požadavky dnešní doby.

Člověk touží po svobodě, ale pravou svobodu lze získat právě ve víře. Dnes je obecně považováno za pokrok detabuizování v oblasti sexu, o sexu se mluví zcela otevřeně. „Ve skutečnosti to ovšem žádný pokrok není a tak zvaná detabuizace je ještě horší než pruderie.“¹⁰⁷, píše ve svém díle Hildebrand. Mnoho křesťanů zastává názor, že jejich tělo a především sexualita je překážkou duchovního života. Tedy, že duše je dobrá a tělo špatné. Tento blud se nazývá manicheismus, který odsuzoval tělo a vše co se týkalo sexuality. Toto falešné učení však vyvrací jak katolický katechismus, tak Jan Pavel II., když říká: „Člověk se musí cítit volán k tomu, aby znovu objevil, ba uskutečnil snubní význam těla a vyjádřil tak vnitřní svobodu daru, totiž onoho stavu a odduchovní síly, které vyplývají z ovládnutí tělesné žádostivosti.“¹⁰⁸

Křesťanské manželství a rodina je základ zdravé společnosti

K otázce manželství a rodiny se vyjadřuje i papež Jan Pavel II. následujícími slovy: „Podle Božího plánu má být svazek muže a ženy celoživotní a nerozlučný. Svátostné manželství se uzavírá veřejně vzájemnou dohodou mezi mužem a ženou.“¹⁰⁹ K manželství se vyjadřuje katolický katechismus z roku 2001, v němž se uvádí: „Manželské pouto tedy stanovil sám Bůh. Takže platné a dokonané manželství mezi pokřtěnými nemůže být nikdy zrušeno.“¹¹⁰

¹⁰⁶ JAN PAVEL II., *Veritatis splendor*, ref. 25 s. 22.

¹⁰⁷ HILDEBRAND, von Ditrich, 1999, *25 let Humanae vitae jako znamení odporu*. Olomouc: Matices cyrilometodějská, s. 23. ISBN 80-7266-013-6

¹⁰⁸ JAN PAVEL II., ref. 26, s. 219.

¹⁰⁹ *Katolický katechismus - Život z víry*, 1984, Praha: Česká katolická charita, s. 125.

¹¹⁰ *Katechismus katolické církve*, ref. 8, s. 414 (odstavec 1640).

Sexualita z pohledu Ondokovy *Bioetiky* je vnímána takto: „*Má být tělesným vyjádřením trvalého sebeoddání muže a ženy, osobního společenství vytvářejícího rodinu a také vyjádřením odpovědnosti za rodinu. Této finality lze dosáhnout pouze v trvalém svazku manželském. Každé jednání, které odporuje tomuto inherentnímu smyslu, je nutno chápat jako eticky nesprávné.*“¹¹¹ V sexuálním spojení zůstává ten druhý osobou a partnerem a nesmí se stát nějakým prostředkem, dokonce snad vyměnitelným, pomocí kterého mohou být uspokojeny vlastní potřeby. To už je názor biskupa Launa, představitele rakouské katolické církve.

„*V přítomném dějinném okamžiku, kdy je rodina cílem útoku četných sil, které se snaží ji rozbít nebo aspoň deformovat, je si církev dobře vědoma, že blaho společnosti i její vlastní je úzce spjato s příznivou rodinnou situací,*“¹¹² říká papež Jana Pavla II., který tak reaguje na nebezpečné útoky na rodinu. Rodinu narušuje především chybné chápání nezávislosti manželů, neshody v názorech na vztah autority mezi rodiči a dětmi, rostoucí počet rozvodů, který sebou nese další rozpory (manželství na zkoušku, volné spojení bez institucionálního pouta, uzavírání sňatků rozvedených...), potraty, sterilizace, anti-life mentality (životu nepřátelský postoj). Salzburský biskup Laun se věnuje tématu teologické morálky. Vyjadřuje se i k pojmu láska, který je součástí lidské sexuality a předpokladem trvalého svazku: „*Láska, která se nechce vázat, není způsobilá pro společný život a už vůbec ne pro plození společných dětí.*“¹¹³ Často se totiž setkáváme s mnohými formami projevů sexuality, které s láskou nemají nic společného. Už katechismus Tridentského koncilu v 16. století učil, že můžeme lásku nazvat prvním smyslem manželství. K manželství patří i plození dětí, které je vnímáno jako dar Boží. A sv. Tomáš Akvinský mluví o rodině jako: „*... o ‚duchovní děloze‘. To je výstižný obraz. Jako vyvíjející se dítě v lůně své matky je bezpečné a mimo tento chráněný prostor nemůže existovat, stejně tak je tomu i s dětmi v rodině: potřebují doprovázející a ochrannou lásku svých rodičů.*“¹¹⁴

¹¹¹ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 70.

¹¹² JAN PAVEL II., 1992, *Familiaris consortio*, Apoštolská adhortace Jana Pavla II. o úkolech křesťanské rodiny v současném světě. Praha: Zvon, s. 8. ISBN 80-7113-161-X

¹¹³ LAUN, Andreas, 1996, *Láska a partnerství z pohledu katolické církve*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, s. 19.

¹¹⁴ LAUN, Andreas, ref. 42, s. 28.

„Rodina, založená a oživovaná láskou, je společenstvím osob: manžela a manželky, rodičů a dětí, příbuzných,“¹¹⁵ čteme v apoštolské adhortaci Jana Pavla II. Protože rodiče dávají dětem život, je jejich povinností je vychovávat, vytvářet rodinné prostředí oživované láskou a úctou k Bohu i lidem. Rodina tedy zaslouží ochranu a podporu, nikoliv společenství dvou mužů či žen, jak nám tyto alternativy podsouvá dnešní společnost.

Rodina je vnímána jako základní a životodárná buňka velkého významu.

Správné chápání významu bezdětného manželství

Je patrné, že sebelepší materiální zabezpečení není zárukou dobře fungující rodiny. I zde je kořenem špatné chápání pojmu „svoboda“. Manželství je jednou ze sedmi svátostí Nového zákona, muž a žena jsou spojeni nejhlubším způsobem a nerozlučně. Naplnění manželství spočívá v plození a výchově dětí. K úkolům manželství patří také vytváření osobního společenství, služba životu, účast na vývoji společnosti a účast na životě a poslání církve. Ani neplodné manželství tak neztrácí svou cenu, protože svůj život mohou naplnit jiným způsobem. Není tedy z pohledu církve možné za každou cenu a jakýmkoliv způsobem usilovat o zplození potomka. V tomto postoji je patrné hledání vlastního prospěchu a dosažení své vůle, nežli hledání vůle Boží.

Homosexualita není hřích, hříchem je homosexuální jednání

Církev brání postavení rodiny. Účelem není diskriminace lidí s odchylnou sexuální orientací. Tito lidé zaslouží respekt, nelze ovšem toto chování vnímat jako normu. Hříchem není homosexualita, ale homosexuální chování. Stanovisko k této problematice hledalo zasedání v Salcburku v roce 2000 pod názvem ‚Církev a homosexualita‘. Biskup Laun se pak snažil shrnout jednotlivé příspěvky, a toto shrnutí nejlépe vystihuje závěr *Mravního posouzení homosexuality* Josefa Spindelböcka: „Nezvratný je názor, že homosexualita neodpovídá řádu stvoření a homosexuální jednání je objektivně hříšné. Homosexualita je anomálie a není žádnou variantou stvoření, která by byla sice méněcenná, ale pořád ještě dobrá. Toto hodnocení je podstatou dokumentů učitelského

¹¹⁵ JAN PAVEL II., 1992, *Familiaris consortio*, ref. 40, s. 24.

úřadu k tomuto tématu.“¹¹⁶ Mezi dalšími příspěvky jistě není zanedbatelný morálně teologický pohled, příspěvky o homosexualitě v církvi a teologických seminářích, o homosexuálních hnutích. V roce 1975 bylo vydáno Prohlášení Kongregace pro nauku víry o některých otázkách sexuální etiky *Persona humana*. Objasňuje stanovisko církve především k otázkám homosexuality. Rovněž katolický katechismus vyjadřuje postoj k této problematice a zároveň návod na životní cestu: „*Homosexuální lidé jsou povoláni k čistotě.*“¹¹⁷ Rizikem homosexuálního chování je onemocnění AIDS. Právě homosexuální pohlavní styk a promiskuita jsou nejčastějším přenosem této nemoci. To potvrzují i následující slova biskupa Launa: „...*je jasné, že by AIDS vymřel, kdyby lidé žili jen několik let zcela podle katolické morálky.... Církev věří, že nad AIDS se může zvítězit jen odpovědností a změnou lidského jednání.*“¹¹⁸

O zdokumentování toho, kam až může společnost dojít, se pokusil krátkometrážní dramatický rodinný film „*Love is all you need?*“¹¹⁹ Tento film získal řadu ocenění. Ashley je dospívající dívka, vyrůstající v typické americké rodině na kalifornském předměstí. Typickou rodinu však tvoří dvě mámy - partnerky, dva dědové - partneři, dva strýčkové - partneři a mladší bratr. Dívka se zamiluje do svého spolužáka, což je proti všemu, čemu byla v životě učena. Žije ve světě, kde "normální" a "menšinový" je prohozené a dívka tak čelí faktu, že je heterosexuální ve světě párů stejného pohlaví. Nepopíratelná přitažlivost k jinému pohlaví z ní dělá neustálý terč verbálních a fyzických útoků, které vrcholí tragédií. Šikana dospívajících a sebevraždy kvůli sexuální přitažlivosti, kterou cítí, jsou absurdní a tento snímek bez milosti ukazuje celou krutost současné společnosti. Postavy v tomto dokumentu však můžeme i otočit, a získáme tak náhled toho, v jak bezvýchodné situaci se cítí homosexuální lidé v naší zatím většinové heterosexuální společnosti.

¹¹⁶ LAUN, Andreas, 2003, *Homosexualita z katolického pohledu*. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, s. 181. ISBN 80-7266-138-8

¹¹⁷ LAUN, Andreas, ref. 41, s. 316.

¹¹⁸ LAUN, Andreas, ref. 42, s. 62 – 63.

¹¹⁹ *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/324725-love-is-all-you-need/> [cit. 2014-02-28]

Nedotknutelnost lidského života od jeho početí

Jedním z prvních, kdo se pokusil definovat lidský život, byl Aristoteles. Definuje lidský život jako jednotu látky (hylé) zahrnující materiální tělesnost a formy (morfé), která tuto látku oživuje jako duše. Pro bioetiku je problém samotný začátek života. Bioetika řeší tři otázky – kdy začíná existence člověka, od kdy je individuální osobností, od kdy je plod personálním bytím člověka. Personalita je spojena s pojmem osoby. Tímto problémem se zabýval snad každý významný filosof. Jedná se o významný pojem, s nímž jsou spojeny etické otázky při rozhodování člověka (např. potrat). Pojem osoby je nepřímo obsažen i v Deklaraci lidských práv z roku 1948, a to konkrétně v článku 1. a 3. Z hlediska teologického platí: „*Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil.*“¹²⁰ I Ondok se odvolává na Bibli, když říká: „*Osoba člověka je tedy speciálním dílem Boha, neboť Bůh člověku ‚vdechl‘ život, zatímco ostatní tvorstvo pouze ‚stvořil‘.*“¹²¹ O nedotknutelnosti lidského života od jeho početí je pojednáno v kapitole 2.2 na straně 36.

Každý katolík by měl respektovat katolický katechismus, který k tomu říká: „*Lidský život musí být absolutně respektován a chráněn již od okamžiku početí. Již od první chvíle její existence musí být lidské bytosti přiznána práva osoby, mezi nimiž je nezczitelné právo každé nevinné bytosti na život.*“¹²²

Regulace početí lidského života přirozenou cestou, nepřípustnost antikoncepce

Tradiční stanovisko katolické etiky ztotožňuje začátek života s jeho početím. Přestože dochází k určitým odchýlkám, nelze eticky ospravedlnit ani potrat v krátkém časovém rozpětí od početí (do třetího týdne). Biskup Laun si klade otázky, kdo má zájem pod rouškou ženské svobody vnucovat zdravým ženám vysoce účinné chemické preparáty? Jedná se opravdu o skutečné zájmy žen a žádá je manželská láska? Nebo dává větší prostor mužským žádostem? Neznamená to, že by církev tyto otázky přehlížela, naopak souhlasí s regulováním početí a odpovědným rodičovstvím. Je ale nutné zvolit správný způsob

¹²⁰ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona, ref. 18, Genesis 1, 27, s. 22.

¹²¹ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 36.

¹²² Katechismus katolické církve, ref. 8, s. 556, (odstavec 2270).

regulace odpovídající křesťanskému učení. Toto téma je podrobně rozebráno v kapitole 2.2 na straně 36.

Umělé oplodnění je nepřijatelné

Církev nesouhlasí ani s počtím lidského života ve zkumavce. Nestačí totiž jen dítě chtít, ale: „...jeho zplození se má dít ze spojení muže a ženy, z darování vpravdě lidského, tedy z lásky objímající tělo a duši.“¹²³ Slovy Hildebranda vyjádříme postoj katolické církve: „Katolická morální teologie tradičně odmítala jakékoliv umělé oplodnění. Hlavním důvodem bylo, že jde o umělý zásah do reprodukčního procesu odporující lidské přirozenosti a jejím projevům.“¹²⁴ Kongregace pro nauku víry se však vyjádřila zamítavě v Instrukci o respektování klíčícího lidského života a důstojnosti plazení z r. 1987. Zdůrazňuje: „...důstojným místem pro plazení nového lidského života je manželský akt.“¹²⁵ Ve třech kapitolách zahrnuje: respekt k lidským embryím, intervenci týkající se lidského rozplození, morální a civilní zákon. Umělé oplodnění přináší více etických problémů. Jedním z nich se selekce embryí a následná ‚embryoskartace‘.

Nepřijatelnost genového inženýrství

Genová technologie má za úkol změnu dědičného materiálu buněk. Organismus, který je příjemcem takto upravených genů, může být jiný, než organismus, z něhož geny pochází. Genová diagnostika předchází uplatnění genové technologie. Používá se v předcházení abnormalit daných geneticky, jak u rostlin a živočichů, tak i u člověka. Genová terapie probíhá tak, že jeden genetický materiál je odstraněn a nahradí ho jiný s novou informací. Má se tak předcházet patologickým účinkům a vzniku chorob. Genové inženýrství se setkává s problémy nejen etickými, ale i sociálními. V této oblasti existuje spousta otevřených otázek. Dokonce se někteří genetici zabývají otázkou změnit genovou technologií celou původní lidskou přirozenost. Proto by měla být práce v oblasti genového inženýrství a technologie pod kontrolou veřejnosti. Na hodnotu lidského života upozorňuje ve svém díle Hildebrand: „Hodnota člověka nespočívá pouze v tom co dělá, nebo je

¹²³ LAUN, Andreas, ref. 42, s. 48.

¹²⁴ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 87.

¹²⁵ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 90.

schopen dělat pro sebe a pro druhé, (tak, jak se to může jevit sekulárnímu pohledu), ale v tom, co Bůh jako první udělal pro něho. I člověk postrádající některých fyzických nebo duševních kvalit, dokonce i člověk podle našich měřítek ‚nenormální‘, ‚dementní‘, je v tomto pojetí nositelem lidské důstojnosti.“¹²⁶

Současná eugenika zahrnuje obecně snahu o plánovité vylepšení lidského genotypu. Existují i skupiny vědců radikálně zaměřené na genovou technologii, konkrétně reprodukční klonování a nehodlají se podrobit legislativě. Medicínské experimentování vymezil Norimberský kodex r. 1946. Byl zde zakotven princip svobodného a informovaného souhlasu. Avšak součástí každého experimentu je i skupina lidí užívající placebo, tedy zdánlivý lék. Vzniká tedy etický problém informovanosti osoby, která dala souhlas k experimentu.

S touto oblastí úzce souvisí klonování. Legislativa většiny států se odmítavě staví ke klonování aplikovaného na člověka. Člověk má dále právo na svou vlastní specifickou identitu. Při klonování zvířat není zanedbatelná informace produkce monster, než došlo k úspěšnému klonování. Proto se ve smyslu proti klonování člověka postavila v r. 1997 WHO, UNESCO i Evropský parlament, který přijal usnesení.

Alternativní medicína jako filosofická koncepce

Alternativní medicína je soubor terapeutických metod odlišných od konvenční medicíny. Přináší však hodně etických problémů především proto, že její legitimnost je spojována s filosofickou koncepcí. Zařadit sem můžeme homeopatii, kde podle zakladatele lékaře S. K. Hahnemanna se symptomy léčí podobnými léky (podávat se mají takové léky, které ve zdravém organismu působí symptomy podobné symptomům, které se objevují při onemocnění). Hydropatie, jejímž zakladatelem je lékař V. Priessnitz, zase říká, že čistá voda může být používána pro očištění těla od škodlivých látek a pro stimulování přirozené tendence těla k uzdravení. Můžeme zde jmenovat další, jako např. chiropraktická a steopatická medicína (založené na životní síle procházející páteří), holistická medicína a hnutí New Age (vzájemná jednota závislostí těla, mysli, emocí a ducha), Christian Science (odstranění falešných přesvědčení jako je bolest, strádání, smrt). Velkému počtu nových stoupenců se těší východní filosofické směry zabývající se jógou, reiki cvičením

¹²⁶ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 132.

a jinými praktikami s atraktivními názvy. Všechny tyto alternativy se snaží pouze o to, jak nahradit tradiční křesťanské učení.

Přirozená smrt a eutanazie jako pomoc umírajícímu

Je důležité zmínit se nejen o početí, prožívání, ale také o konci lidského života. Smrt byla dříve vnímána ne jako něco příliš vzdáleného. Byla chápána také jako přechod k lepšímu světu, dokonalému a věčnému životu. Současnost se jeví jako období ‚popírání smrti‘. Lidé umírají v nemocnicích a jiných typech zařízení a chybí přímá zkušenost s umíráním blízkých členů rodiny. Podle Freuda dokonce současný člověk ve svém podvědomí popírá možnost vlastní smrti, nechce na ni myslet ani se s ní setkávat. Z pohledu křesťanské etiky k důstojné smrti patří podpora nejbližších. Setkáváme se i se sebevraždou, která má různé teorie i příčiny. Mezi nejčastější patří nedostatek lidských vztahů, jako výraz zoufalství a nedostatek povědomí o smyslu života. Z křesťanského pohledu není život vlastnictvím člověka, byl mu dán Bohem, a proto s ním nemůže libovolně nakládat. S tímto úzce souvisí eutanazie. Eutanazie - dobrá smrt je nesprávně používána jako termín v negativním smyslu. Pozitivní smysl spočívá v pomoci umírajícímu člověku, aby jeho smrt byla lidsky důstojná, usiluje o zmírnění bolestí, nabízí spoluúčasť a solidaritu. Státní legislativa převážně odmítá eutanazii především z důvodu jejího zneužívání. Přesto však již existuje řada států, kde eutanazie povolena je a v současné době Belgie přijala zákon o eutanazii nevyléčitelně nemocných dětí. Ondok ve své *Bioetice* neopomíjí ani toto téma: „*Katolická morálka připouští v určitých případech nepřímou eutanazii, která znamená, že není použito všech prostředků k dalšímu prodlužování života umírajícího pacienta.*“¹²⁷

„*Teologická bioetika umožňuje také nové hodnocení integrity osobnosti člověka a jeho psychosomatické jednoty.*“¹²⁸ Oficiální institucí zabývající se oblastí bioetických problémů je Centrum papeže Jana XXIII. pro medicínsko-morální výzkum a vzdělání (The Pope John XXIII. Medical-Moral Research and Education Center) založené roku

¹²⁷ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 171.

¹²⁸ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 22.

1973. Jeho úkolem je organizace teologického výzkumu v oblasti medicínských aktivit souvisejících s etickými problémy.

Jednotlivé promluvy papeže Jana Pavla II. o lásce, manželství, sexualitě a odpovědném rodičovství byly shrnuty v díle pod názvem *Teologie těla*. Přináší nám revoluční vysvětlení katolického chápání světa a člověka náročným filosofickým jazykem. Proto Christopher West předkládá toto ohromující dílo v jazyce dostupném běžným čtenářům. Provází nás postupně jednotlivými pasážemi, z nichž vyplývá, že toto dílo je óda na tělo a jeho posvátnost, vyvrací blud manicheismu, vysvětluje správné chápání sexu úžasným duchovním způsobem. Přesto však zůstává toto dílo křesťanům téměř neznámé.

Pro dospělého křesťana je nutností znalost pramenů křesťanského učení. Patří k nim především následující texty:

Lumen Gentium (1962) – Světlo národů, papež Pavel VI., dogmatická konstituce II. Vatikánského koncilu, mluví o manželství jako o svátosti

Gaudium et Spes (1965) – Radost a naděje, papež Pavel VI., pastorální konstituce II. Vatikánského koncilu, popisuje co manželství je, jaké místo přísluší lásce a jaký je vzájemný poměr mezi láskou a plodností.

Humanae Vitae (1968) - Lidský život, papež Pavel VI., papežská encyklika o regulaci početí

Persona humana (1975) - Člověk, vyjádření Kongregace pro víru k některým otázkám sexuální etiky

Familiaris consortio (1981) - Rodina, papež Jan Pavel II., apoštolská abortace, shrnuje nauku církve o lásce, manželství a rodině

Donum vitae (1987) – Dar života, instrukce Kongregace pro nauku víry, o úctě k začínajícímu lidskému životu a důstojnosti plození

Mulieris dignitatem (1988) – papež Jan Pavel II., apoštolský list o důstojnosti a povolání ženy (vyjadřuje se k feminizmu)

Katechismus katolické církve – obsahuje souhrn učení

Veritatis splendor (1993) – Krása pravdy, papež Jan Pavel II., encyklika zabývající se základy morálního učení, odmítá relativismus a situační etiku.

Je však málo těch, kdo znají alespoň část těchto dokumentů a ještě méně těch, kdo podle nich skutečně žijí.

3.2 Argumenty proti křesťanskému pojetí

Dnešní vědecký přístup řadí výklad o lásce do fenomenologické psychologie či filosofie. Zakladatelem psychoanalýzy a zároveň pudové teorie byl Sigmund Freud. Psychoanalýza vidí lásku z hlediska pudu po sjednocení, jehož energií je libido. Etologie ji chápe jako chování vycházející z pudu pro péči o potomstvo. Dnešnímu světu se sexuální etika církve může jevit jako prudérní seznam zákazů. Je však výzvou k tomu, abychom žili lásku, pro kterou jsme byli stvořeni. Oddělíme-li sex od jeho přirozeného zaměření k novému životu (početí), učiníme tento akt neplodným a zásadně změním jeho charakter. Dochází pouze k uspokojení pohlavního pudu. I sám Sigmund Freud, přestože odmítal Boha, říká následující slova: „*Určitou sexuální aktivitu nazýváme perversní právě tehdy, když se nadobro vzdala rozmnožování jako svého cíle a je vedena úsilím o slast, na něm zcela nezávislým.*“¹²⁹

Kritikem křesťanské tradiční etiky je Ch. E. Curran. Vnímá pojem přirozenosti jako příliš úzce vymezený a zaměřený individualisticky: „*Její přístup k řešení morálních problémů by měl zahrnovat rovnováhu mezi nároky individua a lidského společenství.*“¹³⁰

Mezi nejvýznamnější soudobé odpůrce křesťanství vůbec patří britský evoluční biolog Richard Dawkins. Ve svých dílech se snaží poukazovat na iracionalitu víry v Boha její negativní vliv na společnost, chce zvýšit sebevědomí ateistů a ukázat, že i bez náboženství se dá žít plnohodnotný, mravný a šťastný život. Sám k tomuto píše: „*Jako ateista můžete být šťastný, vyrovnaný, morální a intelektuálně naplněný člověk. To je první z mých poselství ve zvyšování povědomí.*“¹³¹ Ve svém díle napadá svobodu vyznání, která může napáchat mnoho zla. Uvádí i konkrétní příklady. Musím však podotknout, že většina negativních příkladů se vztahuje k islámu, který skutečně křivdy páchané proti svému vyznání trestá nekompromisně. Dawkins se zároveň snaží poukázat na Boží existenci jako na blud. Je důležité znát tento Dawkinsův postoj, protože je tím jasně ovlivněný náhled i na téma této práce. Ve své knize používá případové studie kořenů morálky Hausera a Singera, které mají dokázat, že ateisté a věřící se v soudech těchto

¹²⁹ FREUD, Sigmund, 1969, *Přednášky k úvodu do psychoanalýzy*. Praha: Avicenum, str. 225 – 226.

¹³⁰ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 133.

¹³¹ DAWKINS, Richard, 2009, *Boží blud*. Praha: Academia, s. 22. ISBN 978-80-200-1698-0

studií vážněji neliší. Z toho vyvozuje závěr, že proto, abychom byli dobří, žádného Boha nepotřebujeme. Hned na dalším experimentu (stávka montrealské policie v roce 1969) se však ukazuje, že lidé bez dohledu, ať už policejního nebo toho v nebi, se dovedou chovat skutečně nemorálně. Zmiňuje také Kantův kategorický imperativ: „*Jednej jen podle takových zásad, od nichž můžeš zároveň chtít, aby se staly obecně platným zákonem.*“¹³² Je to pokus o vyvození mravních zásad z nenáboženských zdrojů. Není ovšem příliš snadné tento imperativ rozšířit na morálku obecně. Dostáváme se k tomu, že každý by si mohl vymyslet vlastní definici dobra a podle toho se chovat. „*Morální principy, které vycházejí z náboženství lze nazvat absolutistické. Dobré je dobré a špatné je špatné a my se nemusíme v konkrétních případech, např. když někdo trpí, složitě rozhodovat,*“¹³³ uvádí Dawkins. Dále ve své knize uvádí sociologický průzkum náboženské homogamie (sňatek lidí se stejným vyznáním) a heterogamie (sňatek lidí různého vyznání), kdy k prvnímu se hlásí především židé a křesťané. V islámu se heterogamní sňatek trestá.

Gender teorie

V současné době jsme svědky nové gender-politiky. Německá poslankyně Evropského parlamentu Gabriele Kuby k tomu poznamenává: „*Hoci z 500 miliónov občanov EÚ, ktorí žijú v 28 členských štátoch, takmer nikto nevie, čo znamená slovo gender, predsa má gender-politika veľký dosah na každého jednotlivca. Otriasa totiž samými základmi ľudskej existencie.*“¹³⁴ Tato autorka sama označuje gender jako ideologii, která staví vědu do role poraženého. Gender totiž tvrdí, že rod je společensky naučená role nezávislá na biologickém pohlaví. Mužskost a ženskost tedy nejsou od přírody dané, ale jde o společenskou dohodu, kterou je třeba dekonstruovat za pomoci opatření realizovaných ze strany státu. Slovo gender označuje kulturně vytvořené rozdíly mezi muži a ženami. Užívání tohoto pojmu se rozšířilo ve společenských vědách ve druhé polovině 20. století v rámci feministického paradigmatu.

¹³² DAWKINS, Richard, ref. 45, s. 260.

¹³³ DAWKINS, Richard, ref. 45, s. 260.

¹³⁴ KUBY, Gabriele, ref. 13, s. 13.

Svoboda rozhodování

Papež Jan Pavel II. v encyklice o základech morálního učení církve zmiňuje teology, kteří sami kritizují církev za její naturalistické a biologické odůvodňování v oblasti sexuální a manželské etiky. Záporné hodnocení úkonů (nepřípustné antikoncepční prostředky, přímá sterilizace, autoerotismus, předmanželský pohlavní styk, homosexuální styk a umělé oplodnění) údajně nezohledňuje racionální charakter člověka ani jeho svobodu. Tito teologové tvrdí, že: „...člověk jako rozumem obdařená bytost nejenže může, nýbrž přímo má a musí svobodně rozhodovat o smyslu svých postojů a jednání.“¹³⁵ K těmto kněžím promlouvá již Pavel VI.: „Vaším prvním úkolem – zejména těch, kteří vyučují morální teologii – je vykládat bez dvojsmyslnosti nauku církve o manželství.“¹³⁶

Antikoncepce jako mravně přípustná – zdrženlivost omezuje lásku

O dalším svědectví argumentace proti křesťanskému pojetí přímo z úst teologů nás informuje Hildebrand: „...mnozí jejich duchovní vůdcové a zpovědníci prezentovali, na základě zmíněného omylu, užívání pilulek pro zabránění otěhotnění jako čin mravně přípustný.“¹³⁷ Dokonce tento postoj označují za věc svědomí každého jednotlivce. Zde však narážíme na chybné užívání termínu svědomí. Pojetí, kdy o kontrole porodnosti má rozhodovat svědomí každého jednotlivce směřuje podle Hildebranda ke zrušení jakékoliv objektivně platné morálky, k úplnému amoralismu. Námitky proti papežské encyklice *Humanae vitae* mluví o tom, že brání projevovat lásku jeden druhému. Nejedná se však spíše o chtivost? Je-li sexuální intimita důsledkem chtivosti, není to láska.

Přestože je jasně vyjádřeno stanovisko katolické církve k používání antikoncepce v papežské encyklice, setkáváme se v této církvi s odlišnými názory. Mnozí z katolických teologů nesouhlasí s oficiálním postojem církve a v pastorační praxi odkazují na svědomí, které je nejvyšší instancí morálního příkazu. V jiných křesťanských církvích je postoj v této otázce liberálnější (církve evangelická a anglikánská), pouze východní ortodoxní církve zastávají obdobné stanovisko jako církve katolická.

¹³⁵ JAN PAVEL II., *Veritatis splendor*, ref. 25, s. 54.

¹³⁶ PAVEL VI., *Humanae vitae*, ref. 30, s. 15.

¹³⁷ HILDEBRAND, von Ditrich, ref. 38, s. 6.

V díle Hildebranda se setkáváme s názornou argumentací proti křesťanskému pojetí. Poukazuje na to, že osobní hodnoty jsou nadřazeny biologickým ve spojení s umělou regulací porodnosti. Ovšem nově vznikající život je rovněž nositelem osobních hodnot. Dalším argumentem proti zdržování se manželského aktu v období plodných dnů ženy je prý příliš velkou obětí, ale: „...*společná oběť spočívající v krátkodobé zdrženlivosti není nijakým omezováním lásky.*“¹³⁸ Mezi další argumenty patří narušení spontaneity manželství vypočítáváním vhodných dnů pro pohlavní styk, nebo že žena ve dnech možného oplodnění touží po styku nejsilněji. Na tyto argumenty odpovídá Hildebrand, když souhrnně říká: „...*všechny tyto námitky představují příliš zbiologizovaný pohled na člověka a na manželský akt.*“¹³⁹ V současné době se stále vedou diskuze sekulárních etiků o morální kvalitě umělého potratu. Tématem diskusí je problém, kdy už je možno plod považovat za člověka. Vlnu diskuzí vyvolalo uvedení potratové pilulky RU-486 na trh. Etická stránka problému se týká snadné a lehké proveditelnosti potratu a tím jeho morálně laxního chápání. Rovněž u nás dochází opakovaně k pokusům o registraci přípravku Mifegyn (RU-486) na SÚKL. Naposledy se podařilo zabránit jeho zlegalizování v roce 2005. Přesto k registraci došlo v červnu roku 2013 přes masivní petiční akci. Tento krok odsoudila jak Římskokatolická církev, tak Synodní rada Českobratrské církve evangelické.

Umělé oplodnění jako řešení neplodných párů

Umělá inseminace (homologická a heterologická) a oplodnění in vitro patří do medicínské techniky. Záměrem je umožnění rodičovství v případech, kdy není možné otěhotnění přirozenou cestou. I v této oblasti jsou představitelé katolické církve nejednotní a sami argumentují proti tomuto učení. Přesto však dochází k morálnímu dilematu v oblasti vytváření bank vajíček a spermatu, a dále možnosti zneužití „pronajímání“ cizí dělohy, kdy mohou vzniknout spory o mateřství. Ostatně takové případy jsou již známy. Dále je zde zřejmá degradace ženy na „reprodukční kontejner“. Mezi argumenty radikálních obhájců etiky ospravedlnitelného umělého oplodnění jakéhokoliv typu (zacílení i na eugenické vylepšování lidské rasy) patří tvrzení, že v sexualitě lze od sebe oddělit dvě

¹³⁸ HILDEBRAND, von Ditrich, ref. 38, s. 43.

¹³⁹ HILDEBRAND, von Ditrich, ref. 38, s. 43.

funkce – plození potomstva a výraz personální lásky (baby-making a love-making). Tedy naprosto opačný postoj jako u katolické církve. Kliniky reprodukční medicíny pod sloganem: ‚Darujte život‘ nabádají ženy a muže k dárcovství vajíček a spermií za stanovenou finanční odměnu. Je snad lidský život hoděn místa v ceníku jako jiné materiální hodnoty? Medicínský průmysl se však těmito etickými otázkami nezabývá. Jde jen o prosperitu a zisk. Proto jde ve výzkumech v rozporu s křesťanskou etikou ještě dál.

Homosexualita jako diskriminace menšiny

Lidé s tímto sexuálním zaměřením nejsou ze strany většinové společnosti pozitivně přijímáni. Spíše se cítí být diskriminováni a mnohdy to není jen pocit, ale realita. Proto na obranu homosexuality vzniklo LGBT hnutí. Tato zkratka označuje lesby, gaye, bisexuály a transgender osoby. Zkratka tak zahrnuje osoby s menšinovým sexuálním zaměřením vůči heterosexuálnímu zaměření (LGB) a osoby s menšinovou sexuální či genderovou identitou. Užívá se obvykle k souhrnnému označení komunit či hnutí těchto osob a termínů s nimi souvisejících. Vzniklo zhruba před 50 lety v USA. Toto hnutí zastřešuje zájmy sexuálních menšin a snaží se dosažení svých práv legislativní cestou.

Eutanazie – usmrcení na žádost poškozeného

Toto právo na smrt legalizovalo již několik evropských států a člověk zde vystupuje jako pán svého života. V Belgii v současné době probíhá schválení eutanazie nevléčitelně nemocných dětí. Holandská televize vysílala dokonce vykonání eutanazie v přímém přenosu, a to u 26leté nevléčitelně nemocné dívky. Její zdravotní stav nebyl zdaleka ve finálním stádiu, ale jak sama říkala: „...*chce odejít jako šťastná a v šťastném období svého života.*“¹⁴⁰ Stala se sice mediální hvězdou večera, ale zároveň je tento dokument ukázkou totální relativizace lidského života. Opačný postoj k právu na život než postoj křesťanské církve a tím i sebevraždu zastával A. Schopenhauer a F. Nietzsche ji dokonce považoval za privilegium člověka. Eutanazie je etickým problémem s ohledem na hromadné eutanazie páchané za II. světové války.

¹⁴⁰ SVĚTLO 32/XXI., Olomouc: 2013, s. 13.

Církev se musí přizpůsobit světu

Mezi současné křesťanské církve řadíme i Českobratrskou církev evangelickou, mezi jejíž představitele patří i Jaroslav Vokoun. Jedná se o ekumenického teologa, který je doktorem teologie na katolické a docentem teologie na evangelické teologické fakultě. O dimenzi těla se vyjadřuje slovy Polányiho: „*Přitom má naše tělesnost pro interakci se světem základní význam. Nejde jen o to, že naše vnímání je do značné míry funkcí smyslové percepce a tělesné aktivity, ale všechno naše chování je vyjádřeno v těle a tělem.*“¹⁴¹ Michael Polányi byl židovského původu a byl kritikem pozitivismu. Vokoun se ve své knize zabývá různými proudy, které se v poslední postmoderní době vyskytují. Nenajdeme zde odpovědi na přímé otázky týkající se tělesnosti a sexuality, ale spíše obecné principy současných proudů snažících se najít směr současné teologie. Cituje autory kritizující zpolitizovaný ekumenismus, vrací se ke koncilu, od něhož církve očekávaly rozmach víry, který se nedostavil. Naopak, církve se začaly přizpůsobovat světu. Přestože historické učení církvi zůstává stejné, nátlakovou formou se stává nekonečné ospravedlňování dosud nepřijatelného lidského jednání, které se posléze posouvá do roviny normality.

Tento názor o přizpůsobení se světu je slyšet nejen z řad věřících, ale i z řad teologů. Jak již bylo zmíněno, ne všichni zástupci církví se řídí tím, co církve hlásá.

3.3 Vyjádření křesťanských církví k dané problematice

Budu vycházet z toho, co mají křesťanské církve společné. V *Katolickém katechismu* se dozvíme, že: „*K Abrahámovi se hlásí nejen židé a křesťané, ale i muslimové – všichni, kdo věří v jednoho Boha.*“¹⁴² Znamená to tedy, že ze Starého zákona vycházejí největší světová náboženství a mají společný základ.

¹⁴¹ VOKOUN, Jaroslav, 2009, *Postkritický proud v současné angloamerické teologii*. Praha: Vyšehrad, s. 43. ISBN 978-80-7021-987-4

¹⁴² *Katolický katechismus - Život z víry*, ref. 39s. 31.

Jak jsou církve zastoupené v naší republice, se dozvíme z následující tabulky¹⁴³:

Církve podle deklarované náboženské příslušnosti v letech 1991, 2001 a 2011

Název církve	1991	2001	2011
Církev římskokatolická	4 021 385	2 740 780	1 083 899
Českobratrská církev evangelická	203 996	117 212	51 936
Církev československá husitská	178 036	99 103	39 276
Pravoslavná církev v českých zemích	19 354	22 968	20 628
Náboženská společnost Svědkové Jehovovi ¹	14 575	23 162	13 097
Slezská církev evangelická a.v.	33 130	14 020	8 162
Církev bratrská	2 759	9 931	10 872
Církev adventistů sedmého dne	7 674	9 757	7 394
Řeckokatolická církev	7 030	7 675	9 927
Jednota bratrská	neregistrována	3 426	2 156
Křesťanské sbory	3 017	6 927	3 458
Evangelická církev augsburského vyznání	neregistrována	14 885	6 645
Apoštolská církev	1 485	4 565	4 934
Bratrská jednota baptistů	2 544	3 622	3 208
Evangelická církev metodistická	2 855	2 694	1 952
Starokatolická církev v ČR	2 725	1 605	1 736
Církev Křesťanská společenství	neregistrovaná	neregistrovaná	9 387

¹⁴³ *Křesťanství v Česku* [online Otevřená encyklopedie]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Křesťanství_v_Česku [cit. 2014-03-19]

Círky podle deklarované náboženské příslušnosti v letech 1991, 2001 a 2011

Název církve	1991	2001	2011
Luterská evangelická církev a. v. v České republice	součást SCEAV	5 412	2 591
Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé	neregistrovaná	neregistrovaná	5 844

Svědkové Jehovovi se svou věroukou výrazně odlišují od hlavního proudu křesťanství a ostatními církvemi proto nejsou považováni za křesťany.

Jak je patrné z údajů v tabulce, církve se potýkají, až na malé výjimky, s úbytkem věřících. Nárůst je patrný spíše u menších církví, u kterých je preferován více osobní přístup.

Aby mohlo dojít k vyhodnocení stanovených hypotéz, budou součástí této práce vyjádření vybraných křesťanských církví. Výběr církví jsem uskutečnila na základě zastoupení v ČR. Dále byl výběr ovlivněn ochotou spolupráce ze strany představitelů vybraných církví. Ke spolupráci byly osloveny následující církve s tímto výsledkem: Římskokatolická církev (osobní spolupráce jáhna), Českobratrská církev evangelická (osobní spolupráce faráře), Pravoslavná církev v českých zemích (spolupráce přislíbena, vyjádření však nebylo doručeno), Bratrská jednota baptistů (aktivní spolupráce faráře, byla jsem odkázána na oficiální vyjádření Církve bratrské), Církev adventistů sedmého dne (k aktivní spolupráci ze strany církve nedošlo, čerpáno z oficiálních vyjádření), Apoštolská církev (čerpáno z oficiálních vyjádření). Odpovědi na dotazy byly uskutečněny buď zástupcem církve anebo čerpány z oficiálního dostupného vyjádření. Pouze u Pravoslavné církve v českých zemích nebylo možné čerpat ani z vyjádření zástupce církve ani z oficiálních vyjádření.

Pohled Římskokatolické církve (stanovisko prezentoval akolyta ŘKC)

1. Jak pohlíží ŘKC na společný život muže a ženy bez uzavřeného sňatku?

Na tuto otázku lze odpovědět ve dvou rovinách:

- Pokud se jedná o svobodné nezadané lidi, proviňují se proti 6. přikázání z desatera tj. nesesmilníš.

- Pokud se jedná o dvojici, z nichž jeden z partnerů již v manželském svazku žil (byť by byl civilně rozveden), provinují se cizoložstvím.

2. Vnímá ŘKC na „hromádce“ či jiné alternativy soužití jako problém s celospolečenskými důsledky?

- Je to vnímáno jako velký problém, z něhož následně vyvstává další, a to je raketový růst počtu nemanželských dětí, které pak většinou vyrůstají v neúplných rodinách (hromádka se většinou rozpadne častěji nežli manželství).

- Touto problematikou se zabývají i různé studie, stručným závěrem jedné z nich je níže citovaný text:

„Bylo zjištěno, že lidé, kteří se nevezmou do 18 měsíců a dál žijí spolu nesezdáni, mají větší pravděpodobnost rozpadu vztahu a menší spokojenost soužití.“

3. Je rozvod církevního manželství v ŘKC povolen? Pokud ano, na základě jakých dokumentů?

V církvi není rozvod povolen, za určitých striktně daných podmínek (stanoveno CIC) je možná pouze:

- rozluka od stolu a lože (nicméně partneři nemohou opět vstoupit do manželství – manželství je nesmazatelná svátost)

- anulování manželství

4. Jaké stanovisko zaujímá ŘKC k problematice potratů?

- Stanovisko církve je zcela zamítavé, chránit nenarozený život je povinností každého člověka.

- Člověk si nemůže osobovat právo rozhodovat o životě jiného, o to spíše, když se nenarozené dítě ještě nemůže ani bránit (člověk člověku život nedal a také nemá právo ho člověku brát).

- Je povolena pouze jedna výjimka, a to pokud je v jasném ohrožení život rodičky. V tomto případě se může rodička rozhodnout, zdali bude riskovat svůj život, nebo zdali se rozhodne pro interrupci.

5. Jak je vnímána homosexualita z pohledu ŘKC?

- Je zcela nepřipustná a nepřirozená.

- Smyslem přirozeného sexuálního vztahu je zplození a zachování potomstva a to nejenom u lidí, ale u všech živočichů. Z tohoto důvodu je homosexualita nepřijatelná nejenom z pohledu církve, ale především i z pohledu přirozených přírodních zákonů.

- Tyto vztahy nejsou plodem opravdového citového a pohlavního doplňování se. V žádném případě nemohou být schvalovány.

6. Jak se jeví ŘKC současná gender ideologie?

- Pokud je mi známo, v církvi existují dva zcela odlišné pohledy na tuto problematiku. Zatímco svatý stolec se staví k pojmu gender ideologie převážně negativně, tak např. Německá biskupská konference naopak pozitivně.

- Z mého pohledu se do budoucna jedná o potenciálně velmi vážný problém, který v extrémních důsledcích může vést ke ztrátě např. sexuální identity jedince (muže a ženy) případně svádět lidstvo k pokušení „hrát si na Boha a tvořit nová stvoření“.

7. Reagovala ŘKC v průběhu historie pod tlakem společnosti změnou svých postojů k výše jmenovaným tématům?

Církev rozhodně v průběhu historie na změny probíhající ve společnosti, či již pozitivní nebo negativní, reaguje. Nicméně dle mého názoru musím dodat, že reakce církve k aktuálním tématům přicházejí většinou až na výjimky 5 minut po dvanácté, čili pozdě.

Pohled Církve bratrské¹⁴⁴

1. Jak pohlíží CB na společný život muže a ženy bez uzavřeného sňatku?

Uvědomujeme si, že vlivem etického relativismu prostupujícího naší společností, jsme jako křesťané vystaveni velikému tlaku v oblasti sexu v tom smyslu, že předmanželský či mimomanželský sex se pro mnoho lidí stal normálním. Určité tendence relativizovat mimomanželský sex jako hřích vnímáme i v církvi.

Věříme, že manželstvím na sebe muž či žena bere závazek, kterým druhému sděluje, že vztah s ním chce budovat v dobrém i ve zlém (1K 7, 10; Ef 6, 31-33). Tento kontext je pro lidskou sexualitu lepší než pohled na sex jako na hru nebo jako na pouhé vyjádření

¹⁴⁴ Církev bratrská [online]. Dostupné z: <https://portal.cb.cz/slozka/stanoviska> [cit. 2014-02-28]

vzájemné přitažlivosti. Jakkoli slovo závazek může znít nepopulárně, považujeme jej za jeden ze základních pilířů lásky.

Odmítáme tvrzení, „že je třeba si před manželstvím prozkoušet, zda si sedneme v posteli“. Chození chápeme jako jedinečnou možnost sblížení se po duchovní a duševní stránce. Sex se potom stává určitým završením těchto dvou aspektů osobnosti. Pochopitelně nemusí hned od začátku manželství dojít k dokonalému souladu, nicméně právě proto, že se máme rádi, se i nesoulad dá proměnit v soulad a radost a to mnohem spíše, než když po pár neúspěších budu mít sex s jiným, jinou. Naopak, vyzkoušení, zda nám to půjde v posteli, může přerušit zdravý vývoj vztahu, který předpokládá poslušnost duchovního poznávání, přátelství, bližšího vztahu, který až v manželství vrcholí tělesným spojením.

2. Vnímá CB soužití „na hromádce“ či jiné alternativy soužití jako problém s celospolečenskými důsledky?

Jsme přesvědčeni, že rodina je základní složkou společnosti a je nenahraditelná. Manželství muže a ženy je důležité pro zdravý vývoj dětí, které potřebují zázemí a pocit bezpečí. To jim dává společenství s otcem a matkou.

Dobře fungující rodina je nejlepším předpokladem zdravé společnosti v budoucích generacích. Demografická křivka v České republice prozrazuje nízkou porodnost, ve které jsme se dostali na předposlední místo ve světovém měřítku. O to důležitější potom je, aby rodině byla přiznána v naší společnosti vážnost a úcta.

Obáváme se, že celková atmosféra české společnosti nepřeje stabilitě manželství, soudržnosti rodiny a péči o děti. Nepovažujeme za náležité jakékoliv snahy o vytváření alternativy k heterosexuálnímu manželství, jakožto nutnému předpokladu zdravého vývoje dětí.

3. Je rozvod církevního manželství v CB povolen? Pokud ano, na základě jakých dokumentů?

Pán Bůh nenávidí rozvod (Mal 2,16), ale počítá s ním vzhledem k lidskému hříchu. Bible rozvod nikde nenařizuje, ale pouze jej dovoluje v určitých omezených případech jako krajní eventualitu. Jediným biblickým základem pro rozvod je smilstvo a odchod nevěřícího partnera po vyčerpání všech pokusů o smíření. Smilstvo (porneia) zahrnuje všechnu nevěru a sexuální perverzi, jako je praktikovaná homosexualita, bestialita, násilí, prostituce, incest (1K 5,1) a další závažné deformace lidského chování (Mt 5,32; 19,9; 1K 7,15).

V případě smilstva Bůh nežádá rozvod (např. Ozeáš), ale připouští ho. Cílem řešení takového problému by vždy měla být obnova (Ga 6,1) a odpuštění se smířením (Ef 4,31-32) a nikoli rozvod. Druhý biblický důvod pro rozvod je založen na přání nevěřícího, který si déle nepřeje žít v manželství s křesťanským protějškem a chce odejít (1K 7,15). Jedná se o neochotu nevěřícího naplňovat manželskou smlouvu s tím, kdo usiluje žít jako křesťan.

4. Jaké stanovisko zaujímá CB k problematice potratů?

Cítíme spoluvinu a spoluzodpovědnost za miliony zabíjených nenarozených dětí. Podle statistiky OSN se provádí na světě 60 milionů potratů ročně.

Z morálního hlediska je umělý potrat přípustný v případě ohrožení života matky, po vyčerpání všech jiných možností. Umělý potrat je smrtící, od 4. týdne bolestivý zákrok na živém organismu, který je od okamžiku oplození geneticky naprogramovaným člověkem. Zničení života, i když jen v různém vývojovém stádiu, není normální lidské jednání, nýbrž projev lidského selhání z důvodu ignorování současných poznatků embryologie a mravního zákona, daného každému člověku.

5. Jak je vnímána homosexualita z pohledu CB?

Za jediný přijatelný způsob sexuálního soužití mezi dvěma lidmi vidíme heterosexuální manželský svazek.

V pohledu na homosexualitu vycházíme z Bible – slova Božího (např. Lv 18,22; Ř 1,26-27). Bible tuto variantu lidského chování odsuzuje jako hřích. Nejedná se tedy o jakési „nařízení či výmysl církve“. Rozlišujeme mezi homosexuální orientací a homosexuálními praktikami. Za hřích považujeme praktikování homosexuality, nikoli orientaci. Zároveň zdůrazňujeme, že Boží slovo nás vede k lásce ke všem lidem. Proto litujeme toho, že to byla a je i církev, která homosexuálům někdy ublížila a ubližuje. Za projev lásky ale nepovažujeme populisticko - relativistický postoj, který vše schvaluje. Proto ani v otázkách homosexuality nechceme relativizovat Boží slovo, přestože naše pozice je dnes ve společnosti nepopulární. Zároveň však zdůrazňujeme své přání, aby církev byla otevřená všem lidem – včetně homosexuálů a aby všichni lidé – včetně homosexuálů, mohli v církvi najít přijetí. Přijetí ale neznamená bezbřehý souhlas.

Odmítáme tzv. „jednoznačná vědecká tvrzení“, že homosexualita je pouze vrozená. O tom, zda někdo bude homosexuálem, sice mohou polurozhodovat dědičné dispozice, ale také mnoho dalších kulturních, psychických, společenských a dalších činitelů. I proto jsme

znepokojeni vytvářením kulturního a společenského prostředí v naší společnosti, které navozuje atmosféru, že homosexualita je normální variantou lidského chování. Zvláště mladým lidem, kteří si tvoří svůj hodnotový systém, může toto tvrzení deformovat jejich pohled na sexualitu. Jsme znepokojeni snahou uzákonit homosexuální svazky jako rovnocenné se svazky heterosexuálními. Oceňujeme a povzbuzujeme ty homosexuální křesťany, kteří se z důvodu věrnosti evangeliu rozhodli pro celibát.

6. Jak se jeví CB současná gender ideologie?

V nedávné době se z liberálních kořenů vyprofilovala teologie smrti Boha, dále různé varianty sekulárních teologií, teologie osvobození a feministická teologie. Pro tyto proudy je typické, že příběh Bible považují za nemoderní a svázaný s rasistickými, sexistickými a dalšími utlačovatelskými přístupy a metodami. Všechny tyto směry trpí optimistickým pojetím lidské přirozenosti a evolučním chápáním kulturního vývoje lidstva.

Konkrétní vyjádření k gender ideologii prohlášení neobsahuje.

7. Reagovala CB v průběhu historie pod tlakem společnosti změnou svých postojů k výše jmenovaným tématům?

Všechny předchozí odpovědi jsou čerpány z oficiálně vydaných stanovisek k daným tématům a je z nich zřejmá historická neměnnost postojů založených na Písmu svatém. Tato stanoviska jsou zároveň reakcí a zveřejněním jasného postoje k danému problému.

Pohled Církve adventistů sedmého dne:¹⁴⁵

1. Jak pohlíží CSAD na společný život muže a ženy bez uzavřeného sňatku?

Monogamní manželské spojení muže a ženy je potvrzeno Božím požehnáním základu rodiny a společenského života a je současně jediným morálně vhodným prostředím pohlavního nebo dalšího sexuálního a intimního vyjádření.

2. Vnímá CSAD soužití „na hromádce“ či jiné alternativy soužití jako problém s celospolečenskými důsledky?

¹⁴⁵ Církev adventistů sedmého dne [online]. Dostupné : <http://www.casd.cz/index.php?ID=5086> [cit. 2014-02-28]

Adventisté sedmého dne věří, že sexuální intimita náleží výhradně do manželského svazku muže a ženy. Takový je stvořitelský řád ustanovený Bohem při stvoření. Písmo uvádí: "Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem." (Genesis 2:24, ČEP). Celé Písmo potvrzuje tento heterosexuální model. Bible nevytváří žádný prostor pro homosexuální praxi a svazky. Pohlavní styky vně heterosexuálního manželství jsou zakázány (Leviticus 20:2-21, Římanům 1:24-27, 1. Korintským 6:9-11). Ježíš Kristus obnovil a potvrdil Boží stvořitelský řád. "Nečetli jste, že Stvořitel od počátku 'muže a ženu učinil je'? A řekl: 'Proto opustí muž otce i matku a připojí se ke své manželce, a budou ti dva jedno tělo'; takže již nejsou dva, ale jeden." (Matouš 19:4-6). Z těchto důvodů adventisté nepřijímají homosexuální praktiky a svazky.

3. Je rozvod církevního manželství v CSAD povolen? Pokud ano, na základě jakých dokumentů?

V dostupných dokumentech jsem oficiální vyjádření nenalezla.

4. Jaké stanovisko zaujímá CSAD k problematice potratů?

Interrupce není nikdy čin bez závažných morálních důsledků. Prenatální život nesmí být nikdy lehkovážně ničen. Interrupce může být uskutečněna jen z mimořádně závažných důvodů. Některé ženy však mohou být postaveny před mimořádné okolnosti, které vytvářejí závažné zdravotní nebo morální dilema, jako je například ohrožení života těhotné ženy, závažné ohrožení zdraví nebo jasně diagnostikovaná malformace plodu, nebo těhotenství, které je následkem znásilnění nebo pohlavního zneužití. Konečné rozhodnutí o přerušení těhotenství musí učinit těhotná žena po náležitém rozboru situace.

5. Jak je vnímána homosexualita z pohledu CSAD?

Homosexualita je projevem znehodnocení a porušení lidských sklonů a vztahů, které s sebou vnesl do našeho světa hřích. Jsme přesvědčeni, že všichni lidé, bez ohledu na svou sexuální orientaci, jsou Božími dětmi. Nesouhlasíme s tím, aby se jakákoli skupina stala předmětem pohrdání, posměchu nebo dokonce zneužívání. Adventisté nepřijímají homosexuální praktiky a svazky.

6. Jak se jeví CSAD současná gender ideologie?

V dostupných dokumentech jsem oficiální vyjádření nenalezla.

7. Reagovala CSAD v průběhu historie pod tlakem společnosti změnou svých postojů k výše jmenovaným tématům?

Každé oficiální stanovisko lze považovat za reakci na aktuální problém s maximálním ohledem na člověka, který v současné době čelí mnoha tlakům světské společnosti.

Pohled Apoštolské církve¹⁴⁶:

1. Jak pohlíží AC na společný život muže a ženy bez uzavřeného sňatku?

V průběhu dějin měla představa rodiny různé podoby, ale vždy prvořadou pozici. Nicméně přibývající industrializace a pro rodinu nepřátelské alternativní smýšlení vedly k tomu, že moderní lidé očividně ztratili pochopení pro rodinu a pro její hodnotu a sílu.

2. Vnímá AC soužití „na hromádce“ či jiné alternativy soužití jako problém s celospolečenskými důsledky?

V posledních letech tato situace dokonce dospěla do té míry, že lidé volí raději volné soužití. Jeho zastánci tvrdí, že k funkčnímu svazku není třeba žádný papír. To je ovšem klam způsobený sobectvím tohoto světa. A následek? Jen se podívejme, kolik dětí se rodí do neúplných rodin! Jen si povšimněme, kolik dětí žije v rozbitých rodinách!

3. Je rozvod církevního manželství v AC povolen? Pokud ano, na základě jakých dokumentů?

Rozvod je zrada (podvodná nevěrnost) proti partnerovi. Je to rovněž násilí na duchu. A co je nejhorší, brání růstu „Božího potomstva“. Rozbité domovy nepřinášejí zdravé ratolesti.

Pavel tedy říká, že křesťan nemůže nevěřícímu partnerovi bránit, aby odešel (rozvedl se), jestli ten na tom trvá. „Každý, kdo propouští svou manželku mimo případ smilstva, uvádí ji do cizoložství; a kdo by se s propuštěnou oženil, cizoloží“. (Mt 5,32. Viz také Mt 19,9). Nepovolujeme rozvody křesťanů z žádného jiného důvodu, než je smilstvo a cizoložství (Mt 19,9).

4. Jaké stanovisko zaujímá AC k problematice potratů?

Oficiální stanovisko nenalezeno.

5. Jak je vnímána homosexualita z pohledu AC?

¹⁴⁶ <http://www.apostolskacirkev.cz>, ref. 34

Jestliže se lidé rozhodnou pro homosexualitu, odmítají Boží principy sexuality. Jejich odchýlné sexuální chování je ve svých důsledcích hříchem proti přirozenosti sexuality, kterou ustanovil Bůh (Ř 1,27). Homosexuálním vztahem se navíc v rámci společnosti utváří taková základní jednotka, která odporuje Božímu nařízení, aby muž opustil svého otce i matku a přilnul „ke své ženě“ a oba se stali „jedním tělem“ (Gn 2,24).

6. Jak se jeví AC současná gender ideologie?

Oficiální stanovisko nenalezeno.

7. Reagovala AC v průběhu historie pod tlakem společnosti změnou svých postojů k výše jmenovaným tématům?

Oficiální stanovisko nenalezeno.

Pohled Českobratrské církve evangelické (odpovídal farář sboru ve Zlíně):

1. Jak pohlíží ČCE na společný život muže a ženy bez uzavřeného sňatku?

Společný život muže a ženy bez uzavřeného sňatku se stal v naší zpohanštělé společnosti něčím zcela normálním anebo něčím, co si lidé svobodně volí. Naše církve trvá na tom, že veřejně uzavřený sňatek má větší naději na trvání a když je to sňatek uzavřený v kostele, může reálně počítat s Božím požehnáním a s odpuštěním, překonáváním krizí a novými začátky. Manželství je dle apoštola Pavla obrazem lásky Krista k církvi, lásky, ve které je plno věrnosti (Ef 5,21n). Naše církve nechce zaujímat farizejský postoj vůči těm, kteří žijí bez uzavřeného manželství, ale nabízí trvalejší zabezpečení vztahu věrnosti v manželství.

2. Vnímá ČCE soužití „na hromádce“ či jiné alternativy soužití jako problém s celospolečenskými důsledky?

Celospolečenské neblahé důsledky žití „na hromádce“ jsou jasné. Četnost rozvodů, v naší republice. Je to skoro 50 procent manželství, která se rozvádějí.

3. Je rozvod církevního manželství v ČCE povolen? Pokud ano, na základě jakých dokumentů?

Rozvod není povolen, ale tolerován. Citace ze Zásad ČCE 1968: „Ve složitých podmínkách dnešního života je nesnadno čelit zřejmým i skrytým pokušením. Rozluka je však vždy neštěstím pro manžele i děti. Nemůžeme pronášet laciný soud proti těm manželům, kteří v rozluce vidí jediné východisko z hlubokého nesouladu. Není však řešením krize, nýbrž

porážkou. Hořké její následky mohou neblaze určit celý další život manželů a hlavně dětí. Ale milost Boží může i tehdy překonat následky naší viny a dát manželům předpoklad naděje nového počátku dětem.“ Je tedy rozvod církevního manželství v ČCE ve vyjimečných případech povolen.

4. Jaké stanovisko zaujímá ČCE k problematice potratů?

Potrat je vlastně zabití nového života. Lze ho tolerovat jen ve vynímečných případech, když je ohrožen život matky, lékařská indikace.

5. Jak je vnímána homosexualita z pohledu ČCE?

Je třeba rozlišovat homosexualitu jako to, co je vrozeno a homosexuální promiskuitní jednání. Promiskuitní jednání církev odsuzuje, přátelství mezi homosexuálními jedinci (se sexem nebo bez něj) je diskutováno a jednotné stanovisko dosud není.

6. Jak se jeví ČCE současná gender ideologie?

Současnou gender ideologii naše církev odmítá jako neštěstí pro muže i ženy. (Prag Pride).

7. Reagovala ČCE v průběhu historie pod tlakem společnosti změnou svých postojů k výše jmenovaným tématům?

Církev stále reaguje na tyto otázky na synodech, nechce překotně přijímat módní trendy, ale nechce také podléhat duchu farizeismu, duchu laciného odsuzování bez hlubšího vhledu do složitých otázek, které přináší moderní život. Hledá v Písmu a ve svědectví církve Boží vůli, které se chce držet.

Zásady ČCE, vypracoval J. I. Hromádka Synodní rada ČCE Praha 1968.

3.4 Vyhodnocení postojů jednotlivých vyjádření

K usnadnění vyhodnocení jsem vypracovala následující tabulku jednotlivých vyjádření:

	ŘKC	CB	CSAD	AC	ČCE
1. Jak pohlíží církve na společný život muže a ženy bez uzavřeného sňatku?	Proviňují se proti 6. přikázání, dopouštějí se cizoložství	Manželství je základní pilíř lásky	Manželství muže a ženy je jediné morálně vhodné prostředí pohlavního intimního vyjádření	Ztráta pochopení pro rodinu a její hodnotu a sílu	Vnímá zabezpečení vztahu věrnosti v manželství
2. Vnímá církve soužití „na hromádce“ či jiné alternativy soužití jako problém s celospolečenskými důsledky?	Velký problém, pravděpodobný rozpad vztahu, odmítá jiné alternativy soužití	Rodina je základem pro výchovu dětí	Nepřipouští jiné svazky než manželství muže a ženy	Důsledkem jsou rozvrácené rodiny	Důsledkem je četnost rozvodů
3. Je rozvod církevního manželství v církvi povolen? Pokud ano, na základě jakých dokumentů?	Ne. Pouze rozluka od stolu a lože nebo anulování manželství	Bůh rozvod nenávidí, ale počítá s ním (v případě smilstva)		Ne. Pouze v případě smilstva	Není povolen, ale tolerován, možná je rozluka. Rozvod povolen výjimečně.
4. Jaké stanovisko zaujímá církve k problematice potratů?	Zamítavé. Výjimka pouze v případě ohrožení života rodičky	Zamítavé. Výjimka pouze v případě ohrožení života rodičky	Zmítavé. V ohrožení života rodičky je rozhodnutí na ženě.		Jedná se o zabití. Výjimka pouze v ohrožení života matky.
5. Jak je vnímána homosexualita z pohledu církve?	Nepřípustná a nepřirozená.	Nepřipouští se.	Nepřijímá homosexuální praktiky a svazky.	Je hříchem proti přirozenosti sexuality.	Téma se diskutuje, stanovisko není.
6. Jak se jeví církvi současná gender ideologie?	Souhlas pouze v Německu. Do budoucna problém.	Vliv evolučního chápání kulturního vývoje.			Je to neštěstí.
7. Reagovala církve v průběhu historie pod tlakem společnosti změnou svých postojů k výše jmenovaným tématům?	Nauku nemění, reaguje však opožděně.	Nauku nemění.			Nechce přijímat módní trendy, ale nechce být farizejská.

1. Jak pohlíží křesťanské církve na společný život muže a ženy bez uzavřeného sňatku?

Z dostupných stanovisek vybraných křesťanských církví vyplývá, že se shodují v negativním pohledu na soužití muže a ženy bez uzavřeného sňatku. Sňatkem dobrovolně vstupují do manželství dvě osoby různého pohlaví. Hlavním účelem manželství je dle zákona založení rodiny a řádná výchova dětí, tedy biologická a výchovná funkce. Církevní sňatek byl popsán v teoretické části. Soužití muže a ženy bez uzavřeného sňatku je vnímáno podle křesťanského učení jako hříšné a mimomanželský sex je příliš relativizován. Moderní lidé ztratili pochopení pro rodinu a její hodnoty, což s sebou přináší nebezpečí pro harmonický rozvoj celé společnosti.

2. Vnímají křesťanské církve soužití „na hromádce“ či jiné alternativy soužití jako problém s celospolečenskými důsledky?

Volné soužití dvou osob různého pohlaví bez uzavření manželství není v současnosti jedinou alternativou manželství, ať už církevního nebo úředního. Dnes už mohou u nás do společného svazku pod názvem registrované partnerství vstupovat osoby stejného pohlaví. Ze všech dostupných prohlášení vybraných církví vyplývá, že soužití „na hromádce“ či jiné alternativy jako např. soužití osob se stejným pohlavím, je nemorální. Vzhledem k nenahraditelnému významu a funkci rodiny při výchově dětí to bude mít v budoucnu morální důsledky pro celou společnost.

3. Je rozvod církevního manželství v křesťanských církvích povolen?

Všechna prohlášení se odvolávají na Písmo, ze kterého jejich učení vychází. V základním přístupu k tomuto tématu se oslovené křesťanské církve shodují, tedy že rozvod církevního manželství není povolen. U některých církví je zmíněna rozluka, případně rozvod ve výjimečných případech. Tyto případy však nejsou specifikovány. Do manželství tedy vstupují muž a žena po zralé úvaze s vědomím jeho nezrušitelnosti. Církev doprovází snoubence přípravou na svátost manželství a snaží se jim být oporou po celou dobu trvání jejich manželství.

4. Jaké stanovisko zaujímají křesťanské církve k problematice potratů?

I v tomto bodě panuje shoda, všechny oslovené křesťanské církve se opět odvolávají na Písmo. V zásadě tedy všechny církve s umělým přerušením těhotenství nesouhlasí, opět se však liší v přístupu při zvláštních okolnostech.

5. Jak je vnímána homosexualita z pohledu křesťanských církví?

Křesťanské církve zaujímají shodný postoj i v tomto bodě. Homosexuální chování odmítají, považují je za hříšné, ale homosexuálního člověka vnímají jako toho, kdo potřebuje pomoc a empatický přístup. Homosexuálové by měli tedy žít v čistotě. Pouze ČCE zatím nevydala žádné oficiální stanovisko. Tento jev je vnímán s citlivým přístupem ze strany církví.

6. Jak se jeví křesťanským církvím současná gender ideologie?

K tomuto tématu mám dostupná pouze dvě vyjádření z možných pěti. Obě vyjádření však mají podobnou podstatu, a to velmi negativní vnímání této nové rodové ideologie pro harmonický rozvoj a uspořádání současné i budoucí společnosti. Malý počet dostupných oficiálních vyjádření může způsobovat několik faktorů, např. banalizování problému, jeho ignorace nebo neznalost možných důsledků pro budoucnost.

7. Reagovaly křesťanské církve v průběhu historie pod tlakem společnosti změnou svých postojů k výše jmenovaným tématům?

Z uvedeného vyplývá, že oslovené křesťanské církve reagují na aktuální problémy doby oficiálními prohlášeními. Zastávají neměnná stanoviska, která však ne vždy jsou bezpodmínečně dodržována jak duchovními pastýři, tak samotnými věřícími. Především jednotlivci pod tlakem doby a světského smýšlení podléhají změně svých osobních postojů k výše jmenovaným tématům.

Mezi křesťanskými církvemi se ovšem najdou i ty, které už od původního tradičního učení upouštějí. Patří k nim především Anglikánská církev (působení homosexuálů v církvi, kněžské svěcení žen) a některé církve protestantské, jejichž vyjádření však nejsou součástí tohoto výzkumného vzorku.

4 SOCIÁLNĚ-PEDAGOGICKÉ VYHODNOCENÍ ETICKÝCH DŮSLEDKŮ NEKŘESŤANSKÉHO POJETÍ

Za důsledek nekřesťanského pojetí tělesnosti a sexuality lze považovat gender ideologii. Touto problematikou se zabývá ne jeden autor, dokonce se tato ideologie stala předmětem studií v rámci vysokoškolského vzdělání. Je tak otázkou času, kdy se stane gender ideologie normou i v naší společnosti. Na toto riziko reaguje německá poslankyně Evropského parlamentu Gabriele Kuby. Autorka nás ve svém díle provází historickým vznikem gender ideologie, která sahá až k velké francouzské revoluci: „*Génius osvietenstva objavil, ako sa zo žádostivosti robí nástroj politickej kontroly.*“¹⁴⁷ K počátkům patří i kořeny kontroly porodnosti. Jejich vznik je spojován s maltuziismem, jenž byl následkem populačního zákona v Anglii již v roce 1798. Na tento směr navazuje eugenické hnutí rozpoutané Margaret Sangerovou. Toto hnutí značně ovlivnilo i nejvyšší politické činitele Spojených států amerických, které posléze vyústilo v „rasovou hygienu“. V Evropě rozvíjí boj proti božím zákonům Karel Marx, který vidí třídní útlak právě v rodině a jeho snaha je zaměřena k jejímu zničení. Přestože podobné snahy probíhaly i v Rusku, reakce na uvolněnou morálku byly opačné. Asketické prostředí rodinu posílilo. Ve Francii se naopak začíná rychle dostávat do povědomí feminismus. Jeho hlavní představitelkou je Simone de Beauvoir, která svým výrokem: „*nerodíme sa ako ženy, ale ženy z nás robia*“¹⁴⁸ napomohla radikalizaci feminismu v šedesátých letech minulého století. A tak se z feminismu v USA rozvinula rodová teorie za přispění Judithy Butlerové. Tato teorie učí, že: „*Rod nie je viazaný na biologické pohlaví nehrá vôbec žiadnu rolu, vzniká len preto, lebo sa vytvára rečou a ľudia veria tomu, čo ustavične počujú.*“¹⁴⁹ Butlerová je i teoretikem queer (Queer teorie zahrnuje jakékoliv sexuální aktivity nebo identity, které spadají do normativních a deviantních kategorií). Gender ideologie by se nemohla prosazovat bez určitých deklarováných opor. Došlo k tomu v roce 2006 v Jogjakartě, kde byly stanoveny odborníky na lidská práva Jogjakartské principy. Uvádím citaci zveřejněnou na webových stránkách Slovenské republiky: „*Mnohé štáty*

¹⁴⁷ KUBY, Gabriele, ref. 13, s. 37.

¹⁴⁸ KUBY, Gabriele, ref. 13, s. 59.

¹⁴⁹ KUBY, Gabriele, ref. 13, s. 78.

*a spoločnosti na základe zvyklostí a prostredníctvom právnych predpisov a násilia zavádzajú v oblasti rodovej identity a sexuálnej orientácie normy, ktorými sa snažia určovať, ako majú ľudia prežívať osobné vzťahy a ako sa majú identifikovať. Násilie a rodová nerovnosť sa naďalej vyskytujú preto, lebo pretrváva mocenské zasahovanie do sexuality.*¹⁵⁰ To je jeden z důvodů, který má ospravedlnit přijetí Jogjakartských principů.

Období šedesátých let minulého století je vnímáno jako sexuální revoluce, která pokračuje do dnešní doby a jejím cílem je řídit se sexuálním pudem. Manželství a rodina se stávají přežitkem, uvolněná sexuální morálka standardem. Od šedesátých let se postupně legalizují do té doby normami chráněné morální hodnoty. Začíná postupný rozklad rodiny, i když do dnešního dne je v platnosti vyhlášení Všeobecné deklarace lidských práv, kde v čl. 16 čteme: „*Rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu ze strany společnosti a státu.*“¹⁵¹ Tato deklarace vyhlášená v roce 1948 je však obecně závazná pouze pro ty státy, které se k tomu zavázaly. Česká republika přijala v roce 1992 Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod (zkráceně Evropská úmluva o lidských právech). Ta ve svém druhém článku hovoří následovně: „*Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.*“¹⁵² Realita je tedy v rozporu s tím, co bylo deklarováno. Ostatně to byly opět feministky, které se v roce 1995 v Pekingu zasadily pod pláštěm gender mainstreamingu (je to strategie Evropské unie pro realizaci rovných příležitostí pro ženy a muže v institucích, organizacích a v politice) a reprodukčního zdraví o vyhlášení potratu jako mezinárodní uznávané lidské právo. Kuby podává ve své knize srovnání Všeobecné deklarace lidských práv OSN z r. 1948 a Chartu základních práv Evropské unie. Neuniklo jí to, čím se liší právě v otázce manželství a přístupu k homosexuálním párům. Kuby popisuje situaci v Německu, kde gender ideologie reálně

¹⁵⁰ *Jogjakartské principy* [online Dialógy v EÚ]. Dostupné z: http://www.vlada.gov.sk/data/att/1829_subor.pdf [cit. 2014-03-12]

¹⁵¹ *Všeobecná deklarace lidských práv* [online Dokumenty OSN]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf> [cit. 2014-19-03]

¹⁵² *Evropská úmluva o ochraně lidských práv* [online]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf [cit. 2014-19-03]

vstupuje do života každého jedince. Podává zároveň svědectví o taktice pomalých kroků a ve své knize je dokumentuje.

Ochranu těchto lidských práv, ne na základě nějaké deklarace, ale na základě víry hájí především církev. Jan Pavel II. ve své apoštolské exhortaci jménem církve odsuzuje: „... jako těžkou urážku lidské důstojnosti a spravedlnosti veškerou činnost vlád nebo jiných veřejných autorit, které se snaží nějak omezovat svobodu manželů v rozhodování o potomstvu. V souladu s tím se musí plně odsoudit každé násilné opatření těchto autorit směřující k zabránění početí nebo dokonce k sterilizaci nebo potratu a se vším důrazem se musí odmítnout. Stejně je nutné označit jako těžké bezpráví skutečnost, že v mezinárodních vztazích se hospodářská pomoc nevyvinutým národům činí závislou na programech antikoncepčních, sterilizačních a potratových.“¹⁵³ I bioetické problémy souvisí se zásahy medicínské technologie do předávání lidského života. Ondok se k tomu vyjadřuje následovně: „Většina filozofických a náboženských etiků se shoduje v tom, že sexuální aktivity musí být nazírány z hlediska personálních vztahů.“¹⁵⁴ Z historického pohledu je zřejmé, že: „Monogamní, celoživotní svazek muže a ženy, a rodina, která z něho vzešla, byly po staletí základním kamenem západní civilizace,“¹⁵⁵ píše West, který se zabývá touto problematikou v kontextu dějin a studiem díla Papeže Jana Pavla II. V průběhu 20. století však byly rodina, manželství a sex radikálně narušeny. Chování, které dříve uráželo lidskou důstojnost, je nyní v médiích nabízeno jako dobro, dokonce je uznáváno jako zákonné právo, přestože je vážnou hrozbou morálního řádu. Toto radikální narušení způsobila sexuální revoluce ve 20. století a všeobecné přijetí antikoncepce, která vede k zabránění početí. Sex byl zredukován na biologický proces podléhající manipulacím ze strany člověka. V 60. letech minulého století těžce odolávaly církve tlaku sexuální revoluce, která přišla na trh s antikoncepcí. Proti tomu se jako jediný veřejně postavil tehdejší papež Pavel VI., který ve své encyklice *Humanae vitae* z r. 1968 potvrdil tradiční nauku proti antikoncepci. K nárůstu rozvodovosti v naší kultuře dochází současně s nástupem antikoncepce. Ta nahrazuje naše sebeovládání, slouží požitkářství a chtivosti.

¹⁵³ JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*, ref. 40, s. 36.

¹⁵⁴ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 79.

¹⁵⁵ WEST, Christopher, ref. 1, s. 99.

Zdání svobody klame, člověk se stává sám sobě otrokem. Kuby to vystihuje slovy, jež jsou součástí názvu jejího autorského díla: „*Ztrata slobody v meně slobody*.“¹⁵⁶

Předchozí vyjádření nám podává vyhodnocení morálně teologické. To však úzce souvisí s vyhodnocením sociálně pedagogickým. Neboť je více než zřejmé, že tyto jevy ovlivňují sociální politiku každého státu a ještě více jsou důsledkem výchovného působení. Právě výchovné působení bylo v několika předchozích generacích přesunuto z rodiny na výchovu institucionální. Pozice rodiny byla oslabena, stejně tak vzájemné vztahy jejích jednotlivých členů. Funkční rodina plnila tyto funkce: reprodukční, sociálně ekonomické, kulturně výchovné, sociálně psychologické a emocionální. Postupem času rodina ztrácí působení výchovné a její pozice je dále oslabována. Už není jedinou uznávanou formou svazku, není jediným institutem předávajícím život, není nosným pilířem sociálního zázemí pro své členy. Co tedy zbylo z funkcí, které má rodina plnit? Snad funkce emocionální. Ale i ta se jeví velmi narušena. Jejím důsledkem je nárůst dětských psychických poruch. Ženy tráví minimum času na rodičovské dovolené a vracejí se do zaměstnání z obavy ztráty pracovní pozice. Rodiče ve snaze zajistit materiálně náročné zázemí rodiny, nevěnují dětem čas, který by byl potřebný pro jejich zdravý a správný vývoj. Své rodičovské kompetence tak i v této oblasti přenášejí na jiné osoby či instituce. Jako příklad uvádím odkládání dětí do dětských koutků v obchodech po celou pracovní dobu rodiče. Důvodem je neumístění dítěte v jeslích či ve školce. V současné době se uvažuje o návrhu zákona, který by měl obsahovat právo dítěte na místo v jeslích či školce. Jedná se však o správné řešení tohoto problému? Neměl by stát spíše usilovat o to, aby se žena po dobu mateřské dovolené mohla řádně věnovat výchově dětí? Je snad vysoký životní standard víc než dětský úsměv a pohazení? Z předchozích otázek vyplývá, jak hodně se změnila nejen morálka, ale zároveň hodnoty naší společnosti.

Stejně jako církev ze svého učitelského úřadu působí na své stoupence, měl by i stát ovlivňovat vývoj ve společnosti právě působením sociálních pedagogů. Otázkou však zůstává společenská etika a morálka. Jestliže trvalo téměř dvě století postupné uvolňování morálních a etických hodnot, zřejmě ještě déle potrvá navrácení se k těmto hodnotám, bez nichž je celospolečenská kultura negativně ovlivněna.

¹⁵⁶ KUBY, Gabriele, ref. 13, s. 3.

4.1 Vyhodnocení stanovených hypotéz

V diplomové práci jsem si stanovila pracovní hypotézy, které jsem se studiem literatury a dokumentů snažila potvrdit nebo vyvrátit. Při jejich vyhodnocení jsem dospěla k následujícím závěrům.

Křesťanské církve se liší ve věrouce a liturgii. Předmětem zkoumání bylo, zda mají rozdílný náhled na pojem sexuality a tělesnosti člověka, zda zastávají společné stanovisko např. v otázce panictví, rozvodů, manželství na zkoušku, antikoncepce, potratů, zmrazování embryí, umělého oplodňování a homosexuality, zda ovlivňuje jejich učení v této oblasti tlak soudobého světa. Základní předpokladem pro stanovení hypotézy byla otázka, zda existuje shoda církví v základních etických otázkách týkajících se tělesnosti a sexuality.

Hypotéza H1: Křesťanské církve se shodují v základních etických a morálních principech důstojnosti lidského života.

Aby mohlo dojít k potvrzení nebo vyvrácení této hypotézy, bylo nutné pro výzkum stanovit parametry základních etických a morálních principů důstojnosti lidského života. Pro tuto práci jsem vybrala následující parametry: soužití muže a ženy bez uzavřeného sňatku, jiná alternativní soužití suplující rodinu jako celospolečenský problém, rozvodovost manželství, potraty, homosexualita, gender ideologie, reakce církve na tlak světské společnosti.

Tyto parametry byly zpracovány formou písemných otázek. Otázky byly položeny zástupcům pěti různých křesťanských církví. Tyto církve mají v naší společnosti největší zastoupení. Jedná se o tyto církve: Římskokatolická církev, Českobratrská církev evangelická, Církev adventistů sedmého dne, Církev bratrská a Církev apoštolská. Od původního záměru polostrukturovaného rozhovoru jsem upustila a to z důvodu, aby respondent nebyl v časové tísní pro zodpovězení dotazů. K osobní spolupráci došlo pouze u tří respondentů, z nichž u jednoho jsem byla odkázána na oficiální vyjádření církve. U dalších dvou respondentů nedošlo k fázi odpovědi, proto jsem využila dostupná oficiální stanoviska oslovených církví související s obsahem dotazů.

Na základě provedeného výzkumu, který je doložen v kapitole 3.3 a dále na základě studia literatury a dostupných dokumentů lze konstatovat, že hypotéza H1 se potvrdila. Toto tvrzení se zároveň opírá a oficiální stanoviska církví.

Z historického pohledu jsme svědky neustálé proměny společnosti. V průběhu dějin se měnil i morální a etický přístup k lidským hodnotám. Nejvíce změn proběhlo v posledních dvou stoletích a v současné době jsou změny tak rychlé, že se mění i v průběhu jedné lidské generace. Zda se tyto změny dotýkají i postoje katolické církve k otázce důstojnosti lidského života bylo předmětem stanovení další hypotézy.

Hypotéza H2: Katolická církev zachovává neměnný postoj k důstojnosti lidského života.

Kapitola 2.1 a 2.2 pojednává o učení prvotní církve a učení katolické církve dnes. Dává odpověď na to, jakým etickým problémům čelila církev v minulosti a jaké etické a morální otázky řeší církev dnes. Z nastudované literatury je zřejmé, že církev se potýká po celá staletí se stejnými etickými a morálními otázkami. Je však zřejmé, že za poslední dvě století významně upadá vliv církve v této oblasti a odklonem od katolických morálních hodnot je zasažena široká veřejnost. Proto je zřejmý silící tlak na změnu postoje církve v otázkách dotýkajících se důstojnosti počátku a konce lidského života. Učení tedy nepodléhá světskému tlaku, i když v mnoha otázkách dochází v samotných církevních kruzích k diskusím. Katolická církev během svého působení vydala množství katechismů, z nichž některé jsem měla možnost porovnat. K posouzení názorové rozdílnosti v učení současných křesťanských církví slouží v praktické části otázky zodpovězené představiteli oslovených církví.

Studiem papežských encyklik, katolického katechismu a jiné k tématu se vztahující literatury jsem dospěla k závěru, že hypotéza H2 se potvrdila.

Argumentace pro pojetí křesťanského přístupu a proti němu je obsahem kapitoly 3.1 a 3.2. Obhajoba morálních a etických hodnot patří k základním křesťanským pilířům a vychází z tisícileté tradice. Druhá strana, která se snaží tato morální učení vyvracet, se opírá o teoretické znalosti a nové ideologie, které se snaží hranice etiky a morálky posunovat a relativizovat. V této oblasti dochází k názorovým střetům. Hledání kompromisů je zřejmě nemožné s ohledem na tradiční neměnné učení církve a neochotu dnešní společnosti respektovat Boží přikázání. Tento názorový střet vede ke stanovení další hypotézy.

Hypotéza H3: Morálka a etika je určována vědeckým poznáním.

Vědecké poznání předpokládá verifikaci potvrzené hypotézy. Přestože věda dokáže v dnešní době vysvětlit spoustu jevů, především v oblasti morální a etické je verifikace obtížná.

Hypotéza H3 se nepotvrdila, morálku a etiku lze vědeckým poznáním do značné míry ovlivnit, určována je však z hlediska historického tradičním učením a dlouhodobým vývojem kultury.

Sociálně-pedagogickému vyhodnocení etických důsledků nekřesťanského pojetí tělesnosti a sexuality je věnována kapitola 4. Tato kapitola poskytuje pohled na budoucnost, vývoj a důsledky, které jiné pojetí než křesťanské, může mít pro celou společnost. Tisícileté křesťanské kořeny se snaží vyvrátit necelých dvě stě let trvající snaha, která začala francouzskou revolucí. Tato snaha usiluje o odstranění Božích zákonů ze života lidí. Moderní humanismus dosáhl velkolepých výsledků v podobě rozvoje lidských svobod, právní a sociální ochrany jednotlivců, pokroků lékařství i dalších věd. To dodává člověku pocit velikosti a Boží zákony ve svém životě odsouvá, ba téměř vytěšňuje. Postupně bourá morální zábrany a normou se stává to, co do té doby bylo nepřijatelné, odsuzované. Dochází k převrácení morálních a etických hodnot. Nekončící sexuální revoluce vede k útoku a rozpadu základní buňky každé společnosti – rodiny. Rodina a její funkce, a tím i její význam pro společnost, byla pevně zakotvena právě v Božích zákonech. To vede ke stanovení následující hypotézy.

Hypotéza H4: Křesťanské pojetí sexuality a tělesnosti je základem zdravé společnosti.

V průběhu historického vývoje se měnila společenská zřízení a současně s nimi se měnily i zákonné normy. V této souvislosti je na místě připomenout, že v průběhu střídání společenských zřízení nebyl téměř nikdy opomíjen vliv katolické církve na kulturnost a vzdělanost národů. Po celá staletí byly ctěny etika a morálka. S příchodem demokracie přišla i svoboda. Ta však, je-li nesprávně pochopena, stejně jako špatně pochopená demokracie, vede k morálnímu úpadku společnosti. V současné době jsme svědky toho, že vliv církve na současné etické a morální otázky je téměř zanedbatelný. Z historie však víme, že každá společnost s uvolněnou morálkou spěla ke svému zániku. Pokrok a materialismus, pluralismus, relativizace a sobectví nahrazují uznávané ctnosti a přes všechna pozitiva ohrožují základ zdravé společnosti.

Hypotéza H4 se potvrdila na základě studia literatury a dokumentů. O důsledcích pro harmonický rozvoj společnosti pojednává kapitola 4.3 a potvrzuje, že křesťanské pojetí sexuality a tělesnosti je základem zdravé společnosti.

Závěr: vyhodnocení hlavního cíle diplomové práce:

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zdokumentování přístupu k tělesnosti a sexualitě z pohledu křesťanského myšlení. Této oblasti byla věnována teoretická část práce. Obecné křesťanské etické a morální hodnoty jsou ve svých základech shodné u všech oslovených křesťanských církví, což je zdokumentováno i vyhodnocením stanovených hypotéz. Tělesnost a sexualita se dotýká nejen jednotlivce, ale celé společnosti jak v minulosti, v současnosti, tak i v budoucnosti. Toto téma je tedy úzce spjato s budoucností kultury celé Evropy. Právě tělesnost a sexualita podléhají přílišnému zpolitizování a ovlivňují celospolečenský morální hodnotový systém. I křesťanské církve jsou pod tlakem současné společnosti. V jejich morálním a etickém přístupu k tělesnosti a sexualitě, až na drobné odchylky, panuje shoda. Ovšem i v křesťanských církvích jsou stále častěji jednotlivé oblasti související s touto tematikou předmětem diskusí. Skutečností je, že se názory světské společnosti ale i některých představitelů církví naprosto rozcházejí s tradičními morálními a etickými hodnotami.

4.2 Vliv na integritu osobnosti

Integrita osobnosti vyjadřuje celistvost autentických vlastností osobnosti a chování. Jinými slovy se nám snaží integritu osobnosti přiblížit pastor John Mac Artur: „...*když se každá část našeho života dotýká všech ostatních, nic není v rozporu ani v protikladu se zbytkem; pravda, které věříme, se stává vzorcem života.*“¹⁵⁷ V Bibli se setkáváme s chápáním lidské integrity v 15. žalmu. Žalmista se ptá Hospodina slovy: „*Hospodine, kdo smí pobývat v tvém stanu?*“¹⁵⁸ V tomto Davidově žalmu se dostává žalmistovi od Hospodina odpovědi aktuální až do dnešních dnů: „*Ten, kdo žije bezúhonně, ten, kdo*

¹⁵⁷ *Zápas o duši* [online časopis]. Dostupné z: <http://zod.reformace.cz/integrita-osobnosti-cislo-59> [cit. 2014-03-12]

¹⁵⁸ *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, ref. 18, Žalm 15, s. 457.

jedná spravedlivě, ten, kdo ze srdce zastává pravdu, nemá pomlouvačný jazyk, druhému nedělá nic zlého, na svého druhu nekydá hanu, pohrdá tím, kdo je hoden zavržení, váží si těch, kdo se bojí Hospodina, nemění, co odpřisáhl, byť i ke své škodě, nepůjčuje na lichvářský úrok, nedá se podplatit proti nevinnému. Ten, kdo takto jedná, nikdy se nezhroutí.“¹⁵⁹ Naprosto vyčerpávající definice lidské integrity, kterou lze jen těžce vyjádřit jinak, aby nepozbyla svého smyslu. Je mnoho faktorů, které na lidskou integritu působí. Mohou ji ovlivnit, ale i narušit. O možných nebezpečích hovoří papež Jan Pavel II. následujícími slovy: „*V některých proudech moderního myšlení se zdůrazňuje svoboda až k jejímu zabsolutizování, jako by byla zdrojem a původcem hodnot.*“¹⁶⁰ Hovoří o nebezpečí nesprávně pochopené svobody, což jsem uvedla v teoretické části práce. Dále upozorňuje na dnešní názor, že morální úsudek je založen zcela na soukromé úvaze: „*To spěje k tomu, že osobnímu svědomí je udělena výsada, aby samo a nezávisle určovalo měřítko pro dobro a zlo a podle toho i způsob chování. Takový názor zcela splývá s individualistickou etikou...Individualismus pak vyústí do popření samotného vědomí lidské přirozenosti.*“¹⁶¹ Individualismus je problémem dnešního člověka. O ztrátě vztahu k sobě samému hovoří ve své knize i Anselm Grün, současný německý katolický kněz: „*Mnoho lidí ztratilo vztah k sobě samým. Žijí jen tak ze dne na den. Fungují. Sami sebe však necítí. Nemají skutečný vztah ke svému tělu.*“¹⁶²

Doposud byly citovány především stanoviska největší církve u nás, církve katolické. To však neznamená, že jiné církve zůstávají k současné situaci lhostejné. Církev CASD to vyjádřila následujícím prohlášením: „*Pod vlivem vášně, která není korigována morálními a náboženskými principy, degenerují vztahy mezi pohlavími v hluboce znepokojující míře směrem k rozvolnění a zneužívání, jejichž výsledkem je zotročení. Za přispění mnohých filmů, televizních a rozhlasových pořadů, videoprogramů i publikací je svět směřován k novým hloubkám hanebnosti a mravní zkaženosti. Zhroucení rodinných vztahů přináší spolu se značným poškozením základní struktury společnosti další velká zla. Výsledky v podobě pokřivených životů dětí a mládeže jsou hrozivé a zároveň budící lítost; jejich*

¹⁵⁹ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona, ref. 18, Žalm 15, 1-5, str. 457 – 458.

¹⁶⁰ JAN PAVEL II., *Veritatis splendor*, ref. 25, s. 39.

¹⁶¹ JAN PAVEL II., *Veritatis splendor*, ref. 25, s. 40.

¹⁶² GRÜN, Anselm, ref. 21, s. 17.

účinky jsou nejen ničivé, ale i kumulativní.¹⁶³ Z tohoto vyjádření je zřejmá obava o integritu osobnosti, a tím i celé společnosti.

Integritě osobnosti se ve svém díle věnuje i Foucault a říká: „*Zdá se, že v rámci této kultivace sebe sama se vzestup lékařské péče přenesl do zcela specifické a velmi intenzivní formy pozornosti věnované tělu.*“¹⁶⁴ Vnímá tedy narušení lidské integrity zaměřené pouze jedním směrem, materiálním. Neopomíjí však důležitost úrovně duševní, když dále říká: „*Sexuální morálka i nadále a vždy vyžaduje, aby se subjekt podřídil jistému umění života, které vymezuje estetická i etická kritéria existence, ale toto umění se stále více dovolává univerzálních principů přírody či rozumu, jimž se stejným způsobem musí podrobit všichni bez ohledu na své postavení.*“¹⁶⁵ Práce na sobě samém vede k poznávání sebe sama, hledání pravdy čím člověk jest, co koná a co je schopen konat. Cílem tohoto poznání je podle Foucaulta definovat svrchovanou vládu jednotlivce nad sebou: „*...vztah k sobě nabývá nejen formy vlády, nýbrž i ničím nerušené radosti oproštěné od touhy.*“¹⁶⁶

I správné vnímání emancipace ženy je velmi důležité pro společnost. K tomuto se vyjádřil už v roce 1931 papež Pius XI. následujícími slovy: „*Tato falešná svoboda a nepřirozená rovnost s mužem zahubí ženu samu. Neboť, sestoupí-li žena s toho královského trůnu, na nějž byla vyvýšena Evangeliiem v rodině, upadne brzy ve staré otroctví (ne-li na oko, jistě ve skutečnosti) a stane se jako u pohanů, pouhým nástrojem mužovým.*“¹⁶⁷ K emancipaci rozhodně patří i tzv. právo ženy rozhodovat o početí dítěte. Nemám zde na mysli přirozené plánované rodičovství, ale využití antikoncepčních prostředků k zabránění početí a případné následné umělé přerušení těhotenství. Ondok ve své knize píše: „*Negativním rysem revolučního rozvoje kontraceptivních prostředků je přibývání neodpovědného sexu a depersonalizace lidské sexuality. Náhodný a odosobněný sex narušuje lidský smysl sexuality.*“¹⁶⁸

K této problematice lze připojit i citát německého filosofa Nietzscheho: „*Smyslnost je často překotnější než růst lásky, takže kořen zůstane slabý a lze jej snadno vytrhnout.*“¹⁶⁹

¹⁶³ <http://www.casd.cz>, ref. 50

¹⁶⁴ FOUCAULT, Michel, ref. 15, s. 77.

¹⁶⁵ FOUCAULT, Michel, ref. 15, s. 92.

¹⁶⁶ FOUCAULT, Michel, ref. 15, s. 92.

¹⁶⁷ PIUS XI., *Casti conubii*, ref. 29 s. 38.

¹⁶⁸ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 79.

¹⁶⁹ NIETZSCHE Friedrich, 1999, *Nesmrtelné myšlenky*, Praha: Aurora, 1999, s. 106. ISBN 80-85974-80-0

Je to jeden z mála citátů, ke kterému lze připojit následující: „Z moderního manželství se zřetelně ztratila všechna rozumnost: to však není námitka proti manželství, ale vůči modernosti.“¹⁷⁰ Většina jeho citátů však vyznívá v opačném duchu. Bouří se proti křesťanství zaměřenému negativně vůči rozkoši, která se jeví jako hříšná. Vyčítá křesťanství potlačování smyslnosti, vyjadřuje otevřeně pohrdání křesťanstvím i jeho učením. Zároveň máme možnost v následující citaci vnímat jeho bezmoc v boji proti křesťanství: „Naše víra ve vědu stále ještě spočívá na víře metafyzické – že i my, dnešní lidé poznání, my bezbožní a antimetafyzikové, bereme i svůj oheň ještě z požáru, jež zažehla víra stará tisíciletí, ona křesťanská víra, která byla i vírou Platónovou, že bůh je pravda, že pravda je božská...“¹⁷¹ Rozkoši však Nietzsche nechápe krátkodobé potěšení, nýbrž rozkoš pronikající nejhlubším nitrem člověka a má předchut' věčnosti a božskosti.

Varovný význam mají i slova Hildebranda: „Kdo chápe sexuální oblast jako výhradně biologickou realitu, ten zůstává slepým k tajemství, které jí vládne. ...Chápat sexuální sféru jen jako jednu z jiných pudových oblastí znamená relativizovat nemravnost nečistoty na pouhé porušení nějakého pozitivního příkazu.“¹⁷²

V současné době se veřejně vyjádřila k tématu útoku na rodinu, ale především na lidskou identitu Gabriele Kuby ve své knize *Globální sexuální revoluce*, o níž zde již bylo psáno. Upozorňuje na nebezpečí nové ideologie rodové rovnosti, která ničí pohlavní identitu muže a ženy a každou etickou normativnost sexuálního chování. Hned v úvodu její knihy čteme: „Znamená to rozlúčku s manželstvem a rodinou, kterou ešte Všeobecná deklarácia ľudských práv definovala jako ‚prirodzenú jednotku spoločnosti‘, ktorá má ‚nárok na ochranu zo strany spoločnosti a štátu‘. Znamená to stvorenie kultúry smrti, ktorá sa vďaka demografickej kríze nezadržateľne stáva skutočnosťou.“¹⁷³ Není první, kdo o kultuře smrti hovoří. Byl to právě papež Jan Pavel II., který na toto nebezpečí upozorňoval již mnohem dříve.

V současné době se tedy stále setkáváme s dalšími novými jevy, které nabourávají morální a etické hranice. Příkladem je patchworková rodina (sešívána – podle užívané technologie s textiliemi). Je to rodina v podstatě poskládaná, kdy jednoho biologického

¹⁷⁰ NIETZSCHE Friedrich, ref. 55, s. 109.

¹⁷¹ NIETZSCHE Friedrich, ref. 55, s. 31 – 32.

¹⁷² HILDEBRAND, von Ditrich., ref. 38, s. 11.

¹⁷³ KUBY, Gabriele, ref. 13, s. 16.

rodiče nahradí jiný. Ovšem to by byl ten nejjednodušší případ. Stát se může i to, že dítě má tři ‚otce‘, jak popisuje svůj příběh teprve třináctiletá Susanne Supheertová. Došlo k tomu tak, že její rodiče se rozvedli: „...muž konečně našel toho pravého partnera a vzápětí s ním uzavřel sňatek. Vdala se rovněž Susannina matka, také ona si vzala muže.“¹⁷⁴ Paradoxem bylo, že nadále všichni zůstali v jednom domě a nárokovali si její výchovu. Tento fakt poukazuje na snahy v Nizozemí, kde v současné době usilují o zrovnoprávnění a plnohodnotnost vztahu všech náhradních rodičů. Projde-li návrh zákona, může se stát, že dítě bude mít až čtyři rodiče zároveň.

Jako výsměch morálním a etickým hodnotám můžeme vnímat článek v časopise *Psychologie dnes*, který se věnuje otázce panenství u dívek. Přestože zmiňuje i pravou hodnotu panenství z pohledu věřících, nabízí na toto téma spíše komerční pohled. Může se jevit jako nemožné pohlížet na panenství jako na nový módní trend. Opak je však pravdou. Časopis uvádí evropské srovnání problematiky v této oblasti, ale především se věnuje jakémusi návratu k této ctnosti panenství. Ovšem nejedná se o návrat k mravním hodnotám a uvědomění si této ctnosti, ale o umělé navození panenství chirurgickým zákrokem, tzv. hymenoplastiku. V časopise se píše: „Velká móda je to především v Latinské Americe a ve Spojených státech – tam jde dokonce podle tvrzení časopisu *The Wall Street Journal* o nejrychleji se rozvíjející oblast odvětví estetické chirurgie.“¹⁷⁵ Jedná se o falešné navození lidské integrity, která je v rozporu s etickými a morálními hodnotami těch, kteří se snaží žít v čistotě. Dívky dnes běžně na internetu nabízí své panenství v dražbě. To je běžnější spíše v japonské kultuře. V zemích, kde převládalo dlouhá staletí křesťanství, je to něco neobvyklého. Ale na toto téma se můžeme dočíst v časopise *Psychologie dnes* následující náhled: „Cenné je jen to, co je vzácné a těžko dostupné. Zaplaví-li sociální síť nabídky nevinných dívek, cena jejich nevinnosti brzy klesne natolik, že takový obchod ztratí na zajímavosti.“¹⁷⁶

Na tuto ctnost čistoty nejvíce útočí egoismus a pýcha. Biskup Laun považuje čistotu za imunitní systém lásky, když říká: „Cudnost a stud jsou aktivní ochranou přírodního prostředí v oblasti intimity. Chrání vnitřní prostor lásky. Cudnost zabraňuje vášni, která se vymkla lásce a stud chrání před tím, stát se sám objektem touhy

¹⁷⁴ *KVĚTY* 6/2014, ročník XXIV. Praha 2014, s. 14.

¹⁷⁵ *Psychologie dnes* 2/2014, Praha: Portál, s.r.o. 2014, s. 16.

¹⁷⁶ *Psychologie dnes*, ref. 57, s. 17.

druhých.“¹⁷⁷ Jinými slovy se k tomuto tématu vyjadřuje Ambros, profesor teologie a katolický kněz, který komentuje integritu takto: „*Zakoušení toho, že je člověk ve své reflexi života doprovázen tím, kdo mu rozumí a kdo jej má rád, je pro něj rozhodující. Zde nacházíme realitu vztahu člověka a Boha otevřenou i pro postmoderního člověka. Stadium křesťanských tradic vede k poznání, že církev nejenom ‚vidí‘, ale i ‚předvídá‘, kam vývoj světa jde. Člověk nemůže být v těchto zkouškách ponechán jen sám sobě nebo útokům nerozlišitelných myšlenek. Musí být doprovázen důvěrným rozhovorem – tradicí, která v sobě nese nárok neomylnosti a moudrost společně.*“¹⁷⁸

Na integritu osobnosti jistě bude mít vliv i její případné „naprogramování“, tedy volba vlastností plánovaného dítěte. K realitě není daleko, nejedná se o myšlenku zcela novou (srovnej pokusy Josefa Mengeleho za II. světové války). Současná medicína však podobné pokusy provádí ‚humánním‘ způsobem a obecně jsou tyto pokusy přijímány ku prospěchu lidstva. Etický a morální problém však zůstává stejný.

Současný stav společnosti se dá charakterizovat slovy J. CH. Danielou, když v roce 1964 říká: „*Ne ateismus je problém zítřka, nýbrž nové pohanství, které se prosazuje. Ateismus je pouze přechodnou stanicí mezi včerejším pohanstvím venkovské kultury a zítřejším pohanstvím industrializované civilizace. Pohanství zítřka – to je základní náboženský problém moderního člověka. Církev musí najít odpověď na tento problém.*“¹⁷⁹

Integritu osobnosti narušuje i nadměrné vstupování státu do práv rodin, do práv sebeurčení jednotlivce v tomto světě. V severských státech jsou sice občané sociálně zajištěni státem, ale stát na základě tohoto zajištění má i větší práva nad občany. Dotýká se to především rodin. Stát se chová, jako by děti náležely státu. Zde se můžeme setkat s pojmem juvenilní justice, jež má chránit práva dětí a mládeže. Pravomoci rodičů jsou velmi okleštěné, spíše žádné. Tento sociální systém funguje i ve Velké Británii a často jsme svědky, že tato juvenilní justice hájí práva především dětí přistěhovalců. Mohli jsme se s tímto jevem setkat na příkladu slovenské rodiny, které se nakonec po neuvěřitelném

¹⁷⁷ LAUN, Andreas, ref. 42, s. 18.

¹⁷⁸ AMBROS, Pavel, 2008-2009, *Svoboda k alternativám*. Olomouc: Centa Aletti Refugium Velehrad-Roma, s. 10. ISBN 978-80-7412-017-6

¹⁷⁹ AMBROS, Pavel, ref. 58, str. 44 – 45.

boji s úřady a za příspěvní pomoci emigrantů a rodiny podařilo své děti dostat zpět. Je to jen jeden z mála šťastných konců, děti obvykle končí se změněnou identitou v nové rodině.

V naší republice je v současnosti systém zajišťován především na základě zákona č. 359/1999 Sb. (o sociálně-právní ochraně dětí). V roce 2011 spustilo Ministerstvo práce a sociálních věcí reformu systému, jejíž součástí byla i rozsáhlá novelizace tohoto zákona. Prezident Klaus označil zákon za „bezcitný a surový“ a svým vetem jej vrátil Poslanecké sněmovně (poté, co jej nejprve odmítl a vrátil Senát). Tato novela byla schválena jako zákon č. 401/2012 Sb. s účinností 1. 1. 2013. Důvodová zpráva se odvolává v definici problému takto: „...vysoký počet dětí umístěných v institucionální výchově. Podle údajů organizace Eurochild je ve státech Evropské unie v tomto typu péče umístěno cca 140 000 dětí. Česká republika se na tomto počtu podílí téměř 8 % (cca 11 000 dětí), ačkoliv její podíl na počtu obyvatel EU činí pouhá 2 %.“¹⁸⁰ Zároveň se odvolává na vysokou kriminalitu páchanou dětmi z institucionální péče. Problém má vyřešit raná pěstounská péče, která nahrazuje zrušené kojenecké ústavy. Na základě osobní zkušenosti musím konstatovat, že v ústavěch pracovali lidé fundovaní po stránce odborné, zatímco raná pěstounská péče řeší nezaměstnanost určitých lidí, kteří nevidí tuto práci jako poslání, ale jako výdělečnou činnost a vyřešení svých vlastních finančních problémů. Už kritéria výběru pěstounů pro pěstounskou péči poskytují příliš velkou benevolenci (např. věk do 65 let, vzdělání pedagogické, vychovatelské či zdravotní se nevyžaduje). Co je nejvíce zarážející, je přechodná doba, kdy především v nejujtějším věku dochází k navázání pouta s osobami o dítě pečujícími. Tato přechodná doba přímo předpokládá se nijak s dítětem nevázat, což je ke škodě především dítěti. Vnímám tento zákon jako pokračování implementace skandinávského modelu sociálního státu do našeho právního systému.

Integrita osobnosti je tedy ovlivňována mnoha faktory. Mezi ně patří už zmíněný individualismus, nesprávně pochopená svoboda, nekorigované vášně, přílišné materiální zaměření a velká pozornost věnovaná tělu, dále emancipace, antikoncepce, neodpovědný sex a gender ideologie, která ničí pohlavní identitu muže a ženy. Faktorů je však mnohem

¹⁸⁰Důvodová zpráva OSPOD, [online]. Dostupné z: http://www.google.cz/search?q=důvodová+zpráva+ospod&hl=cs&gbv=2&oq=důvodová+zpráva+ospod&gs_l=heirloom-serp.3...9940.32842.0.33701.37.18.0.9.9.4.125.1745.7j10.17.0....0...1ac.1.34.heirloom-serp..17.20.1183.jbGRQuEfbEE [cit. 2014-03-13]

více. Člověk je ovlivňován, ale zda podlehne, záleží na jeho vnitřní duchovní síle. A to je právě aspekt, který byl po staletí posilován tradičním morálním teologickým učením. V současné době plné neustálých změn čelí relativismu i tradiční hodnoty a morální teologie podléhá historicko-kritickému přístupu. Církev však přes všechny útoky a snahy zachovává svůj postoj v teologickém učení, morální a etické nauce nezměněný.

4.3 Důsledky pro harmonický rozvoj společnosti

O harmonický život ve společnosti usilovala snad každá společnost v celé historii. Aby mohlo toto úsilí být naplněno, musí v každé společnosti existovat nejen právní systém, který je mnohem mladší, ale především obecně uznávané morální a etické hodnoty. Význam těchto hodnot byl v historii mnohem větší, než bychom předpokládali. Tyto hodnoty byly natolik uznávané, že byly předchůdcem, pramenem pozdějšího právního systému, který doplnil nedostatečné sankce. Čím více se společnost odchyluje od morálních a etických hodnot, tím více se vytrácí ze společnosti duch harmonie.

O důsledcích pro harmonický rozvoj společnosti se dočteme v encyklice papeže Lva XIII. z roku 1880, který reaguje na rozpad rodin vlivem rozvodů následovně: „*A toto zlo se ještě zvětší, uváží-li se, že v budoucnu nebude žádná moc míti dosti síly, aby učinila přítrž rozvratu, povolivši jednou možnost rozvodů. Síla příkladů jest veliká, ale větší jest vášní. Tyto pobídky způsobí, že rozvodová horečka poroste stále více a zachvátí přemnohé lidi jako nemoc dotekem šířená.*“¹⁸¹ Podíváme-li se na stav současné společnosti, lze tato slova považovat za proročká. V 19. století se dostala sexualita do středu zájmu člověka, protože člověk ztratil smysl pro transcendenci. Důsledkem bylo, že sexualita se stala náhražkou náboženství. „*Člověk se osvobodil od pout rigidní morálky, ale nyní se dostal do osidel sexuality, od níž očekává své štěstí, ale nenalézá je, jak si je vysnil,*“¹⁸² konstatuje Grün.

V dnešní společnosti převládá pluralismus a relativismus. Na ten reaguje ve své encyklice *Veritatis splendor* Jan Pavel II.: „*Když v mnoha zemích padly ideologie – především marxismus – vynořuje se dnes neméně závažné nebezpečí popírání základních lidských práv člověka, když si státní správa přivlastňuje i náboženskou otázku, sídlící*

¹⁸¹ PIUS XI., *Casti connubii*, ref. 29, s. 48.

¹⁸² GRÜN, Anselm, ref. 21, s. 46.

v srdci každé lidské bytosti. Je to nebezpečí spojení demokracií s etickým relativismem, jež odebírá občanskému soužití každý spolehlivý morální opěrný bod a ještě radikálněji je zbavuje uznávání pravdy.¹⁸³ Tato slova jsou reakcí na současnou situaci a zároveň výzvou pro každého z nás.

V roce 1996 přijalo vedení Výboru pro bioetiku při Radě Evropy projekt ochrany lidských práv a důstojnosti člověka z hlediska aplikace biologie a medicíny. Je obtížné najít neutrální společné východisko pro legislativu, která by byla přijatelná pro rozličné světonázorové postoje: „...a tak se nakonec v demokratických systémech uplatňuje princip většiny a tedy politické hledisko.“¹⁸⁴ Tak se etickým problémem stal i pojem zdraví člověka. V roce 1958 Světová zdravotnická organizace WHO definuje zdraví jako „dobrý stav kompletního fyzického, mentálního a sociálního blaha“. Zdraví se tedy nedotýká pouze fyziologických funkcí organismu. Americká lékařská společnost v roce 1970 definovala pojem zdraví jako stav dobrého fyzického rozpoložení (well-being). V této definici vynechává vztah k celkovému stavu člověka a jeho sociální aspekt. Naopak bioetika vnímá člověka jako celek a snaží se stanovit základní bioetické principy:

1. Princip lidské důstojnosti osoby: „Všechna etická rozhodnutí, včetně těch, které se týkají péče o zdraví, musí uspokojovat vrozené i kulturní potřeby každé lidské osoby jakožto člena lidského společenství.“¹⁸⁵
2. Princip totality a integrity – lidská přirozenost je otevřený systém s hierarchií jednotlivých funkcí, integrita zahrnuje soulad všech těchto funkcí. Pastorální konstituce *Gaudium et spes* hovoří v 61. článku o „povinnosti každého člověka uchovat si pojem celistvosti lidské osoby, ve které vynikají hodnoty rozumu, vůle, svědomí a bratrství“.
3. Princip služebnosti a kreativity – vyjadřuje, že člověk nemá absolutní dominium nad přírodou, ale má ji chránit a uchovávat neporušenou. Ekologické krize ukazují na narušení vztahu člověka k přírodě.
4. Princip správného svědomí a informovaného souhlasu – týká se nepomýleného svědomí a svobodného poučeného souhlasu (dotýká se např. genové terapie, eutanazie, chirurgické změny pohlaví). „V morálně narušeném světě dochází k zmatení, nebo dokonce

¹⁸³ JAN PAVEL II., *Veritatis splendor*, ref. 25, s. 107.

¹⁸⁴ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 25.

¹⁸⁵ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 61.

k deformaci svědomí vlivem předsudků, konvencí a nekritického přejímání cizích názorů. Člověk má povinnost správně a objektivně formovat a vychovávat své svědomí, aby rozhodovalo podle objektivních, nikoli subjektivních norem. ¹⁸⁶

5. Princip profesionální komunikace – mezi lékařem a pacientem, povinnost naslouchat, věřit mu a říkat pravdu.

6. Princip společného dobra a subsidiarity – povinnost zajištění lékařské péče pro všechny, kteří ji nutně potřebují, zdravotní potřeby občanů (obecné dobro, lékařská péče by neměla být výsadou pouze bohatých).

7. Princip dvojího účinku: *„Za jistých podmínek lze připustit jednání, které může vést nepřímo k důsledku, který sám o sobě je negativní.* ¹⁸⁷

8. Princip legitimní kooperace – nežádoucí spolupráce na eticky nesprávném jednání. Materiální kooperace zahrnuje pasivní účast bez vnitřního souhlasu, formální kooperace zahrnuje souhlas spolupracujícího (je neetická).

9. Princip personalizace sexuality – sexualita je z tohoto hlediska aktivitou, v níž jsou osoby schopny dávat lásku a život. *„Aspekt personálního sjednocení v lásce propůjčuje sexualitě novou dimenzi, kterou se liší od sexuality jakožto výlučně biologického aktu u ostatní živé přírody.* ¹⁸⁸ Není to však jediné, co sexualita zahrnuje, plní mnohem více funkcí: *„...zahrnuje smyslové uspokojení, je tělesným výrazem osobního intimního spojení muže a ženy v lásce, je sociální nutností vzhledem k potomstvu, v křesťanském smyslu je symbolickým spojením muže a ženy. Nic z toho nesmí být vydáváno za jediný smysl sexuálního vztahu, má-li mít sexualita personální charakter a respektovat základní princip etiky o integritě osoby.* ¹⁸⁹

10. Princip růstu skrze utrpení – jeho základem je křesťanské pojetí nemoci a lidského utrpení, které může být podnětem k dalšímu pozitivnímu rozvoji a růstu osobnosti. Jiné utrpení však může být strastiplné, jež může mít i nebezpečí duchovní úhony.

V současnosti se setkáváme s liberálním přístupem legislativy v různých státech v otázce přímých potratů. Přílišná liberalizace však vede k trivializaci sexuálního chování, které postrádá příslušnou odpovědnost. Současný počet potratů je alarmující. *„B. Häring*

¹⁸⁶ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 65.

¹⁸⁷ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 68.

¹⁸⁸ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 70.

¹⁸⁹ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 70 – 71.

uvádí, že v Japonsku po legalizování potratů jich bylo provedeno 30 milionů.¹⁹⁰ Ostatně i v naší republice klesá plodnost žen, stoupá věk rodiček a mění se poměr dětí narozených v manželství a mimo něj. K etickým problémům souvisejícím s technologií umělého oplodnění patří problém prenatalní diagnózy a rovněž stanovení pohlaví plodu. Náznak nerovnováhy lidské populace je vidět v asijských státech (Indie, Pákistán, Čína a další), kde je upřednostňováno mužské pohlaví. Kdo se v Indii rozhodne pro porod dcery, žije v nebezpečí. V katolickém časopise Světlo se uvádí: „Podle indických studií mělo být v posledních 20 letech usmrceno 12 milionů děvčátek v tělech matek, protože jejich rodiny chtěly raději chlapce. Podle údajů OSN chybí tím dnes už 85 milionů dívek jenom v Indii a Číně.“¹⁹¹ Čína už se potýká s problémy politiky jednoho dítěte, která měla vést k postupnému vytlačení materiální chudoby národa. Už nese své ovoce, ovšem výsledek je jiný, než se očekávalo. Nejenže nedošlo k vytlačení chudoby materiální, ale především nastoupila chudoba duchovní, kterou papež Jan Pavel II. nazval kulturou smrti. Politika jednoho dítěte se v Číně uplatňovala od šedesátých let minulého století. V současné době téměř každý pátý mladý muž nemůže najít ženu – životní partnerku, protože se zároveň upřednostňovaly porody chlapců. Nedostatek žen je kompenzován obchodem se ženami a prostitutkami. Tato politika měla několik efektů – vznik generace ‚malých císařů‘ (rozmazlovaní jedináčci), převaha mužů nad ženami, zánik rodin (dětí jedináčků nebudou mít tety, strýce, sestřenice a bratrance a obvykle ani sourozence), stárnoucí společnost. Tyto skutečnosti začala zohledňovat současná čínská politika. Jedním z opatření je: „Aby se zamezilo potratům dívek, bylo zakázáno určovat (pomocí ultrazvuku) pohlaví nenarozených dětí.“¹⁹²

V dnešní době žijeme ve věku sobectví, kdy povyšování sebe sama je neoddělitelně propojené s evangeliem trhu a krade strukturu našich životů. Mezitím rodina jako instituce neustále slábne. To je názor vysokoškolské učitelky Sue Gerhardtové, která dále říká: „Žijeme v době, kdy velké změny v našem způsobu života jsou pravděpodobně nevyhnutelné.“¹⁹³ Gerhardtová vidí jádro problému v citově ochuzené kultuře, která je výsledkem desetiletí trvajících individualismu a konzervatismu. Přestože by se na první

¹⁹⁰ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 100.

¹⁹¹ SVĚTLO 15/XXI., Olomouc 2013, s. 11.

¹⁹² MILUJTE SE!, 22/2012, VI. ročník Praha 2012, s. 39.

¹⁹³ GERHARDTOVÁ, Sue, 2011, *Sobecká společnost*. Praha: Pavel Dobrovodský - BETA, s. 25. ISBN 978-80-7306-476-1

pohled mohlo zdát, že dílo Gerhardtové s tématem nesouvisí, opak je pravdou. Ve své knize sice hovoří především o narušených vztazích, o sobeckém individualismu, o společnosti, která ignoruje emocionální potřeby obyvatelstva, ale právě to úzce souvisí s výchovou v rodinách, s postavením ženy matky ve společnosti a nedostatkem empatie. Za vše hovoří její slova: „*Hodnoty lásky a péče, které ženy nesly ve prospěch celé společnosti v neklidné době industrializace, jsou v ohrožení a nastává možnost, že v postfeministickém období se bez dovolení vytratí.*“¹⁹⁴

Rut Kolínská, zakladatelka Mateřských center v naší republice, odhaluje jiné problémy současné společnosti týkající se vzájemných vztahů ve více generační rodině. V příspěvku pro Aktuálně.cz s názvem „*Rodina už není základ státu*“ k tomuto tématu říká: „*...děti ochuzené o prarodiče pak v dospělosti těžko přijímají svoji povinnost péče o rodiče.*“¹⁹⁵ To je velmi důležité vyhodnocení pro současnou společnost. Proto přichází s návrhem adopce prarodičů, jež umožní pocit potřebnosti ve stáří a zároveň posiluje mezigenerační vztahy a je ku prospěchu mladé rodině. Snaží se svou kampaní posílit povědomí o významu otce v rodině. Sama o tradiční rodině říká následující: „*...individualismus bez lidskosti ničí společnost. Vzdáváme-li se své lidskosti, pak se rodina stává nedostižnou metou. A vzdáme-li se cíle, nevíme, kam směřujeme. Ve ztrátě ideálu spatřuji zásadní problém. Model tradiční rodiny se nám vzdálil, proto jsme ji raději vytěsnili úplně.*“¹⁹⁶

Harmonický rozvoj společnosti narušuje hédonistický způsob života, jehož kořeny tkví v totální sexualizaci kultury a likvidaci církve a klasického státu. Německý sexuální revolucionář Wilhelm Reich sám říká: „*Sexuální proces společnosti bol vždy jadrom jej kultúrneho vývoja.*“¹⁹⁷ Ostatně i Sigmund Freud měl velký podíl na sexualizaci společnosti svým přínosem do hlubinné psychologie. Na ni postupně navazuje behaviorismus, který poskytuje zázemí sociálnímu inženýrství. Bernays to ve své knize *Propaganda* komentuje

¹⁹⁴ GERHARDOVÁ, Sue, ref. 62, s. 184.

¹⁹⁵ *Aktuálně.cz* [online zpráva]. Dostupné z: http://aktualne.centrum.cz/domaci/zivot-v-cesku/clanek.phtml?id=787235#utm_source=centrumHP&utm_medium=dynamicleadbox&utm_campaign=B&utm_term=position-1 [cit. 2014-01-29.]

¹⁹⁶ *Aktuálně.cz* [online zpráva], ref. 63.

¹⁹⁷ KUBY, Gabriele, ref. 13, s. 45.

následujícími slovy: „*Vedomá a inteligentná manipulácia organizovaných návykov a názorov je dôležitý prvok v demokratickej spoločnosti.*“¹⁹⁸

Sexualizace společnosti je jádrem gender ideologie, která usiluje o deregulaci sexuality. Opačný postoj zastává katolická církev, která obhajuje posvátnost života, manželství a rodiny. V roce 1968, tedy v době sexuální revoluce (která svým způsobem probíhá dodnes), vydal tehdejší papež Pavel VI. encykliku *Humanae vitae*, která hovoří o správné regulaci porodnosti. Zároveň papež upozornil na důsledky při oddělení sexuálního aktu od plození. Patří k nim nevěra a pokles mravnosti, ztráta úcty muže k ženě z důvodu žádostivosti a podpora antikoncepce vládami až formou nařízení. Sami dnes můžeme vidět, nakolik se jeho slova naplnila. Ani sami církevní představitelé se však neřídili touto encyklikou a mají podíl na současné morální devastaci společnosti. Dnes již církev reaguje na další jevy ve společnosti, které jsou proti křesťanské morálce a etice. Monsignor Tony Antrella se vyjadřuje o gender ideologii následujícími slovy: „*Nyní ještě nevidíme důsledky popírání odlišnosti pohlaví, ale za takových dvacet let to bude zřejmé: Půjde-li to takto dále, staneme se svědky velké krize identity a šíření psychických problémů.*“¹⁹⁹ Rovněž moskevský patriarchát vnímá politizování genderové ideologie a vyzývá k obraně tradičních hodnot rodiny. Opačný postoj k této ideologii zastává Seibezziová, městská poradkyně italských Benátek. Městská samospráva zakázala na formulářích používat pojmy otec - matka, které musí rodiče vyplnit do veřejně financované školky nebo pečovatelských služeb. Tento krok označila následovně: „*...velmi malý krok směrem k občanským právům všech.*“²⁰⁰ Prezident Konference biskupů Itálie však reagoval těmito slovy: „*...hrozí, že budeme převálcováni nejasným rovnostářstvím, které setře podstatu pohlavních a generačních rozdílů, čímž se vytratí možnost být otcem, matkou, synem nebo dcerou.*“²⁰¹ K tomuto kroku benátské městské samosprávy se negativně vyjádřili i jiní kardinálové a biskupové.

Harmonický rozvoj společnosti je tedy v ohrožení. Pouze návrat k tradičním morálním a etickým hodnotám je schopen navrátit do lidského života harmonii. Církev adventistů sedmého dne se k harmonickému rozvoji společnosti vyjadřuje následovně:

¹⁹⁸ KUBY, Gabriele, ref. 13, s. 53.

¹⁹⁹ SVĚTLO 29/XXI., Olomouc 2013, s. 10.

²⁰⁰ SVĚTLO 42/XXI., Olomouc 2013, s. 8.

²⁰¹ SVĚTLO 42/XXI., Olomouc 2013, s. 8.

„Zdraví a prosperita společnosti je přímo závislá na tom, jak se daří jejím základním složkám – rodinám. V dnešní době rodina prochází krizí, jakou pravděpodobně dosud nikdy nezaživala. Kritici společnosti odsuzují rozpad moderního rodinného života. Je napadán tradiční křesťanský koncept manželství mezi jednou ženou a jedním mužem.“²⁰²

Těmito slovy je vyjádřen pravý důvod rozpadu harmonického rozvoje společnosti. Nefunguje-li správně buňka, na organismu se to moc neprojeví. Nefungují-li však tisíce buněk, organismus vykazuje známky nemoci. Takto nemocnou vidím dnešní společnost.

4.4 Možná východiska

Hledat východisko z této situace nebude vůbec jednoduché. Návrat k tradičním morálním a etickým hodnotám, návrat k Bohu, nabízí katolická církev, papežská encyklika Jana Pavla II. o základech morálního učení nám nabízí východisko: „Proto jen taková morálka, která uznává stále a pro všechny platné mravní předpisy bez jakékoliv výjimky, může zaručit etický základ společenského soužití, jak národního, tak i mezinárodního.“²⁰³ Jan Pavel II. pokračuje: „Ztráta křesťanské víry, hrozící celým národům a společenstvím, která kdysi vynikala hlubokou vírou a křesťanským životem, přináší s sebou nejen ztrátu víry anebo vědomí jejího významu pro život, nýbrž nutně i úpadek anebo ztrátu mravního smyslu, což vzniká buď tím, že se rozplyne vědomí původnosti evangelní morálky, nebo tím, že se zakalí samy zásady a základní etické hodnoty.“²⁰⁴ Z tohoto důvodu vidí jako možnou cestu novou evangelizaci, která předkládá morální vzory. Jedná se o návrat k tradiční rodině. V papežské adhortaci Jana Pavla II. čteme: „Stvořitel všech věcí určil manželský svazek za původ a základ lidské společnosti. Proto je rodina první a životodárnou buňkou společnosti.“²⁰⁵ V rodině vyrůstají noví občané, v rodině získávají své osobnostní i společenské ctnosti. Proto současné pluralistické pojetí fungování rodiny předznamenává budoucí rozvoj společnosti. Je nepochopitelné, že současná společnost tyto důsledky ignoruje, ba naopak tím spíše je podporuje.

²⁰² Církev adventistů sedmého dne [online], ref. 50.

²⁰³ JAN PAVEL II., *Veritatis splendor*, ref. 25, s. 104.

²⁰⁴ JAN PAVEL II., *Veritatis splendor*, ref. 25, s. 111.

²⁰⁵ JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*, ref. 40, s. 49.

Papež Pavel VI. navrhuje východiska již v roce 1968, kdy docházelo k veřejným diskuzím na toto téma: „*Vládoucím činitelům, kteří jsou především odpovědní za blaho společnosti a mají možnost účinně podporovat mravnost, pravíme: nedopusťte, aby mravnost vašeho lidu stále klesala. Neschvalujte, aby se zákonitým způsobem do základní buňky společnosti, do rodiny, zaváděly praktiky odporující přirozenému a Božímu zákonu.*“²⁰⁶ Rovněž se obrací na vychovatele i komunikační prostředky, aby vydražďování smyslů, nevázaný způsob života i různé druhy pornografie neospravedlňovali scestným chápáním mravnosti požadavky uměleckými nebo vědeckými, naopak mají budit odpor všech lidí, jimž záleží na pokroku civilizace a ochraně nejvyšších hodnot lidského ducha. Nejen papežové se vyjadřují na toto téma. Ve své knize k tomu Ondok říká: „*Nikdy nebude existovat dokonalý prostředek antikoncepce, který by uspokojoval v každém ohledu: hygienickém, eugenickém, estetickém apod. Další velkou nevýhodou je to, že může být snadno zneužita. Může vést k depersonalizaci sexu, který by měl být výrazem osobních vztahů lásky a lidské blízkosti partnerů. Navíc má v současné době v sobě něco, co připomíná diskriminaci chudých a bohatých. Lidé v chudých zemích by se mohli stát oběťmi této technologie mocných.*“²⁰⁷ Již v minulosti jsme mohli být svědky zneužití násilné sterilizace příslušníků podřadné rasy za nacistického režimu v Německu. Ideologie využívala formu eugeniky, ve skutečnosti se jednalo o genocidu, která nemá v lidských dějinách obdoby.

Podle křesťanské etiky má člověk odpovědnost za svou integritu a nemůže se svým tělem zacházet libovolně. Papež Pavel VI. to vyjádřil ve své encyklice následujícími slovy: „*Je-li totiž někdy opravdu dovoleno trpět menší mravní zlo, aby nedošlo k zlu většímu, nebo aby bylo dosaženo většího dobra, není dovoleno ani z nejzávažnějších důvodů páchat zlo, aby z něho vzešlo něco dobrého, tj. činit předmětem pozitivního úkonu vůle něco, co je vnitřně nesprávné a proto nedůstojné lidské osoby, i když se to děje s úmyslem zachovat nebo podpořit dobro osobní, rodinné nebo sociální.*“²⁰⁸ V podobném duchu se vyjadřuje k tématu umělé regulace porodnosti i Hildebrand, když říká: „*Jestliže však poznáváme hříšnost umělé regulace porodnosti, musíme ji též jednoznačně odmítnout jako údajně správný prostředek proti hrozícímu zlu – ať už se jedná o zlo ohrožující jedince nebo o zlo*

²⁰⁶ PAVEL VI., *Humanae vitae*, ref. 30, s.12.

²⁰⁷ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 82.

²⁰⁸ PAVEL VI., *Humanae vitae*, ref. 30, s. 8.

obecného přelidnění. Žádné zlo na světě, ani kdyby bylo jakkoliv veliké, neopravňuje nás použít hříšného prostředku k jeho odstranění. ²⁰⁹

Teologie těla Jana Pavla II. je víc než jen soubor úvah o sexu a manželské lásce, její správné pochopení je v podstatě východiskem v naší mravně pluralitní společnosti: „*To, jak chápeme a vyjadřujeme naši sexualitu, poukazuje na naše nejhlubší přesvědčení o tom, kdo jsme my, kdo je Bůh, jaký je smysl lidského života, uspořádání společnosti, a dokonce uspořádání vesmíru.*“ ²¹⁰

Kuby, zabývající se příčinami i důsledky sexuální revoluce, nabízí jako východisko ukončit státní sexualizaci dětí, která se různými formami praktikuje ve výchově dětí již od mateřských škol. Vidí pro to hned několik důvodů:

- deregulace sexuality vede ke kulturnímu úpadku,
- ničí rodinu jako nejlepší místo na výchovu dětí,
- předčasná sexualizace dětí vede ke ztrátě dětství a podkopává rodičovskou autoritu, rovněž napomáhá fixaci narcistické sexuality,
- prosazování gender mainstreaming vede k poruchám osobnosti,
- podněcování ke coming out v období adolescence vede k častějším sebevraždám (výzkum Gary Remafedi) a neznalosti rizik homosexuálního chování,
- přijetí rozpadlých rodin jako normy a prosazování státní výchovy vede k větší závislosti na sociálních dávkách,
- demografická krize jako důsledek oddělení sexuality od plodnosti.

Nejsou to snad dostatečné důvody pro nabízené východisko? Je však více než zřejmé, že není společensko-politický zájem takové důvody akceptovat.

I Gerhardtová hledá východisko z lidského egoismu: „*Místo abychom se uchýlovali ke starým a známým morálním návodům, lepším výchozím bodem by bylo nejdřív dokonale porozumět, jak a proč sobectví vzniká. Zaměříme-li se jak na společenský, tak na rodinný kontext, použijeme-li veškeré současné poznatky, které máme k dispozici v různých vědních oborech, jako je historie, neurovědy, sociologie a psychologie, můžeme se dobrat něčeho*

²⁰⁹ HILDEBRAND, von Ditrich, ref. 38, s. 42.

²¹⁰ WEST, Christopher, ref. 1, s. 10.

nového.²¹¹ Domnívá se tedy, že existuje jiné řešení, než posilování tradiční rodiny a ve své knize chce nabídnout nová východiska pro dnešní společnost. V závěru své knihy však nejmenuje žádné nové možnosti. Ideál se příliš nepodařilo naplnit v knize a ani v jejím osobním životě. Přestože sama pocházela z tradiční rodiny, cítila se výchovou rodičů ochuzená. Sama je dnes rozvedená a domnívá se, že pro emocionální zdraví dětí není důležitá konkrétní forma rodinného života, ale především: „*aby dítě mělo trvalý vztah aspoň s jednou milující, přístupnou osobou, která naslouchá a stará se.*“²¹² Závěr své knihy tak přizpůsobila své životní situaci, nenavrhuje žádné konkrétní kroky, pouze obecně známé teze, které již dávno byly popsány právě tradičními, křesťansky založenými autory.

Jasně východisko viděl už papež Lev XIII. v roce 1880 ve své encyklice *Arcanum divinae sapientiae*. Na jeho slova je odkazováno v jiné encyklice: „...*Ježíš Kristus, zakladatel Církve, chtěl, aby svatá moc byla odlišná od moci státní, a aby každá měla volnost v plnění svých úkolů, ale s tou podmínkou, že jest k dobru obou, a že jest velice důležité pro všechny lidi, aby vládl mezi nimi soulad a svornost. Postupuje-li autorita státní přátelsky s Církví, získají tím nemírně obě dvě. Roste totiž důstojnost jedné a pod vůdcovstvím náboženství nebude nikdy nespravedlivé vlády.*“²¹³

Snad nejstarší východisko nám nabízí Lü Bu We, čínský filosof, jenž žil v době 300 – 236 před Kristem: „*Je-li v pořádku rodina, bude v pořádku i stát. Je-li v pořádku stát, bude žít v míru celé velké lidské společenství.*“²¹⁴

²¹¹ GERHARDOVÁ, Sue, ref. 62, s. 20.

²¹² GERHARDOVÁ, Sue, ref. 62, s. 268.

²¹³ PIUS XI., *Casti conubii*, ref. 29 s. 64.

²¹⁴ MILUJTE SE! 23/2012, VI. ročník, Praha 2012, s. 55.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce si nečiní nárok být historickým souborem dat ani odborným pojednáním. Jejím cílem bylo zprostředkovat a přiblížit laikovi pohled křesťanského myšlení v kontextu s pojmy tělesnost a sexualita.

V této práci jsem se pokusila o průřez díly autorů ať už z řad církevních představitelů, morálních teologů, sociologů, psychologů, filosofů a jiných odborníků, ale i spisovatelů, jež poskytují laický pohled na toto téma, a tato problematika je nenechává lhostejnými. Při studiu této literatury jsem si uvědomila velikost a aktuálnost zadání práce, neboť nás přivádí k poznání toho, kdo vlastně má právo vymezovat mantinely pro chování člověka v tomto světě. Na jedné straně vyniká autorita Boha Stvořitele, strana druhá staví do této role člověka. Ta první vychází z tisícileté tradice, které se dařilo po celou dobu uchovávat v povědomí člověka respekt vůči Bohu, ta druhá trvá necelá dvě století a nese sebou nikdy nekončící změny. Tím člověk ztrácí nejen pevné dosud platné morální hranice, ale i půdu pod nohama. To dotvrzuje i autor *Bioetiky* Ondok následujícím výrokem: „*Církev ochraňuje člověka před excesy jeho vlastní moci tím, že mu připomíná důvody jeho důstojnosti. Jenom tímto způsobem lze zajistit budoucím lidem možnosti důstojného života a lásky.*“²¹⁵ Člověk je vydán napospas sám sobě a tato nejistota různorodosti lidského morálního chování bez hranic se odráží v celospolečenském dění.

Současná společnost však není v řádu dějin první, která se od tradičních hodnot odklání. Z řádu dějin však vidíme i to, kam tyto společnosti dospěly, ale zároveň i to, co vedlo k následné obnově. Je to vždy návrat k Bohu, který přináší řád a pokoj do lidských životů. Neslibuje materiální zajištění ani ráj na zemi, ale hodnoty, které jsou v lidském životě mnohem vyšší.

Jistě se mi v této práci nepovedlo vše tak, jak bylo původně zamýšleno. Především se jedná o součinnost představitelů jednotlivých církví. O to víc si vážím těch, kteří byli ochotni se mnou spolupracovat a přispěli tak k objektivnímu náhledu na toto téma. Dále objektivnímu náhledu přispívá citace z literatury, která byla nosným pilířem této práce. Literatura, kterou jsem v souvislosti s tématem nastudovala je však pouhým zlomkem toho, co bylo na toto téma napsáno.

²¹⁵ ONDOK, Josef Petr, ref. 28, s. 203.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] WEST, Christopher, 2006. *Teologie těla pro začátečníky*. Stručný úvod do sexuální revoluce Jana Pavla II. Praha: Paulínky, stran 143. ISBN 80-86949-18-4
- [2] *Levret.cz* [online publikace, časopisy]. Dostupné z: <http://www.levret.cz/publikace/casopisy/mb/2005-8/?pdf=74> [cit. 2014-02-27]
- [3] *Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě* [online]. Dostupné z: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_cs.html [cit. 2014-03-04]
- [4] ANZENBACHER, Arno, 2004. *Křesťanská sociální etika. Úvod a principy*. Brno: CDK, stran 254. ISBN 80-7325-030-6.
- [5] *Portál pro zážitkovou pedagogiku*. [online]. Dostupné z: <http://www.gymnasion.org/archive/article/telesnost-smyslnost> [cit. 2014-02-27]
- [6] *Wikipedie* [online otevřená encyklopedie]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Sexualita> [cit. 2014-02-27]
- [7] *Víra na internetu* [online]. Dostupné z: <http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/Sexualita.html> [cit. 2014-02-27]
- [8] *Katechismus katolické církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2001, stran 793. ISBN 80-7192-488-1.
- [9] FRÖHLICH, Roland, 2008. *Dva tisíce let dějin církve*. Praha: Vyšehrad, spol. s r. o., stran 303. ISBN 978-80-7021-964-5
- [10] *MILUJTE SE!*, časopis pro novou evangelizaci, 28/2014, VIII. ročník, Praha: Res Claritatis
- [11] WOODS, Thomas E., 2008. *Jak katolická církev budovala západní civilizaci*. Praha: Res Claritatis, stran 206. ISBN 978-80-904143-0-3
- [12] FOUCAULT, Michel, 1999. *Dějiny sexuality I, Vůle k vědění*. Praha: Herrmann & synové, stran 189. ISBN 80-238-5090-3
- [13] KUBY, Gabriele, 2013. *Globálna sexuálna revolúcia*. Bratislava: Lúč, stran 416. ISBN 978-80-7114-922-4

- [14] FOUCAULT, Michel, 2003. *Dějiny sexuality II, Užívání slasti*. Praha: Herrmann & synové, stran 338. ISBN 80-239-1187-2
- [15] FOUCAULT, Michel, 2003. *Dějiny sexuality III, Péče o sebe*. Praha: Herrmann & synové, stran 326. ISBN 80-239-1186-4
- [16] *Novinky.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/192346-radim-uzel-mame-za-sebou-tri-sexualni-revoluce.html> [cit. 2014-02-17].
- [17] *iDNES.cz* [online zprávy]. Dostupné z: http://xman.idnes.cz/sexualni-revoluce-03x-/xman-styl.aspx?c=A120625_131255_xman-styl_fro [cit. 2014-02-17]
- [18] *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Praha: Česká katolická charita, 1987, stran 1007 a 283.
- [19] AKVINSKÝ, Tomáš, 2010. *Otázky o svědomí*. 1. vydání Praha: Krystal OP, stran 229. ISBN 978-80-87183-19-9
- [20] AKVINSKÝ, Tomáš, 2005. *O lásce, výběr otázek z Teologické sumy*. Praha: Krystal OP, stran 247. ISBN 80-85929-71-6
- [21] GRÜN, Anselm, 2011. *Co živi lásku*. Praha: Portál, stran 134, ISBN 978-80-262-0015-4
- [22] SCHWARTZ, Marco, 2002. *Láska v Bibli*. 1. vydání Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar, stran 256. ISBN 80-7202-960-6
- [23] REDEMPTORISTÉ, 1910. *Katolická misionární knížka*, Praha: Cyrilo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba, stran 459
- [24] WEBER, Helmut, 1998. *Všeobecná morální teologie*. Praha: Vyšehrad, stran 366. ISBN 80-7021-292-6
- [25] Jan Pavel II., 1994. *Veritatis splendor*. Encyklika Jana Pavla II. o základech morálního učení církve. Praha: Zvon, stran 131. ISBN 80-7113-114-8
- [26] Jan Pavel II., 2005. *Teologie těla*. Katecheze Jana Pavla II. o lidské lásce podle Božího plánu. Praha: Paulínky, stran 59. ISBN 80-86025-99-3
- [27] *MILUJTE SE!*, časopis pro novou evangelizaci, 23/2012, VI. ročník, Praha: Res Claritatis,
- [28] ONDOK, Josef Petr, 2005. *Bioetika, biotechnologie a biomedicína*.

1. vydání Praha: Triton, stran 214. ISBN 80-7254-486-1

[29] PIUS XI., 1931. *Casti conubii – Encyklika J. Sv. papeže Pia XI. O manželství a rodině*. Nákladem spolku „Halěř sv. Vojtěcha“, Praha, stran 67

[30] PAVEL VI., 1968. *Humanae vitae*, Encyklika papeže Pavla VI. o správném řádu předávání lidského života. Vydává: Liturgická komise pastorační rady, stran 18.

[31] TOMÁŠEK, František, 1968. *Katolický katechismus*.

Praha: Česká katolická charita, stran 149.

[32] Jan Pavel II., 1991. *Laborem exercens - O lidské práci*. Praha: Zvon, stran 70.

ISBN 80 – 7113-007-9

[33] ANGE, Daniel, 1995. *Homosexuální*, 1. vydání Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, stran 63. ISBN 80-7192-049-5

[34] *Apoštolská církev* [online]. Dostupné z: <http://www.apostolskacirkev.cz/zdroje/knihovnaclanku/temata-doby/64homosexualita/125-homosexualita-stanovisko-americkych-assemblies-of-god> [cit. 2014-03-02]

[35] HELMINIAK, Daniel A., 2007. *Co vlastně Bible říká o homosexualitě?*

Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), stran 131,

ISBN 978-80-7325-122-2

[36] *Společenství čistých srdcí* [online]. Dostupné z: <http://www.spolcs.cz/>

[cit. 2014-03-04]

[37] *MILUJTE SE!*, časopis pro novou evangelizaci, 10/2009, III. ročník, Praha: Res Claritatis,

[38] HILDEBRAND, Ditrich von, 1999. *25 let „Humanae vitae“ jako znamení odporu*.

Olomouc: Marice cyrilometodějská, stran 55. ISBN 80-7266-013-6

[39] *Katolický katechismus - Život z víry*.

Praha: Česká katolická charita, 1984, stran 207

[40] Jan Pavel II., 1992. *Familiaris consortio*. Apoštolská abortace Jana Pavla II. o úkolech křesťanské rodiny v současném světě. Praha: Zvon, ISBN 80-7113-161-X

- [41] LAUN, Andreas, 2003. *Homosexualita z katolického pohledu*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, stran 334. ISBN 80-7266-138-8.
- [42] LAUN, Andreas, 1996. *Láska a partnerství z pohledu katolické církve*. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o., stran 78.
- [43] *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. Dostupné z:
<http://www.csfd.cz/film/324725-love-is-all-you-need/> [cit. 2014-02-28]
- [44] FREUD, Sigmund, 1969. *Přednášky k úvodu do psychoanalýzy*.
Praha: Avicenum.
- [45] DAWKINS, Richard, 2009. *Boží blud*.
Praha: Academia, stran 477. ISBN 978-80-200-1698-0
- [46] *SVĚTLO 32/XXI.*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2013
- [47] VOKOUN, Jaroslav, 2009. *Postkritický proud v současné angloamerické teologii*.
Praha: Vyšehrad, stran 304. ISBN 978-80-7021-987-4
- [48] *Křesťanství v Česku* [online Otevřená encyklopedie]. Dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Křesťanství_v_Česku [cit. 2014-03-19]
- [49] *Církev bratrská* [online]. Dostupné z: <https://portal.cb.cz/slozka/stanoviska>
[cit. 2014-02-28]
- [50] *Církev adventistů sedmého dne* [online]. Dostupné : <http://www.casd.cz/index.php?ID=5086> [cit. 2014-02-28]
- [51] *Jogjakartské principy* [online Dialógy v EÚ]. Dostupné z: http://www.vlada.gov.sk/data/att/1829_subor.pdf [cit. 2014-03-12]
- [52] *Všeobecná deklarace lidských práv* [online Dokumenty OSN]. Dostupné z:
<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf> [cit. 2014-19-03]
- [53] *Evropská úmluva o ochraně lidských práv* [online]. Dostupné z:
http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf [cit. 2014-19-03]
- [54] *Zápas o duši* [online časopis]. Dostupné z: <http://zod.reformace.cz/integrita-osobnosti-cislo-59> [cit. 2014-03-12]
- [55] NIETZSCHE, Friedrich, 1999. *Nesmrtelné myšlenky*.
Praha: Aurora, stran 165. ISBN 80-85974-80-0

- [56] *KVĚTY*, 6/2014, ročník XXIV, Praha 2014. stran 66.
- [57] *PSYCHOLOGIE DNES* 2/2014, Praha: Portál, s.r.o.
- [58] AMBROS, Pavel, 2008 – 2009. *Svoboda k alternativám. Kontinuita a diskontinuita křesťanských tradic*. Olomouc: Centa Aletti Refugium Velehrad-Roma s.r.o., stran 854. ISBN 978-80-7412-017-6.
- [59] *Důvodová zpráva OSPOSD* [online Kompletní důvodová zpráva k zákonu 359-99 OSPOD ke stažení]. Dostupné z: http://www.google.cz/search?q=důvodová+zpráva+ospod&hl=cs&gbv=2&oq=důvodová+zpráva+ospod&gs_l=heirloom-serp.3...9940.32842.0.33701.37.18.0.9.9.4.125.1745.7j10.17.0....0...1ac.1.34.heirloom-serp..17.20.1183.jbGRQuEfbEE [cit. 2014-03-13]
- [60] *SVĚTLO* 15/XXI., Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2013
- [61] *MILUJTE SE!*, časopis pro novou evangelizaci, 22/2012, VI. ročník, Praha: Res Claritatis,
- [62] GERHARDOVÁ, Sue, 2011. *Sobecká společnost*
Praha: Pavel Dobrovodský – BETA s.r.o., stran 331. ISBN 978-80-7306-476-1
- [63] *Aktuálně.cz* [online zprávy]. Dostupné z: http://aktualne.centrum.cz/domaci/zivot-v-cesku/clanek.phtml?id=787235#utm_source=centrumHP&utm_medium=dynamicleadbox&utm_campaign=B&utm_term=position-1 [cit. 2014-01-29.]
- [64] *Elektronická učebnica pedagogického výskumu* [online E-učebnica]. Dostupné z: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk> [cit. 2012-11-26]

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AC	Apoštolská církev
Atd.	a tak dále
Bl.	Blahoslavená
CB	Církev bratrská
CDK	Centrum pro studium demokracie a kultury
CIC	Codex Iuris Canonici
CSAD	Církev adventistů sedmého dne
ČCE	Českobratrská církev evangelická
ČEP	Český ekumenický překlad
Čl.	článek
ČR	Česká republika
Ef.	Efezským
Ga.	Galat'anům
Gn.	Genesis
IVF	In Vitro Fertilizace
Jr.	Junior
Lv.	Leviticus
Mal.	Malachiáš
Mt.	Matouš
Např.	například
OSN	Organizace spojených národů
R.	rok
RU-486	Mifepriston – syntetický steroid jako abortivum
Ř.	Římanům
ŘKC	Římskokatolická církev
Srov.	srovnej

Stl. n. l. Století našeho letopočt

Str. strana

SÚKL Státní úřad pro kontrolu léčiv

Sv. svatý

TF JU Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

Tj. to je

Tzv. takzvaný

USA Spojené státy americké

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dokument s dotazy

PŘÍLOHA P I: DOKUMENT S DOTAZY

Tento dokument bude součástí diplomové práce na téma: Pojetí tělesnosti a sexuality v křesťanském myšlení.

Je možné zachovat anonymitu s odkazem na vyjádření představitele církve. Lze použít odkazy na dokumenty či literaturu, o které se v dané oblasti církev opírá.

Otázky mají konkrétní charakter. Mohou budít zdání, že jsou vytrženy z kontextu problematiky. Jejich obsah však úzce souvisí s daným tématem, které je zpracováváno komplexně.

1. Jak pohlíží církev na společný život muže a ženy bez uzavřeného sňatku?
2. Vnímá církev soužití „na hromádce“ či jiné alternativy soužití jako problém s celospolečenskými důsledky?
3. Je rozvod církevního manželství v církvi povolen? Pokud ano, na základě jakých dokumentů?
4. Jaké stanovisko zaujímá církev k problematice potratů?
5. Jak je vnímána homosexualita z pohledu církve?
6. Jak se jeví církvi současná gender ideologie?
7. Reagovala církev v průběhu historie pod tlakem společnosti změnou svých postojů k výše jmenovaným tématům?

Jsem si vědoma, že každá z otázek nese s sebou obsáhlou problematiku, která se mnohdy nedá popsat pouze krátkým vyjádřením. Přesto prosím o stručné a výstižné odpovědi s tím, že pokud se k dané problematice chcete vyjádřit komplexněji, bude toto vyjádření součástí příloh diplomové práce.

Děkuji za Vaši spolupráci, která přispěje ke komplexnějšímu náhledu křesťanských církví na dané téma.